ಪರಿಸರ ಅಧ್ಯಯನಗಳು

ಪರಿಸರ ಅಧ್ಯಯನಗಳು
3ನೇ ತರಗತಿಯಿಂದ ಐದನೇ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ

ಪ್ರವೇಶಿಕೆ: ಪರಿಸರ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಬೋಧನೆ

1975ರಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಸಮಿತಿಯು "ಹತ್ತು ವರ್ಷದ-ಶಾಲೆಗೆ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ: ಒಂದು ಚೌಕಟ್ಟು" ಎನ್ನುವ ತನ್ನ 1975ರ ನೀತಿ ನಿರೂಪಣಾ ದಾಖಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ 'ಪರಿಸರ ಅಧ್ಯಯನಗಳು' ಎನ್ನುವ ಏಕೈಕ ವಿಷಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿತು. ಪರಿಸರ ಅಧ್ಯಯನವು ಮೊದಲ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ (ತರಗತಿ 1 ಮತ್ತು 2) ನೈಸರ್ಗಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರಗಳೆರಡನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಾದರೆ ತರಗತಿ 3 ರಿಂದ 5 ರವರೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನಗಳೆಂಬ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಭಾಗಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಇವಿಎಸ್ ಭಾಗ 1 ಮತ್ತು ಭಾಗ 2 ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವುದು ಎಂದು ಅದು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿತ್ತು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪರಿಸರ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ 1986 ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಚೌಕಟ್ಟೂ (NCF (ಎನ್ ಸಿ ಎಫ್)) 1988 ಕೂಡ ಅದೇ ವಿಧಾನವನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟವು. ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹೇಗೆ ಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನವು ಅವರಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಕಾಳಜಿಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅರ್ಥೈಸುವಿಕೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡಬಹುದು ಎನ್ನುವುದರ ಕುರಿತು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂಶೋಧನೆಯೂ ಸಹ ಈ ಸಮಗ್ರ ರಚನೆಯನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುತ್ತದೆ. ಇಡೀ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪರಿಸರ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು 3 ರಿಂದ 5 ನೇ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಎನ್ನುವ ಎರಡು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಿಭಾಗಗಳ ಬದಲಾಗಿ ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನವಾಗಿ ಬೋಧಿಸಬೇಕೆಂದು NCF 2000 ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿತ್ತು. ಈಗಿನ NCF 2005, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪರಿಸರ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಗೆ ಈ ಸಮಗ್ರ ವಿಧಾನವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕೆಂದು ಹಾಗೂ ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಲ ಪಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಕರೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

NCF 2005 ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳು

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ವಿಜ್ಞಾನಗಳು, ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಒಳನೋಟಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ರೂಪಿಸಲೆಂದು ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜ

ವಿಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸುವ ಕೆಲವು ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಚೌಕಟ್ಟು 2005, ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ:

- ನೈಸರ್ಗಿಕ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಸರಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಗುರುತಿಸುವಂತೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಹಿಸುವಂತೆ ಅವರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವುದು;
- ಅಮೂರ್ತತೆಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಬದುಕಿನ ಭೌತಿಕ, ಜೈವಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಬದುಕಿನ ಅನುಭವಗಳಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಮತ್ತು ಅವಲೋಕನ ಹಾಗೂ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ಗ್ರಹಿಕೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು;
- ಕುಟುಂಬದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ನಂತರ ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಾ ಮಗುವಿನಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅದರ ಸಂಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹಾಗೂ ಸಮಸ್ಯಾ ಪರಿಹಾರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು;
- ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ (ಹಸ್ತಕೃತಿಗಳು ಹಾಗು ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ) ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಮತ್ತು ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಪೋಷಿಸುವುದು;
- ಪರಿಸರದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅರಿವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು;
- ಅವಲೋಕನ, ವರ್ಗೀಕರಣ, ಮತ್ತು ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಮೂಲಭೂತ ಸಂಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕ ಕೌಶಲ್ಯ ಹಾಗೂ ಮನೋ ಸ್ನಾಯುಚಲನಾ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅನುಭವಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು;
- ನಂತರದ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಹಾಗೂ ಪರಿಮಾಣಾತ್ಮಕ ಕೌಶಲಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಪೂರ್ವತಯಾರಿಯಾಗಿ ವಿನ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ನಿರ್ಮಾಣ, ಅಂದಾಜು ಹಾಗೂ ಅಳತೆಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡುವುದು.
- ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯ, ಮತ್ತು ಮಾನವನ ಘನತೆ ಮತ್ತು ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಗೌರವಿಸುವಂತಹ ಮೌಲ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಲಿಂಗ ಸಂಬಂಧಿ ಕಾಳಜಿಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಚಿಗೆ ನೂಕಲ್ಪಡುವ ಮತ್ತು ಶೋಷಣೆಗಳಂತಹ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶನಶೀಲರಾಗಿ ಉದ್ದೇಶಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು.

‘ಅಧ್ಯಯನ ವಿಷಯ’ಗಳನ್ನು ಸಮಗ್ರಗೊಳಿಸುವುದೊ ಅಥವಾ ಒಂದು ಹೊಸ ಗ್ರಹಿಕೆಯನ್ನು ರೂಪಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೊ?

ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ಕುರಿತು ನಾವೇನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ? ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ‘ಅಧ್ಯಯನ ವಿಷಯ’ಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸಿದಾಗೆಲ್ಲಾ ನಾವು ಕೆಲವು ಜ್ಞಾನ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲೂ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುವ ಜ್ಞಾನ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿವಿಧ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಸಹ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತೇವೆ. ಶಾಲೆಯ ಈ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಷಯಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸಂಕೀರ್ಣ ಇತಿಹಾಸಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಕಸನಗೊಂಡು ಅವು ಇಂದು ಭೌತವಿಜ್ಞಾನ, ಪ್ರಾಣಿವಿಜ್ಞಾನ, ರಸಾಯನವಿಜ್ಞಾನ, ಅಣು ಜೀವವಿಜ್ಞಾನ, ಇತಿಹಾಸ, ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ,

ಭೂಗೋಳ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ, ರಾಜಕೀಯ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಂತಹ ತಜ್ಞ ಶಿಸ್ತುಗಳಾಗಿ ವಾಸ್ತವ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಲಾಗುವ ವಿಜ್ಞಾನಗಳು ಅಥವಾ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳಿಗಿಂತ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ತಜ್ಞರುಗಳ ಗುಂಪುಗಳು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಏನನ್ನು ಕಲಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಚರ್ಚಿಸಲು ಕುಳಿತಾಗ ಏನಾಗುತ್ತದೆ? ಅವರು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಅಧ್ಯಯನ ಶಿಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಆಧಾರವಾಗಿರುವ 'ವಿಷಯಗಳ' ಬಗ್ಗೆ ಆಲೋಚಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ, ಜೀವವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು (ಸಸ್ಯವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹಾಗು ಪ್ರಾಣಿ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು ನಾವು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿಸುವಂತೆ ಈ ಪರಿಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಬಹುದಾದರೆ) ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೆ ಸಸ್ಯಗಳ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಥವಾ ಮಾನವ ದೇಹದ ಅಧ್ಯಯನದ ಪ್ರಸ್ತಾವವನ್ನು ಮುಂದಿಡುತ್ತಾರೆ, ಹಾಗೆಯೆ ಭೌತವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಶಬ್ದ, ಬೆಳಕು, ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಶ್ರಮದ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ರಸಾಯನವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ವಸ್ತುಗಳ ರೂಪಗಳು, ದ್ರವ್ಯದ ಗುಣಗಳು ಇವುಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ಗುಂಪಿನಡಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿವಿಧ ಅಧ್ಯಯನ ಶಿಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆ ನಾವು ಬಹಳ ಬೇಗ 'ಸಮಗ್ರಗೊಳಿಸಲೂ ಆಗದ' ಮತ್ತು ಮಗುವು ತನ್ನ ಜಗತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಗೆ ಹತ್ತಿರವೂ ಬಾರದ ಗೊಂದಲಮಯ ವಿಷಯಗಳ ರಾಶಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತೇವೆ.

ಹಾಗಾಗಿ, ಸಮಗ್ರ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಬಹಳಷ್ಟು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾ ಪಠ್ಯಕ್ರಮಗಳು ವಿಭಿನ್ನ'ಕಲಿಕಾ ವಿಷಯ' ಗಳಿಂದ 'ವಿಷಯಗಳ' ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಮುಂದುವರೆಯುವುದರ ಬದಲಾಗಿ ಸಂಬದ್ಧ ಮತ್ತು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧಿತ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಬೆಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುವ 'ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯ'ಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತವೆ. ಇದು ಅಧ್ಯಯನ ಶಿಸ್ತುಗಳ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಗಡಿಗಳನ್ನು ಮೀರಿದ ಮತ್ತು ಆದ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಹಂಚಿಕೊಂಡದ್ದವುಗಳನ್ನಾಗಿ ನೋಡುವುದನ್ನು ಬೇಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಿಸ್ತೂ ನೀಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಲು, ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಮಗು ಕೇಂದ್ರಿತವಾದ ಮತ್ತು ಪರಸ್ಪರಸಂಬಂಧ ಹೊಂದುವಂತಹ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಅಧ್ಯಯನ ಶಿಸ್ತುಗಳಿಂದ ಒಳನೋಟಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿ ತರಲು, ಹಲವಾರು ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವರ್ಷಗಳುದ್ದಕ್ಕೂ ಹೇಗೆ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಹಾಗೂ ಕೌಶಲಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಬಂಧವಿರುವಂತಹ ಜಾಲವೊಂದನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಅಂತಹದೊಂದು ಜಾಲವನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ಹಲವಾರು ವಿಭಿನ್ನ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ಶಿಸ್ತುಗಳು, ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ, ಬೋಧನಾವಿಧಾನ, ಲಿಂಗಾಧಾರಿತ ಅಧ್ಯಯನಗಳು, ಮಕ್ಕಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ವಿವಿಧ ತಜ್ಞರುಗಳು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿತ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯಗಳ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದರು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ಅಪೂರ್ಣತೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು, ಮತ್ತು ಮಗು ಕೇಂದ್ರಿತ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಇರಬೇಕಾದ ಆದ್ಯತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿದರು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನನ್ಯ ಮತ್ತು ತೃಪ್ತಿಕರವಾದಂತಹ ವಿಚಾರಗಳ ವಿಶದೀಕರಣವನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಏಕೈಕ ಸ್ವರೂಪವಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಈ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವೂ ಕೂಡ ಅಂತಹ ಯಾವುದೇ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಡುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಇದೊಂದು ಕಟ್ಟಳೆಯ ಸ್ವರೂಪದ್ದಾಗಿರದೆ ಸೂಚಕದ್ದಾಗಿದ್ದು ಅದು ಪ್ರಮುಖ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯಗಳು ಮತ್ತು ಉಪ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಸಂಬಂಧಗಳ

ಸಾಧ್ಯತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮಗುವಿನ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಹೊಸ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಮತ್ತು ಅದರ ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುವ ಇದು, ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಮುಖ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗದೆ *ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಶ್ನೆ* ಗಳೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸ್ವರೂಪವು ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವವರಿಗೆ, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಮತ್ತು ಪೋಷಕರಿಗೆ ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಅಪಾರ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಗ್ರಹಿಕೆಯ ಆಳವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆಗುವಂತೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಡ ಹೇರುವ ಮೂಲಕ ಅವರ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸದೆ ಅಥವಾ ಅವರ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಹೊಸಕಿ ಹಾಕದೆ ದೊಡ್ಡವರು ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಪ್ರಚೋದಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಬೆಂಬಲಿಸಬಹುದು ಎನ್ನುವುದನ್ನೂ ಕೂಡ ಇದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಗು ಕೇಂದ್ರಿತ ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರ ವಿಧಾನಕ್ಕಿರುವ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯಗಳು

ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳು, ವಿಜ್ಞಾನಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಾಂಶಗಳ ನಡುವೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸಾಧ್ಯ ಮಾಡುವ ಮಗು ಕೇಂದ್ರಿತ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಈ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದ ಜಾಲವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. 3 ರಿಂದ 5ನೇ ತರಗತಿಗಳವರೆಗಿನ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಆರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯಗಳ ಸುತ್ತಲೂ ಹೆಣೆಯಲಾಗಿದೆ; 'ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹಿತರು' ಎನ್ನುವ ಪ್ರಧಾನ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯವು ನಾಲ್ಕು ಉಪ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ:

1. ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹಿತರು:
    1.1 ಸಂಬಂಧಗಳು; 1.2 ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಆಟ;
    1.3 ಪ್ರಾಣಿಗಳು; 1.4 ಗಿಡಗಳು
2. ಆಹಾರ;
3. ವಸತಿ;
4. ನೀರು;
5. ಪ್ರಯಾಣ;
6. ನಾವು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಮತ್ತು ಮಾಡುವ ಸಂಗತಿಗಳು

ಪಠ್ಯಕ್ರಮದ ಜಾಲವು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಬಾಹ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳತ್ತ ಗಮನ ಹರಿಸುತ್ತದೆ; ಇದು ಮಗುವಿನ ತಕ್ಷಣದ ಕುಟುಂಬ, ನೆರೆಹೊರೆ, ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಜಾಗ ಮತ್ತು ದೇಶವನ್ನೂ ಕೂಡ ಒಳಗೊಂಡ 'ನಾನು ' ಎಂಬುದರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ಮಗುವಿಗೆ ತನ್ನ ಜಗತ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಗ್ರಹಿಕೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮಗುವು 5ನೇ ತರಗತಿಗೆ ಬರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅದು 'ನಾನು' ಎಂಬುದನ್ನು ಒಂದು ವಿಶಾಲವಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ - ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ, ದೇಶದ, ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ

ನೆಲೆಗೊಂಡ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿ - ನೋಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ನಿಜಕ್ಕೂ, ಪಠ್ಯಕ್ರಮವು ಸಣ್ಣ ಮಗುವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಅದರ ಗ್ರಹಿಕೆಗೆ ನಿಲುಕದಿದ್ದರೂ ಅದರ ಪಾಲಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕವಾದ ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶನೌಕೆಯಲ್ಲಿ ಸವಾರಿ ಮಾಡಿ ಭೂಮಿಯ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನೂ ಮೀರಿ ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶಕ್ಕೆ ಜಿಗಿಯಲು ಅದನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವಂತಹ ಕೆಲವು ಕಲ್ಪನಾ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಅನುಭವವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ, ಉದಾಹರಣೆಗೆ, 3ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ '**ಆಹಾರ**' ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯವು **'ಅಡುಗೆ', 'ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸುವುದು,'** ನಾವೇನು ತಿನ್ನುತ್ತೇವೆ, ಇತರರು ಏನು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ, ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಏನನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ ಇತ್ಯಾದಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ನಂತರ 4ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಆಹಾರವನ್ನು ಹೇಗೆ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ, ಅವರು ನೋಡಿರಬಹುದಾದ ವಿವಿಧ ಸಸ್ಯಗಳಾವುವು, ಆಹಾರವು ನಮಗೆ ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತದೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳತ್ತ ಸಾಗುತ್ತದೆ. 5ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಾವೇ ಸ್ವತಃ ಅನುಭವಿಸುವ ಹಸಿವು ಅಥವಾ ಆಹಾರವೇ ಸಿಗದಿರುವ ಜನರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯ ವಾಸ್ತವವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಅದನ್ನು ಯಾರು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ರೈತರು ಎದುರಿಸುವ ಕಷ್ಟಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ **'ಆಹಾರವು ಯಾವಾಗ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತದೆ'** ಎನ್ನುವ ವಿಷಯವು ಆಹಾರದ ಕೆಡುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಪರಿಶೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಹಾರಾಭ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ಬೆಳೆಗಳ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಹಿರಿಯರ/ಅಜ್ಜ ಅಜ್ಜಿಯರ ಅನುಭವಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ, **'ನಮ್ಮ ಬಾಯಿ-ಆಹಾರದ ರುಚಿ ನೋಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಜೀರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ'** ಎನ್ನುವ ವಿಷಯವು ಆಹಾರವನ್ನು ಜಗಿಯುವಾಗ ಲಾಲಾರಸವು ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಿಹಿಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, **'ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ ಆಹಾರ?'**ಎಂಬ ಭಾಗವು ಕೀಟಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಕೆಲವು ಕುತೂಹಲಕಾರಿ ಸಸ್ಯಗಳಂತಹ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಹ ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತದೆ.

'ಪ್ರಯಾಣ' ಎನ್ನುವ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯವು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಲೇ ಹೋಗುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಭೌತಿಕ ಪರಿಸರದ ಹೊಸತಾದ ಮತ್ತು ಪರಿಚಿತವಲ್ಲದ ಆದರೆ ಅಷ್ಟೇ ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕವಾದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸುವ ಚಿಂತನೆಗಳ ಪಯಣದಲ್ಲಿ ಸಾಗಲು ಮಗುವಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಲೆಂದು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲಾಯಿತು. 3ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯವು ಮಗುವಿಗೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಪ್ರಯಾಣದತ್ತ- ಪ್ರಯಾಣಿಸಿದ್ದರೆ- ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಇಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರು ಮರಳುಗಾಡಿನಲ್ಲಿ, ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ, ಗುಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದೊಡ್ಡ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಿಸುವ ಆಖ್ಯಾನಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಮಕ್ಕಳು ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಅವರ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿರುವ ಹಿರಿಯರು ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿರಬಹುದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ವಲಸೆ ಬಂದ ಕುಟುಂಬದಿಂದ ಬಂದಂತಹ ಮಗುವಿನ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಶಾಲಾಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ಎದುರಿಸುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ತರಗತಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಲು ಇದು ಒಂದು ಕತೆಯನ್ನು 'ಸಂಪನ್ಮೂಲ' ವನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲು ಸಹ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. 'ಸಂಪನ್ಮೂಲ'ಗಳೆಂದು ಸೂಚಿಸಲಾದ ಅಂತಹ ಕಥನಗಳು ತಮಗಿಂತ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿರುವ ಆದರೆ ಅವರೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇತರ ಮಕ್ಕಳ/ಜನರ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಸೃಜನಶೀಲ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇದನ್ನು ಕತೆಗಳ, ಭಿತ್ತಿಚಿತ್ರಗಳ, ನಾಟಕಗಳ, ಸಿನಿಮಾಗಳ, ಮತ್ತು ಇತರ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಮೂಲಕ

ಮಾಡಬಹುದು. 5ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಯಾಣ'ವು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಹುಶಃ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಲಿಷ್ಟಕರವಾದ ಪರ್ವತಾರೋಹಣದ ನಂತರ ರಾಷ್ಟ್ರ ಧ್ವಜವನ್ನು ನೆಟ್ಟ ಬಚ್ಚೇಂದ್ರಿ ಪಾಲ್ ರವರ ಕತೆಯೊಂದಿಗೆ ಹಿಮಾಲಯದ ' **ಒರಟಾದ ಹಾಗೂ ಕಠಿಣವಾದ**'(ದುರ್ಗಮವಾದ) ಭೂ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮದೇ ಶಾಲೆಗೆ ಒಂದು ಧ್ವಜವನ್ನು ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬಹುದು.

ಈ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯವು ಅವರು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ವೀಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಬಹುದಾದ **'ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ನೌಕೆಯಲ್ಲಿ ಸವಾರಿ'**ಯ ಮೂಲಕ ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ ರಾಖೇಶ್ ಶರ್ಮಾ ಅಥವಾ ಒಬ್ಬ ಕಲ್ಪನಾ ಚಾವ್ಲಾ ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲೂ ಕಡಮೆ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಗುವು ತಮಗೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಏನು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದೆ ಎನ್ನುವ ಕುರಿತು ಭಾರತದ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಸಂದರ್ಶನ ನೀಡುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅಂತರಿಕ್ಷ ವೀಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ವಿವಿಧ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳು ಪರಿಚಯವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳ ವಿಭಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಅವರಿಗೆ 3ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ತರಗತಿಯ ಎರಡು-ಆಯಾಮಗಳ ಒಂದು ಮೂಲ ಚಿತ್ರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ನಕ್ಷ ರಚನೆ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದ್ದು, ನಂತರ ಅವರು 5ನೇ ತರಗತಿಗೆ ಬರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವರಿರುವ ಪ್ರದೇಶದ ಅಥವಾ ನಗರದ ಅಂತರಿಕ್ಷ ನೋಟಗಳನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ಓದಲು ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರಿಸಲು ಅವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

'ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹಿತರು' ಎಂಬ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯದ ಭಾಗವಾಗಿ 'ಸಸ್ಯಗಳು' ಮತ್ತು 'ಪ್ರಾಣಿಗಳು'

ಮಾನವರು ಹೇಗೆ ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ ಪಡಿಸಲು 'ಸಸ್ಯಗಳು' ಮತ್ತು 'ಪ್ರಾಣಿಗಳು' ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು 'ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹಿತರು' ಎಂಬ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇದು ಅದರ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರವಾದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಕೊಡಲೆಂದು ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೇವಲ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ 'ಸಸ್ಯಗಳು' ಮತ್ತು 'ಪ್ರಾಣಿಗಳು' ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ವರ್ಗೀಕರಣಗಳಾಗಿ ಮಂಡಿಸಲಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂದರ್ಭದ್ದಲಿಟ್ಟು ನೋಡುವ ಮತ್ತು ಗುಜ್ಜಾರ್, ಮುಷಾಹರ್, ಅಥವಾ 'ಪಟ್ಟಲ್' ಮಾಡುವಂತಹ (pattal-makers – ಎಲೆಗಳಿಂದ ದೊನ್ನೆ, ತಟ್ಟೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವವರು) ಕೆಲವು ಸಮುದಾಯಗಳ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಜೀವನೋಪಾಯಗಳು ಹೇಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಥವಾ ಸಸ್ಯಗಳ ಜೊತೆ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ ಎಂದು ನೋಡುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಸಹ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮಕ್ಕಳ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಸ್ಯಗಳ ಕಥನಗಳು ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು 'ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹಿತರು' ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಚಿತ್ರಾಧಾರಿತ ಪಾತ್ರಗಳ ನಿರೂಪಣೆಗಳೊಂದಿಗೂ ಸಹ ಅವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

'ಸಸ್ಯಗಳು', 'ಪ್ರಾಣಿಗಳು', 'ಆಹಾರ', ಅಥವಾ, 'ನಮ್ಮ ದೇಹ' ಮುಂತಾದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಶಿಸ್ತುಗಳ ಆಧ್ಯಯನಗಳ ಗಡಿಗಳನ್ನೂ ಮೀರಿ ಮಕ್ಕಳ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಬೇರೆಯದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡುವ ಪ್ರಯತ್ನವು ಸವಾಲಿನದ್ದೇ ಆಗಿದೆ. ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವರ್ಗೀಕರಣಗಳು ತುಂಬಾ ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಅನಿಸಿಕೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿ-ಅನಿಸಿಕೆಗಳಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ, ಮತ್ತು ಪ್ರಾಯಶಃ ಅವು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ 'ಸರಳೀಕರಣಕಾರ' ದ್ದಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರುಗಳು ಜೀವಿಗಳನ್ನು ವಿಶಾಲವಾಗಿ 'ಸಸ್ಯ'ಗಳು ಮತ್ತು 'ಪ್ರಾಣಿಗಳು' ಎಂಬ ಎರಡು ವರ್ಗೀಕರಣಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಸಸ್ಯಗಳ'ನ್ನು ಕುರಿತ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು 'ಸಸ್ಯಗಳ ಭಾಗಗಳು', 'ಸಸ್ಯಗಳ ಭಾಗಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳು' ಇತ್ಯಾದಿಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿವರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಸುವ ರೀತಿಯು ಸಾಕಷ್ಟು ಸರಳವಾದುದು ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ 'ಸಸ್ಯಗಳ'ನ್ನು ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವುದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು 'ಸ್ವಾಭಾವಿಕ' ಅಥವಾ ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವೂ ಎಂದು ಏಕೆ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು? ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನಾದ್ಯಂತ ನಡೆದಿರುವ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ತೋರಿಸಿರುವ ಹಾಗೆ ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಜೈವಿಕ ಮತ್ತು ಜೈವಿಕವಲ್ಲದರ ನಡುವೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಜೀವಂತ ಲೋಕವನ್ನು ಸಸ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಎಂದು ವಿಂಗಡಿಸುವುದು ಗ್ರಹಿಸಲು ಕಷ್ಟವಾದ ಅಮೂರ್ತ ಕಲ್ಪನೆ. ಹಲವಾರು ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನದ ಬೋಧನೆಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ತೆರೆದುಕೊಂಡಿರುವ 13-15 ವರ್ಷದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲೂ ಸಹ ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರುಗಳ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವರ್ಗೀಕರಣಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಮರವು, ಸಸ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಬಲವಾಗಿದೆ. ಮಕ್ಕಳು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಸಸ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಸಹ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ('ಕ್ಯಾರೆಟ್ ಮತ್ತು ಕೋಸು ಸಸ್ಯಗಳಲ್ಲ'), ಅಥವಾ ಸಸ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಕಳೆಗಳ ನಡುವೆ ಕೂಡ ('ಹುಲ್ಲು ಸಸ್ಯವಲ್ಲ'). ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಬಹಳಷ್ಟು ಮಕ್ಕಳು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಸಸ್ಯದ ಭಾಗವಾಗಿ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಕೆಲವು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಈ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವರ್ಗೀಕರಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಲಿಯುವುದನ್ನು ಮುಂದೂಡಲು ಮತ್ತು ಮೊದಲು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವರದ್ದೇ ಆದ ಸ್ವಂತ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಪರಿಶೋಧಿಸುವಂತೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಲು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ; ಇದನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾನವು ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಸರಿಯಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ನಂತರದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಲು ನೆರವಾಗುವ ಸಲುವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಮಕ್ಕಳು ಹೇಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು **'ಆಹಾರ'** ಎನ್ನುವ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ 'ಸಸ್ಯ'ಗಳನ್ನು ಮೊದಲು, ಮಕ್ಕಳು ಯಾವ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ನಾವು ವಿವಿಧ ಸಸ್ಯಗಳ ಎಲೆಗಳನ್ನು, ಬೀಜಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲವೆ ಕಾಂಡಗಳನ್ನು ಕೂಡ ತಿನ್ನುತ್ತೇವೆ ಎನ್ನುವ ಚಿಂತನೆಯ ಮೂಲಕವೂ ಪರಿಚಯಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಆಹಾರ? – ಕೆಂಪಿರುವೆ, ಹಕ್ಕಿಗಳ ಗೂಡು, ಆಡಿನ ಹಾಲು, ಇತ್ಯಾದಿಯಂತಹ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಚರ್ಚೆಯ ನಂತರ ಪರಿಚಯಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ನಾವು ಯಾವುದನ್ನು ಆಹಾರ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆಯೊ ಅದು ಉಳಿದವರಿಗೆ ಹಾಗನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಆಹಾರ ಎನ್ನುವುದು ಒಂದು ಆಳವಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಅವರನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮಗ್ರಾಹಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಇದನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ನಾವೀಗಾಗಲೇ ಚರ್ಚಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಕ್ಕೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡಲು

‘ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹಿತರು’ ಎನ್ನುವ ವಿಶಾಲವಾದ ಚಾಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ ‘ಸಸ್ಯಗಳ’ನ್ನು ಒಂದು ಉಪ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ, 3ನೇ ತರಗತಿಯ ಮಕ್ಕಳು **‘ನಮ್ಮ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಲ್ಲಿರುವ ವಿಭಿನ್ನ ಸಸ್ಯಗಳು’,** ತಮ್ಮ ಪೋಷಕರು ಚಿಕ್ಕವರಿದ್ದಾಗಿನಿಂದ ಆಗಿರಬಹುದಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಹಾಗೆಯೇ ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಇರುವ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ಸಸ್ಯಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೂ ಗಮನ ಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಚರ್ಚೆಗಳು ಅವರ ಕಲಿಕೆಗೆ ಒಂದು ಚೌಕಟ್ಟಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲೆಂದು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಇರುವ ಹಿರಿಯರು ಮತ್ತು ಪೋಷಕರೊಂದಿಗೆ ಅವರು ಮಾತನಾಡಬೇಕು ಎಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನೊಂದು ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿ ಮಾಡಲು ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. 3ನೇ ತರಗತಿಯ ಮಕ್ಕಳು **‘ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಎಲೆಗಳ’** ವೈವಿಧ್ಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲೆಂದು, ಸಸ್ಯಗಳ ಎಲೆಗಳನ್ನು ತಟ್ಟೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಹೇಗೆ ಬಳಸಬಹುದು ಎನ್ನುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಲೆಂದು, ವರ್ಷದ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಎಲೆಗಳು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಗೊಬ್ಬರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಬಳಸಬಹುದು ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲೆಂದು, ಮತ್ತು ಅವರು ನೋಡುವ ಭಿನ್ನ ಎಲೆಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೂಕುಂಡಗಳ ಮೇಲೆ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೆ, ಬಟ್ಟೆಗಳ ಮೇಲೆ, ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಚಿತ್ರಿಸಲೆಂದು, ಅವುಗಳ ರೂಪ, ಬಣ್ಣ, ವಾಸನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸಹ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. 4ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ **‘ಹೂವುಗಳ’**ತ್ತ, ಹೂವನ್ನು ಮಾರುವವರತ್ತ ಗಮನಹರಿಸಿ **‘ಮರ ಯಾರಿಗೆ ಸೇರುತ್ತದೆ?’** ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದರೆ, 5ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು **‘ಕಾಡುಗಳು ಮತ್ತು ಕಾಡಿನ ಜನರು’,** ಉದ್ಯಾನವನಗಳು ಮತ್ತು ಅಭಯಾರಣ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ‘**ದೂರದಿಂದ ಬಂದಂತಹ ಸಸ್ಯಗಳು**’ ಎಂಬಂತಹ ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಸಸ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸೌಂದರ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಕಾಳಜಿಯುಳ್ಳ ತಿಳುವಳಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಮೃದ್ಧಗೊಂಡ, ಹಾಗೂ ಒಂದು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಪರಿಸರದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ, ಹೆಚ್ಚು ಸಮಗ್ರವಾದ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವಿರುವ ಅರ್ಥೈಸುವಿಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವರಿಗೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ನಮ್ಮ ದೇಹಗಳು, ಮತ್ತು ನಾವು: ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಹಾಗೂ ಭಾವ-ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯನ್ನು ಕೊಡುವ ‘ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಸ್ನೆಹಿತರು’

ಈ ಮೇಲೆ ಚರ್ಚಿಸಿದ ‘ಸಸ್ಯಗಳ’ ಹಾಗೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ‘ನಮ್ಮ ದೇಹ’ವನ್ನೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಸಂಬಂಧವಿರದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ‘ನಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು’, ‘ದೇಹದ ಭಾಗಗಳು/ಅಂಗಗಳು’ ಮತ್ತು ‘ಉಸಿರಾಟ’ ‘ಜೀರ್ಣಾಂಗ’ ಇತ್ಯಾದಿ ಘಟಕಗಳನ್ನಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ನೋಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದಾಗ್ಯು, **‘ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹಿತರು’** ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯವು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ **1.1 ಸಂಬಂಧಗಳು** ಮತ್ತು **1.2 ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಆಟ** ಎನ್ನುವ ಎರಡು ಉಪನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯಗಳ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನು ತಮ್ಮ ‘ಸ್ವಾ’ದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಸಾಂದರ್ಭಿಕ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. 3ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಕುಟುಂಬದ ಸ್ವರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲೆಂದು **ಸಂಬಂಧಗಳು** ಎನ್ನುವ ಉಪನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯದಡಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಮತ್ತು ದೂರ ಹೋಗಿರುವ ಸಂಬಂಧಿಕರ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಿಕರಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಯಾರ ಬಗ್ಗೆ ಅಭಿಮಾನವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವ

ಗುಣ ಮತ್ತು ಕೌಶಲಗಳಿಗಾಗಿ ಎನ್ನುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅವರು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. **'ನಮ್ಮ ದೇಹಗಳು-ವಯಸ್ಕ ಮತ್ತು ಯುವ'** ಎನ್ನುವ ಘಟಕವು ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರ ದೇಹದೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ವಯಸ್ಸಾಗುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ ಆಗುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಲು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕುಟುಂಬದ ಚೌಕಟ್ಟು ಅವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಆತ್ಮೀಯ ಮತ್ತು ಅನೂಭೂತಿಯ ಭಾವವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ, ಭಿನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ/ ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಜನರ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯನ್ನು ಬೆಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಅವರ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ವಯಸ್ಸಾದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕೇಳಲು ಮತ್ತು ನೋಡಲು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಅವರು ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ನಂತರ ಸ್ವತಃ ಅವರು ಅಥವಾ ಅವರ ಸ್ನೇಹಿತರು ಅಂತಹ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿದರೆ ಹೇಗೆ ನಿಭಾಯಿಸುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದರ ಕುರಿತು ಪರಸ್ಪರ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ.

4ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ತಾಯಿಯ ಸಂಬಂಧಿಕರು ಯಾರು ಮತ್ತು ಆಗ ಅವಳು ಯಾರ ಜೊತೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಲು 'ಸಂಬಂಧಗಳು' ಎನ್ನುವ ಅದೇ ಉಪನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯವು **'ಒಂದು ಮಗುವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿ'** ಎನ್ನುವ ಘಟಕವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವರ ದೇಹದ ಬಗ್ಗೆ, ಒಂದು ಇಲಿ ಮರಿ ಅಥವಾ ಬೆಕ್ಕಿನ ಮರಿ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಜೊತೆ ಹೇಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದೆ ಎನ್ನುವುದರ ಬಗ್ಗೆ, ಮತ್ತು ಒಂದು ಸಂಭಾವ್ಯ ಕಥನದ ಮೂಲಕ, ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಒಂದು ಚಂಡಮಾರುತದ ನಂತರ ಸಾಕು ಪೋಷಕರು ದತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ / ಪೋಷಿಸುವ ಮಕ್ಕಳ ಬಗೆಯೂ ಸಹ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ. **'ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನದನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದು'** ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಸ್ಪರ್ಶ, ಘ್ರಾಣಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸುತ್ತಾರೆ – ಇದನ್ನು ತಾವು ಕಾಳಜಿ ಹೊಂದಿರುವ ಜನರು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ- ಬದಲಿಗೆ ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮುಟ್ಟುವ ಮೂಲಕ, ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಘ್ರಾಣಿಸುವ ಮೂಲಕವೇ ಅವರನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮುಂದುವರೆದು ಅವರು ನಯ /ಒರಟು, ಬಿಸಿ/ತಂಪು, ಒದ್ದೆ/ಒಣ, ಅಂಟು/ಜಾರುವಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಪರ್ಶಾನುಭವಗಳನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರು ಮುಟ್ಟಬಾರದ ಕೆಲವು ವಸ್ತುಗಳು (ಅಥವಾ ಜನರು) ಇರಬಹುದೇ ಎಂದು ಅವರನ್ನು ಆಲೋಚಿಸಲು ಕೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ಪರ್ಶ ಎನ್ನುವುದು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನೇವರಿಸುಸುವುದಾಗಿರಬಹುದು ಇಲ್ಲವೆ ನೋವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಹೊಡೆತವಾಗಿರಬಹುದು, ನೇವರಿಸುವ ಸ್ಪರ್ಶದಲ್ಲೂ ಸಹ 'ಒಳ್ಳೆಯ' ಮತ್ತು 'ಕೆಟ್ಟ' ಸ್ಪರ್ಶಗಳಿರಬಹುದು ಎನ್ನುವುದರ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಕೂಡ ಈ ಘಟಕ ಅವರನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮಗ್ರಾಹಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

5ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ **'ನಾನು ಯಾರ ಹಾಗೆ ಇದ್ದೇನೆ?'** ಎನ್ನುವ ಘಟಕವು ಅವರಿಗೆ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿರುವ ಹೋಲಿಕೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಂದರೆ ಮುಖ, ಧ್ವನಿ, ಎತ್ತರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು **'ಯಾರು ಅತ್ಯಂತ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಗುತ್ತಾರೆ?'** ಎನ್ನುವಂತಹ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಗುರುತಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದು ಮುಂದುವರೆದು ಹೆಲೆನ್ ಕೆಲ್ಲರ್ ನಂತಹವರು ಬ್ರೈಲ್ ಲಿಪಿಯ ಹಾಳೆಯನ್ನು **'ಮುಟ್ಟಿನೋಡಿ ಓದುವುದರ'**

ಮೂಲಕ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಎದುರಿಸಿದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅವರದ್ದೇ ಆದ ಆತ್ಮಚರಿತ್ರೆಯ ವಿವರಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

'ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹಿತರು' ಮತ್ತೊಂದು **ಉಪನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯವಾದ 1.2 'ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಆಟ'ವನ್ನು** ಹೊಂದಿದೆ. ಇದರ ಮೂಲಕ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನೆರೆಹೊರೆಯಲ್ಲಿ ಜನರು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗ ಮತ್ತು 'ಮಾಡದೆ ಇರುವಾಗ' ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿರುವ ವಿಭಿನ್ನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಇದು ಅನ್ವೇಷಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಅವರಿಗೆ ಸಿದ್ಧಮಾದರಿಯ ಲಿಂಗಾಧಾರಿತ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಲು ಮತ್ತು ಒಂದು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮಗುವಿನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ದಿನಚರಿಯನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಲು ಕಲಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಅವರಿಗೆ ಅವರು ಆಡುವ ಆಟಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಅಜ್ಜ ಅಜ್ಜಿಯರು ಚಿಕ್ಕವರಿದ್ದಾಗ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಆಟಗಳು ಮತ್ತು ಆಟಿಕೆಗಳು ಅವರ ಕಾಲದಿಂದ ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಬದಲಾಗಿವೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನೋಡಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. 5ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಉಪನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯವು **'ತಂಡದ ಆಟಗಳು-ನಿಮ್ಮ ಹೀರೋಗಳು'** ಎಂಬುದರ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಕದನ ಕಲೆಗಳು ಅಥವಾ ಮಲ್ಲರನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದರ ಮೇಲೂ ಗಮನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ದೇಹ ಮತ್ತು ಉಸಿರಾಟದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಕುರಿತಾದ ಅನ್ವೇಷಣೆಯು ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು **'ಬ್ಲೊ ಹಾಟ್ ಬ್ಲೊ ಕೋಲ್ಡ್'** ಉಪ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಓಡಿದ ನಂತರ ಅವರೆಷ್ಟು ವೇಗವಾಗಿ ಉಸಿರಾಡುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುದನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಎದೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಉಬ್ಬಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು, ಅವರು ಗಾಜಿನ ಲೋಟದ ಮೇಲೆ ಉಸುರುವ ಮೂಲಕ ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಬ್ಬುಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ಅವರ ಥಂಡಿಯಾದ ಕೈಯನ್ನುಊದಿ ಹೇಗೆ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಹಾಗೆಯೇ ಬಿಸಿಯಾಗಿದ್ದನ್ನು ಹೇಗೆ ತಣ್ಣಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸಹ ನೋಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಲಹೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ಈ ಘಟಕವು ಡಾ. ಜಾಕಿರ್ ಹುಸೇನ್ ಅವರ "**ಉಸೀ** ಸೆ ಥಂಡಾ **ಉಸೀ** ಸೆ ಗರಮ್" (USee Se Thanda Usee Se Garam - ಅದಕ್ಕಿಂತ ತಂಪು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಬಿಸಿ) ಎನ್ನುವ ಸುಂದರ ಕತೆಯನ್ನು ಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. **'ಸ್ವಚ್ಛ ಕೆಲಸ, ಕೊಳಕು ಕೆಲಸ'** ಘಟಕವು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೆಲಸದ ಘನತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ವಿಭಿನ್ನ ಜನರ ಕೆಲಸಗಳು ಹೇಗೆ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದರ ಬಗ್ಗೆ, ಬಹುಶಃ ಗಾಂಧಿಯವರ ಕೆಲಸವನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ಒಂದು ಆಖ್ಯಾನ /ಕತೆಯ ಮೂಲಕ , ಸೂಕ್ಷ್ಮಗ್ರಾಹಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದು.

ನಾವು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಮತ್ತು ಮಾಡುವ ಸಂಗತಿಗಳು

ನಾವು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಮತ್ತು ಮಾಡುವ ಸಂಗತಿಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಭಾಗಾಂಶವಾಗಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಎಲ್ಲ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಒಂದು ಸಮಾನವಾದ ಎಳೆ ಎಂಬಂತೆಯೂ ಸಹ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯರಾದ ನಾವು ನಮ್ಮ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹಲವಾರು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಮಿತಿಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ನಿಲ್ಲಲು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತೇವೆ. ನಾವೇ ಖುದ್ದಾಗಿ ಒಂದು ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸುತ್ತೇವೆ. ಬಹಳಷ್ಟು ಬಾರಿ ಸಣ್ಣ ಮಗುವಿಗೆ ಒಂದು ಆಟಿಕೆಯು ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಾಗ ಅದು ಇರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಖುಷಿ

ಪಡುತ್ತದೆಯೊ ಅಷ್ಟೇ ಖುಷಿಯನ್ನು ಆ ವಸ್ತುವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಮತ್ತೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮರುಜೋಡಣೆ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹೊಸ ಪುಸ್ತಕವೊಂದು ಅದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಾಗ ಅದನ್ನು ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಖುಷಿಪಡುತ್ತದೆಯೋ ಅಷ್ಟೇ ಖುಷಿಯನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ 'ತನ್ನದೇ ಆದ ಚಿತ್ರ'ಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಔಪಚಾರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು 'ಒಳ್ಳೆಯ ಮಗುವಾಗಿರುವುದನ್ನು' ಕಲಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಇಂತಹ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ, 'ನಾವು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಮತ್ತು ಮಾಡುವ ಸಂಗತಿ' ಗಳ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯವು ಕಲಿಕೆಯು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ/ಭಾಗಾಂಶಗಳಿಗೆ ಮರುಜೀವವನ್ನು ಕೊಡಲು ಒಂದು ಅವಕಾಶವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಂಜ್ಞಾನ ಎನ್ನುವುದು ಕೇವಲ ಗುರಿಯಾಗಿರದೆ ಅನುಭವ, ವಿಫಲತೆ, ಅವಲೋಕನ, ಯಶಸ್ಸು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧಗೊಂಡ ಒಂದು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯ ಮತ್ತು ಜೀವಂತವಾಗಿರುವ ನಮ್ಮ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕಲೆ ಮತ್ತು ಕಸುಬುಗಳಿಗೆ, 'ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಮತ್ತು ಮಾಡುವ ಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ' ನಮ್ಮ ಪಠ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವೂ ಸಹ ಇದೆ.

ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿನ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಈ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮತ್ತೊಂದು ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ತಾಂತ್ರಿಕತೆ ಎನ್ನುವುದು ಕೇವಲ ಆನ್ವಯಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ ಮಾತ್ರವಾಗಿರದೆ ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಅದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿದ್ದು ಹಲವು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಅದು ವಿಜ್ಞಾನದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೂ ಪೂರ್ವದ್ವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮೇಲಾಗಿ, ನಾವು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಮತ್ತು ಮಾಡುವ ಹಲವಷ್ಟು ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಕಚ್ಚಾವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಭೂಮಿ ಹಾಗೂ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿರುವ ಜೀವಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರುವ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿವೆ.

ಈ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯವು ದೈಹಿಕ ಶ್ರಮದ ಘನತೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಲೂ ಕೂಡ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಮಗುವು ಗುಡಿಸುವುದನ್ನು, ಮನೆಗೆಲಸದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಕೈಗೆ ಸಿಗುವ ವಿದ್ಯುತ್ ಉಪಕರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸುವುದನ್ನು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಅಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಆರೋಪಿಸತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಗುಡಿಸುವುದು ಕೊಳಕಿನ ಕೆಲಸವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಕೆಲಸದವರು ಅಥವಾ ಮನೆಯಲ್ಲಿನ ಹೆಂಗಸರು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವಾಗುತ್ತದೆ, ಉಪಕರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸುವುದು ಗಂಡಸರ ಮತ್ತು ಹುಡುಗರ ಕೆಲಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಕೆಲಸ ಎನ್ನುವುದು ಜನರನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸುವ, ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರುವ, ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೊಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಲಿಂಗ, ಜಾತಿ ಅಥವಾ ವರ್ಗದ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಆರೋಪಿಸುವುದಾಗುತ್ತದೆ. ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧೀಯವರ 'ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ'ದ ಮುಂಗಾಣ್ಕೆ ಮತ್ತು ಯೋಜನೆಯು ಈ ಬಿರುಕುಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವು, ಸುಸ್ಥಿರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ತತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳಿಗೆ ಒಂದು ದೂರದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದರೊಂದಿಗೆ ಪರಿಸರ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಕಾಳಜಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ, ಆ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಇಡುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಹೆಜ್ಜೆಯಾಗಿದೆ.

ಈ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವು ಅಸಮಾನತೆ ಅಥವಾ ಭಿನ್ನತೆಗಳಂತಹ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಉದ್ದೇಶಿಸಲು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿಮರ್ಶನಶೀಲರಾಗಿ ಯೋಚಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲು

ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲೀ ಅಥವಾ ನೀರು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ಆಗಲೀ ಇರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭೇದಭಾವಗಳಿರಬಹುದು, ವಿಕಲಚೇತನರ ಬಗ್ಗೆ ಇರಬಹುದು, ಅಥವಾ ದುಡಿಯುವ ಮಕ್ಕಳ ಬಗ್ಗೆ ಇರಬಹುದು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮಕ್ಕಳ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯ ಭಾಗವಾಗಿವೆ, ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಂಚಿಗೆ ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟ ವರು ಮತ್ತು ಆ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರದೂಡಲ್ಪಡುವಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗಬಹುದಾದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಪಠ್ಯಕ್ರಮದ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ಮೌನವಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸದೆ, ಅದೆಷ್ಟೇ ಅಹಿತಕರವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಮಕ್ಕಳು ಬದುಕಿನ ಈ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಮರ್ಶನಶೀಲರಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸುವಂತೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುವಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ಒತ್ತಿಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತರಗತಿ ಕೊಠಡಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಬೋಧನಾ ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಬೇಡುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ನ್ಯಾಯ ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದು ಎನ್ನುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ಚಿಂತಿಸಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುವುದು: ಪಠ್ಯಕ್ರಮದ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ರಚನಾಕ್ರಮ

"ನಾನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ನಾನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ" ಎನ್ನುವ ಚೀನಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಾಣ್ನುಡಿಯು 1970ರ ದಶಕದಿಂದ ನಮ್ಮ ದೇಶವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು ಹಲವಾರು ದೇಶಗಳ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ತತ್ವವಾಗಿದೆ. ಇದು 'ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಕಲಿಯುವ' ತತ್ವಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಕಲಿಯುವವರು ನೇರವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪರಿಸರದೊಂದಿಗೆ ಅಂತರಕ್ರಿಯೆಯಿಸುವ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಗ್ರಹಿಕೆಯನ್ನು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಈ ಮಾದರಿಯು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಯನ್ನು ಒಂಟಿ ಜೀವಿ ಎನ್ನುವಂತೆ ನೋಡುತ್ತದೆ – ಅಂದರೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲು ಹೆಣಗಾಡುತ್ತಿರುವ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ "ನಾನು" ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಧಾನವು ಪಿಯಾಝೆಯ 'ಸಂಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕ ರಾಚನಿಕವಾದ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನ'ಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಾಗಿದ್ದು ಅದು ಶಿಕ್ಷಕರು ಮಕ್ಕಳು ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೊಂದಲು ಒಂದು ಪ್ರಚೋದನಾಕರವಾದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒದಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಸಹಜವಾಗಿ ಬೌದ್ಧಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳ ಮೂಲಕ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ, ಅವರನ್ನು ಕೋಮಲವಾದ ಸಸ್ಯಗಳಂತೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗತವಾಗಿ ಪೋಷಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವುದನ್ನೂ ಸಹ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಕಳೆದ ಕೆಲವು ದಶಕಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಪರಿಸರದೊಂದಿಗೆ ಅಂತರಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಕಲಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ಬದಲಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಇತರ ಜನರೊಂದಿಗೆ – ವಯಸ್ಸಾದವರು ಮತ್ತು ಇತರ ಮಕ್ಕಳು – ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. 'ಸಾಮಾಜಿಕ ರಾಚನಿಕವಾದ' ಎನ್ನುವ ಈ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನದ ವಿಧಾನವು ಮಕ್ಕಳ ಚಿಂತನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ವಯಸ್ಕರ ಬೆಂಬಲ ಅತ್ಯಂತ ಅಗತ್ಯವೆಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ವೈಗಾಟ್ಸ್ಕಿ ಮತ್ತು ಬ್ರೂನರ್ ಅವರ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಮಗುವು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೆ ಏನನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತದೆಯೊ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಒಂದು ಸೂಕ್ತ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅಥವಾ ಸಲಹೆಯಿಂದ

ಮಗುವಿನ ಗ್ರಹಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ವಿಶಾಲಗೊಳಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು, ಚರ್ಚೆಗಳು, ಮತ್ತು ವಯಸ್ಕರ ಬೆಂಬಲದಂತಹ 'ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು' ಒದಗಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ 'ಸಮೀಪಸ್ಥ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ವಲಯ' ಎಂದು ಏನನ್ನು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆಯೊ ಅದನ್ನು ದಾಟಿ ಗ್ರಹಿಕೆಯ ಮತ್ತೊಂದು ಹಂತಕ್ಕೆ ಜಿಗಿಯಲು ಸಹಾಯಮಾಡಬಹುದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕಲಿಕೆಯ ಈ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಾಚನಿಕವಾದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ತಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ವಯಸ್ಕರೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಜೊತೆಯವರ ನಡುವೆ ಚರ್ಚಿಸುವುದನ್ನೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪಗಳ ಮೂಲಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬೆಂಬಲ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ಆಶಿಸಲಾಗಿದೆ. *ಪ್ರಮುಖ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ಬದಲಾಗಿ ಆ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳ ಆಲೋಚನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಪ್ರಚೋದನೆ ದೊರೆಯಲೆಂದು ಸೂಕ್ತವಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಪಠ್ಯಕ್ರಮವು ಮುಂದಿಡುತ್ತದೆ.* ಇವು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಾಗಿರದೆ ಮಕ್ಕಳು ಕೆಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸಲು ಸಹಾಯವಾಗಲು ಒದಗಿಸಬೇಕಾದ ಬೆಂಬಲದ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಸಲಹೆಗಳಾಗಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, 'ಸಸ್ಯಗಳು' ಅಥವಾ 'ಪ್ರಾಣಿಗಳು' ಎಂದರೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವಂತಹ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನುಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಇದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಭಿನ್ನ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಂತಹ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಅವು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾಳಜಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಲೇಬೇಕು. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಅವಲೋಕಿಸಲು, ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡಲು, ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳು ಅಥವಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷೆಮಾಡಲು ಮತ್ತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಬೇಕು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವನ್ನು ರಚಿಸುವವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು ಅಂತಹ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಬಹಳ ಮಹತ್ವವಾಗುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಆಹಾರ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ "ನಮಗೆ ಬಿಸಿಯೂಟವನ್ನು ಯಾರು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ?" ಎನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆ ಇದೆ. ಇದೊಂದು ವಿಸ್ತೃತ ಚಿಂತನೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಇದು ಮಕ್ಕಳು ಎದುರಿಗೆ ಮೂರ್ತ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಮೀರಿ ಕೆಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಅವರು ಅಂಚೆ ಕಚೇರಿ, ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಅಥವಾ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಅಲೋಚಿಸಲು ತೊಡಗಿದಾಗ, ಅದು ಮುಂದೆ ಹೇಳಿಕೆಗಳ ಅಥವಾ ಮಾಹಿತಿಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಎದುರಾಗುವ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಗ್ರಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿರುವ ಆಳ್ವಿಕೆ ಅಥವಾ ' ಸರ್ಕಾರ'ದಂತಹ ವಿಚಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಅಮೂರ್ತ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಅವರು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ, ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವರದೇ ಆದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಭವಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕೊಂಡಿಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತಾ ಹೋದರೆ ಮುಂದೆ ಅವರು ಹೆಚ್ಚು ಅಮೂರ್ತವಾದ ಅಥವಾ ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಮತ್ತು ವಾದಗಳನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯದ ಮಾತೃಕೆಯೂ ಉತ್ತರ ಸೂಚಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು, ಪ್ರಮುಖ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸೂಚಿತ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವ ಹಾಗೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ

ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದು ಎನ್ನುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಮತ್ತು ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕ ರಚಿಸುವವರಿಗೆ ನೀಡಲು ಇವು ಕೇವಲ ಸೂಚನೆಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದ ರಚನೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿರುವ ವಿವಿಧ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿಶದೀಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅತ್ಯಂತ ವೈವಿಧ್ಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಚನೆಗೂ ಅದರದೇ ಆದ ತಳಹದಿ ಮತ್ತು ತನ್ನದೇ ಆದ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಅಗತ್ಯವಿರುವಂತೆಯೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಗುವೂ ಕೂಡ ತನ್ನದೇ ಆದ ಗ್ರಹಿಕೆ, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳು ನಾವು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ 'ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು' ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಖಾಲಿ ಸ್ಲೇಟಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಪಾತ್ರೆಯಾಗಲಿ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಮಯಸ್ಕರು, ಎಷ್ಟೇ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಶೀಲರಾಗಿರಲಿ, ಮಕ್ಕಳು ಅವರು ಹೇಳುವುದನ್ನು ನಿಷ್ಕ್ರಿಯರಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಕಲಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ಮಗುವಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಸಾಧ್ಯ ವಲಯದ ಕಡೆ ಗಮನ ಹರಿಸದೆ 'ಮಾಹಿತಿ' ಕೊಡುವುದನ್ನು- ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥನೆ ಏನೇ ಇರಲಿ - ಆಧರಿಸಿರುವ ನಮ್ಮ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಭೂತ ಸಮಸ್ಯೆ ಇದಾಗಿದೆ. ಅದರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವದು ನಿಜ : ಮಕ್ಕಳು ಒಂದು ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದರೆ ಅವರು ತಾವೇ ಸ್ವತಃ ತಮಗೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು ಅವರು ಈಗಾಗಲೇ ಹೊಂದಿರುವ ಗ್ರಹಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಸ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ತವಾದ ಸುಳಿವುಗಳು ಸಿಕ್ಕಾಗ ಮಾತ್ರ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ವಿವಿಧ ಜ್ಞಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುವ ಅಂತಹ ಸುಳಿವುಗಳನ್ನು ಈ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವು ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಗೊತ್ತಿದೆ ಮತ್ತು ಅವರು ಸಾಕಷ್ಟು ಕಲಿಯಬಲ್ಲರು; ಅವರು ಅದನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವಂತೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು ನಮ್ಮ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿದೆ.

ಯಾವ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ನಾವು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತೇವೆ?

ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಂದರೆ, ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಲು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳು, ಮತ್ತು ಇನ್ನೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾಗದ ಮಕ್ಕಳು; ಮತ್ತು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವುದೇ ಬದುಕಿನ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಮಕ್ಕಳು, ಹಾಗೆಯೆ ಜೀವನವನ್ನು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮತ್ತು ಘನತೆಯೊಂದಿಗೆ ಬೆಂಬಲಿಸಬಹುದಾದಂತಹ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಬಯಸುವ ಮಕ್ಕಳು, ಈ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪರಿಸರ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಹೇಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬಹುದು? ಈ ದಾಖಲೆಯು 3ರಿಂದ 5ನೇ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯ ಮತ್ತು ಉಪನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯಗಳ ಸೂಚಕ ಮಾತೃಕೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿ ಮಗುವಿಗೂ, ಅದು ಎಲ್ಲೇ ಇರಲಿ, ಒಂದು *ಕಲಿಕಾ ಪರಿಸರ*ವನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುವಂತ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನಾಗಿ ಕಲಿಕಾ ಸಾಮಾಗ್ರಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮತ್ತು ತರಗತಿಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಇದನ್ನು ರೂಪಾಂತರಿಸಲು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಬರಹಗಾರರಿಗೆ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟದ್ದಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಮಕ್ಕಳು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ವಿಷಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಪರಿಸರದ ಬಗ್ಗೆ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. 1 ಮತ್ತು 2ನೇ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಗಣಿತದಂತಹ ಎರಡು ವಿಷಯಗಳು ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಪರಿಸರ

ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಮತ್ತು ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲು ಕೆಲವು ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಇದೆ.

ಈ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದ ಸ್ವರೂಪವು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಿರೂಪಣಾ ವಿಷಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಸಂಬಂಧಿತ ಪ್ರಮುಖ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳಿಗೆ, ಕೌಶಲಗಳು ಮತ್ತು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತವಾದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಈ ಎಲ್ಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆಯುವುದನ್ನು ಶಾಲೆಗಳು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸಬೇಕು, ಏಕೆಂದರೆ ಹಾಗಾದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಹಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮಕ್ಕಳು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಅವಲೋಕನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಒಂದೇ ರೀತಿ ಕಾಣುವ ಎರಡು ವಸ್ತುಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ಸಮಾನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಗುರುತಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾದರೂ ಅವುಗಳ ನಡುವಿನ ಸಣ್ಣ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನೂ ಗುರುತಿಸುವಷ್ಟು ಎಳೆಯ ಮಕ್ಕಳ ಇಂದ್ರಿಯಶಕ್ತಿಗಳು ಚುರುಕಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದು ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಪರಿಸರ ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿ 'ಅವಲೋಕನ' ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಉದ್ದೇಶ ವಸ್ತುಗಳ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಅಥವಾ ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಯಾದೃಚ್ಛಿಕವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಬದಲಿಗೆ *ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಗ್ರಹಿಕೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತೃತಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿರುತ್ತದೆ.* ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಎಲೆಗಳ ಅಕೃತಿ, ಅವುಗಳ ಅಂಚು, ಗೆರೆಗಳ ವಿನ್ಯಾಸ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದು ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ. ಹೀಗೆ *ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸುವಾಗ ಅವುಗಳ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು.* ಹಾಗೆಯೆ, ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳು ಅವರ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುವ ಹಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆಳವಾದವುಗಳಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅವು ಆ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಂತಹವು. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಯೋಜಿತ ಚಟಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಮೂಲಕ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲು, ಉತ್ತರಿಸಲು, ಚರ್ಚಿಸಲು ಮತ್ತು ಶೋಧಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ ವಿಭಿನ್ನ ಮಟ್ಟದ ತಾರ್ಕಿಕಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಬೇಡುವ *ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಕೇಳಲು ಸಮರ್ಥರಾಗುವಂತೆ ಪರಿಸರ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ತರಗತಿಗಳು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಬೇಕು.* ಇವು *ಪರಿಸರ ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿನ* ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಮೂಲಭೂತವಾದವುಗಳಾದರೂ ದುರದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಇದನ್ನು ಖಾತ್ರಿಗೊಳಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ತರಗತಿಗಳನ್ನು ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಿದ್ದಾಗ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳು ಕಲಿಯಬೇಕು ಎಂದು ನಾವು ಹೇಗೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ? ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಅರ್ಥವಿದೆಯೇ?

ಈ ಕೆಳಗಿನ ಉದಾಹರಣೆಯ ಮೂಲಕ ಈ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರಚಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ನಾವು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ:

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವ ಜೀವವಿಜ್ಞಾನ ಯಾವುದು?

ಜನಾಬಾಯಿ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳು ತನ್ನ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಋತುಮಾನದ ಬೆಳೆಗಳಾದ ಭತ್ತ ಮತ್ತು 'ತೊಗರಿ ' ಬೇಳೆಯನ್ನು

ಬೆಳೆಯಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳು ಕೆಲವು ಬಾರಿ ಆಡುಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸಲು ಸಹೋದರನೊಂದಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳು ತನ್ನ ತಂಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿರುತ್ತಾಳೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವಳು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿರುವ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆಗೆ ಕಲಿಯಲು ಪ್ರತಿದಿನ 8 ಕಿ.ಮಿ. ನಡೆದುಹೋಗುತ್ತಾಳೆ.

ಅವಳು ತನ್ನ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪರಿಸರದೊಂದಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಆಪ್ತ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳು ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ, ಔಷಧಿಗಳಿಗಾಗಿ, ಸೌದೆಗಾಗಿ, ಬಣ್ಣಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಡದ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ವಿವಿಧ ಸಸ್ಯ/ಮರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾಳೆ; ಮನೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಿದ ಸಸ್ಯಗಳ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಅವಳು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಗಮನಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳು ಮರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲಳು, ಆಕಾರ, ಗಾತ್ರ, ಎಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಹೂವುಗಳ ಹರಡುವಿಕೆ, ವಾಸನೆ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ಮೈ ವಿನ್ಯಾಸಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಋತುಮಾನದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಾಳೆ. ತನ್ನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿರುವ ಸುಮಾರು ನೂರು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಅವಳು, ಜನಾಬಾಯಿ ಬುದ್ಧಿವಂತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಲ್ಲ ಎಂದು ನಂಬಿರುವ ಮತ್ತು "ಈ ಹುಡುಗರಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾನ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅವರು ಅವಕಾಶ ವಂಚಿತ ಹಿನ್ನಲೆಯಿಂದ ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ" ಎಂದು ಹೇಳುವ ಅದೇ ತನ್ನ ಜೀವವಿಜ್ಞಾನದ ಶಿಕ್ಷರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲಳು .

ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಮಂತವಾದ ಗ್ರಹಿಕೆಯನ್ನು ಜೀವವಿಜ್ಞಾನದ ಔಪಚರಿಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಿಸಲು ಜನಬಾಯಿಗೆ ನಾವು ಸಹಾಯ ಮಾಡಬಹುದೇ? ಶಾಲೆಯ ವಿಜ್ಞಾನವೆಂದರೆ ಉದ್ದದ ಪಠ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕಷ್ಟದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ಅಮೂರ್ತ ಜಗತ್ತಿನ ಸಂಕೇತಗಳಲ್ಲ: ಅದು ಅವಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ತೋಟಕ್ಕೆ, ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವ ಮತ್ತು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವಳು ಪ್ರತಿದಿನ ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿರುವ ಕಾಡಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ನಾವು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಡಬಹುದೇ? (*ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಚೌಕಟ್ಟು 2005, ಪು. 45)*

ತರಗತಿ III

ಪರಿಸರ ಅಧ್ಯಯನಗಳು

ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು	ಪ್ರಮುಖ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು/ ಚರ್ಚಾಂಶಗಳು	ಸೂಚಿತ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು	ಸೂಚಿತ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು
1. ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹಿತರು **1.1 ಸಂಬಂಧಗಳು** ***ನನ್ನ ಕುಟುಂಬ*** ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಜೊತೆ ಯಾರು ಯಾರೆಲ್ಲಾ ಇದ್ದಾರೆ? ಅವರ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವೇನು? ನಿಮ್ಮ ಜೊತೆ ವಾಸಿಸದೆ ಇರುವ ಸಂಬಂಧಿಕರು ನಿಮಗೆ ಇದ್ದಾರೆಯೆ? ಅವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೆ? ನಿಮ್ಮ ಅಜ್ಜ ಅಜ್ಜಿಯರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಜನ ಮಕ್ಕಳು? ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಕಾರ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಹೊಸ ಸಂಬಂಧಿಕರು ಯಾರಾಗಬಹುದು?	ಕುಟುಂಬದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ; ಕುಟುಂಬದ ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ವೈವಿಧ್ಯತೆ; ಒಂದು ಆಸರೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಕುಟುಂಬ; ಸಂಬಂಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಕಲ್ಪನೆಗಳು; ಸರಳ ವಂಶವೃಕ್ಷ (ಮೂರು ತಲೆಮಾರಿನದು).	ಮಗುವಿನ ದಿನನಿತ್ಯ ಬದುಕಿನ ಅನುಭವ; ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರು. 	ಅವಲೋಕನ, ಕುಟುಂಬದ ಸಂಬಂಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹಿರಿಯರಿಂದ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವುದು, ಚರ್ಚೆ.
ನನ್ನ ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿರುವ ಯಾರದ್ದಾದರೂ ಹೋಲಿಕೆ ನಿಮಗಿದೆಯೆ? ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಯಾರಿಂದಲಾದರೂ ಏನಾದರೂ ಕಲಿತಿದ್ದೀರಾ? ನಿಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಸಂಬಂಧಿಕರಲ್ಲಿ ನೀವು ಯಾರನ್ನು ತುಂಬಾ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರಾ? ಅತ್ಯಂತ ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಮತ್ತು ಸಂಯಮದ ವ್ಯಕ್ತಿ	ಕುಟುಂಬದ ಪ್ರಭಾವಗಳು – ದೈಹಿಕ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳು, ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಹವ್ಯಾಸಗಳು, ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರ ಗುಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವುದು.	ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರು, ಸ್ಥಳೀಯ ಜ್ಞಾನ, ವಿಭಿನ್ನ ಹಬ್ಬಗಳ ಕುರಿತಾದ ಕತೆ/ಪದ್ಯಗಳು.	ಅವಲೋಕನ, ವಿಸ್ತೃತ ಕುಟುಂಬದ ಬಗ್ಗೆ ಹಿರಿಯರಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವುದು, ಕತೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು/ ಹಬ್ಬಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುವುದು, ಯಾವುದಾದರೂ

ಯಾರು? ನಿಮ್ಮ ಜೊತೆ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವ ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ನೀವು ಯಾವಾಗ ಭೇಟಿಯಾಗುತ್ತೀರಾ?	ಒಂದು ಆಸರೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಕುಟುಂಬ.		ಹಬ್ಬದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುವುದು, ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವುದು.
ನಾನು ಯಾರ ಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದೀನಿ? ನಿಮ್ಮ ಕೆಲವು ಸಂಬಂಧಿಕರು ನೋಡಲು ಒಂದೇ ತರಹ ಇದ್ದಾರೆಯೆ? ಯಾವ ಅಂಶವು ಒಂದೇ ರೀತಿ ಇದೆ – ಕಣ್ಣುಗಳು, ಕಿವಿಗಳು, ಧ್ವನಿ ಅಥವಾ ಎತ್ತರ? ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ನಿಖರವಾಗಿ ಒಂದೇ ತರ ಕಾಣುವ ಇಬ್ಬರು ಇದ್ದಾರೆಯೆ?	ಸಂಬಂಧಿಕರ ನಡುವೆ ಹೋಲಿಕೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ, ಅನುವಂಶಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು.	ಕುಟುಂಬದ ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು; ಹಿರಿಯರು ಚಿಕ್ಕವರಿದ್ದಾಗಿನ ಅವರ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರ ಬಗ್ಗೆ ಆಖ್ಯಾನಗಳು.	ಚರ್ಚೆ, ಕತೆಗಳು/ ಸಿನಿಮಾಗಳು/ ಅವಳಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವ ನಗೆಹನಿಗಳು.
ವಯಸ್ಸಾದವರು ಮತ್ತು ವಿಕಲಚೇತನರು ಕಿವಿ ಕೇಳಿಸದಿರುವ ಜನರು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವರೆ? ಅವರಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಜನರು ವಯಸ್ಸಾದವರೆ? ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿದ/ ಕಾಣಿಸದ ಸ್ನೇಹಿತರು ನಿಮಗಿದ್ದಾರೆಯೆ? ನೀವು ಅವರಿಗೆ ಯಾವುದಾದರೂ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುಬಹುದಿತ್ತೆ? ನೀವು ಇಷ್ಟಪಡುವ ಆದರೆ ಇತರರು/ಹಿರಿಯರು ಇಷ್ಟಪಡದಿರುವ ಶಬ್ದಗಳು ಯಾವುದಾದರೂ ಇವೆಯೆ?	ವಯಸ್ಸಾದವರ ಮತ್ತು ವಿಕಲ ಚೇತನರ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶೀಲತೆ; ಶ್ರವಣ ಮತ್ತು ದೃಷ್ಟಿಯ ಇಂದ್ರಿಯ ಶಕ್ತಿಯ ಪರಿಚಯ; ದೇಹಕ್ಕೆ ವಯಸ್ಸಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ಸಂಗತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನೋಡಲು ಮತ್ತು ಕೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಸಮಸ್ಯೆ ಯಿರಬಹುದು ಎನ್ನುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗ್ರಾಹಿ ಗಳನ್ನಾಗಿಸುವುದು;	ಭಾರತ್ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಮಿತಿಯ "*ಮೆರಿ ಬೆಹನ್ ಸುನ್ ನಹಿ ಸಕ್ತಿ*"ಎನ್ನುವ ಪುಸ್ತಕ ಅಥವಾ ವಿಕಲ ಚೇತನ ಮಕ್ಕಳ ಕುರಿತಾದ ಮತ್ತಾವುದೇ ಪುಸ್ತಕ.	ಓದುವುದು ಮತ್ತು ಚರ್ಚೆ; ವಿವಿಧ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇಷ್ಟ ಅಥವಾ ಇಷ್ಟವಾಗದೆ ಇರುವುದನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದು; ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ನಟಿಸುವುದು, ಅಂಧರಿಗಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡುವುದು.

1.2 ಸಸ್ಯಗಳು ***ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಇರುವ ಸಸ್ಯಗಳು*** ನಿಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಎಷ್ಟು ಬಗೆಯ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ನೀವು ನೋಡುತ್ತೀರಿ? ಅವುಗಳ ನಡುವೆ ನೀವು ಗಮನಿಸುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳೇನು? ನಿಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಇರುವ ಯಾವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಸ್ಯಗಳಿಂದ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ? ನಿಮ್ಮ ಅಜ್ಜ ಅಜ್ಜಿಯರು ಚಿಕ್ಕವರಿದ್ದಾಗ ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದ ಯಾವುದಾದರೂ ಸಸ್ಯಗಳು ಈಗ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿವೆಯೆ? ನಿಮ್ಮ ಸುತ್ತ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವ ಯಾವುದಾದರೂ ಸಸ್ಯಗಳು ಅಂದರೆ ನಾವು ತಿನ್ನುವ ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಬೆಳೆಯದ ಸಸ್ಯಗಳು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿವೆಯೆ?	ಬ್ರೇಲ್ ಬಗ್ಗೆ ಮೂಲಭೂತ ಕಲ್ಪನೆ. ಒಂದು 'ಸಸ್ಯ'ದ ಬಗ್ಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಗಿರುವ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿಸುವುದು. ಸಸ್ಯಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆ; ಗಾತ್ರ, ಅವು ಎಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ, ಆಕಾರ, ಬಣ್ಣ, ವಾಸನೆ ಇತ್ಯಾದಿ; ದಿನನಿತ್ಯದ ಬದುಕಿಗೆ ಸಸ್ಯಗಳ ಮೇಲಿನ ಅವಲಂಬನೆ. ಹೊಸ ಸಸ್ಯಗಳ/ಬೆಳೆಗಳ ಪರಿಚಯ ಮತ್ತು ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರು ಗಮನಿಸಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳು. ಸಸ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಹವಾಮಾನ/ ಪರಿಸರ.	ಮಗುವಿನ ದಿನನಿತ್ಯ ಬದುಕಿನ ಅನುಭವ, ಅವಲೋಕನ, ಅಜ್ಜ ಅಜ್ಜಿಯರಿಂದ/ ಹಿರಿಯರಿಂದ ಮಾಹಿತಿ, ಸುತಮುತ್ತಲಿನ ಸ್ಥಳೀಯ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಅಪರೂಪ ವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಸಸ್ಯದ ಮಾದರಿ/ಚಿತ್ರ.	ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುವುದು. ಸರಳವಾದ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಅವುಗಳ ಹೋಲಿಕೆ ಮತ್ತು ವರ್ಗೀಕರಣ; ಸಸ್ಯಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ವಸ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ, ತೊಗಟೆಗಳ ಪೆನ್ಸಿಲ್ ಮುದ್ರಿಕೆಗಳು, ಮತ್ತು ಎಲೆಯ ಮುದ್ರಿಕೆಗಳು.
ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಎಲೆಗಳು ನೀವು ನೋಡುವ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಎಲೆಗಳಾವುವು? ನೀವು ತಿನ್ನಲು ಸಸ್ಯಗಳ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತೀರಾ? ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ? ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಎಲೆಗಳು ನೆಲಕ್ಕೆ ಉದುರುವ ಕಾಲ ಯಾವುದಾದರೂ ಇದೆಯೆ? ಅವುಗಳನ್ನು ಸುಡಲಾಗುತ್ತದೆಯೆ?	ಎಲೆಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆ – ಬಣ್ಣ, ಆಕಾರ, ಮೇಲ್ಮೈಲಕ್ಷಣ, ವಾಸನೆ ಇತ್ಯಾದಿ. ಋತುಮಾನದಲ್ಲಿ ಎಲೆಗಳ ಉದುರುವಿಕೆ; ಎಲೆಗಳಿಂದ ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್.	ಮಗುವಿನ ದಿನನಿತ್ಯ ಬದುಕಿನ ಅನುಭವ, ಅವಲೋಕನ, ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್ ಗುಂಡಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಕತೆ	ಅವಲೋಕನ, ವಿವಿಧ ಎಲೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹ, ವಿವಿಧ ಸಸ್ಯ ಎಲೆಗಳ ವಾಸನೆಯನ್ನು ನೋಡುವುದು, ಚರ್ಚೆ, ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್ ಗುಂಡಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡುವುದು, ಎಲೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟ

ನೀವು ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್ ಗುಂಡಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ? ಬಟ್ಟೆಗಳ, ಕುಂಡಗಳ, ಗೋಡೆಗಳ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಎಲೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ನೀವು ನೋಡುತ್ತೀರಾ? ಕೆಲವು ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯನ್ನು ಎಲೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತೀರಾ ?	ವಿವಿಧ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ಎಲೆಯ ವಿನ್ಯಾಸಗಳು/ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುರುತುಗಳು.		ಗುರುತುಗಳಿಂದ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುವುದು. ಅಂಗೈ ಮೇಲೆ ವಿವಿಧ ವಿನ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿ *ಮೆಹೆಂದಿ* ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದು.
1.3 ಪ್ರಾಣಿಗಳು ***ಪ್ರಾಣಿಗಳು: ಸಣ್ಣವು ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡವು*** ನೀವು ನೋಡಿರುವ ಅತ್ಯಂತ ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಣಿಗಳಾವುವು? ಯಾವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ಕೇವಲ ಕೇಳಿದ್ದೀರಿ? ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಬಾಲಗಳಿವೆ? ಎಷ್ಟು ಕಾಲುಗಳಿವೆ? ***ಕೆಲವು ಹರಿದಾಡುವ ಕೀಟಗಳು ಮತ್ತು ಹಾರುವಂತಹವುಗಳೂ ಕೂಡ***	'ಪ್ರಾಣಿ'ಯ ಕುರಿತು ಮಕ್ಕಳಿಗಿರುವ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಪರಿ ಶೋಧಿಸುವುದು.	ಮಗುವಿನ ದಿನನಿತ್ಯ ಬದುಕಿನ ಅನುಭವ, ಅವಲೋಕನ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಕತೆಗಳು/ ಕವನಗಳು (ಎನ್ ಬಿ ಟಿ)	ನಿಮ್ಮ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ವೈವಿಧ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿ ಸುವುದು, ಪಟ್ಟಿಮಾಡುವುದು. ಅವು ಏನು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ, ಅವರು ವಾಸಿಸುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅವರು ನೋಡಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಾಪೇಕ್ಷ ಗಾತ್ರ, ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿನ ಚಿತ್ರಗಳು, ಕೇಳಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ. ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವುದು. ಇರುವೆಗಳು, ನೊಣಗಳು, ಜೇಡರಹುಳುಗಳು, ಜೀರುಂಡೆಗಳು, ಜಿರಳೆಗಳು, ಎರೆಹುಳುಗಳು, ಹಲ್ಲಿಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳ

ಹರಿದಾಡುವ ಎಷ್ಟು ವಿಧದ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತು? ಎಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾವುದರಿಂದ ಅವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ? ಯಾವ ಕೀಟಗಳು ಹರಿದಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಹಾರುವುದು ಎರಡನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತವೆ? ಯಾವುದು ನಮ್ಮನ್ನು ಕಡಿಯುತ್ತವೆ? ನೊಣಗಳಿಂದ ನಮಗೆ ಕಾಯಿಲೆ ಬರುತ್ತದೆಯೆ? ಜೇಡರ ಹುಳು ಏಕೆ ಬಲೆಯನ್ನು ಹೆಣೆಯುತ್ತದೆ?	ಹರಿದಾಡುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಹಾರುವಂತವು ಮತ್ತು ಕೀಟಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿವುದು.	ಮಗುವಿನ ದಿನನಿತ್ಯ ಬದುಕಿನ ಅನುಭವ, ಅವಲೋಕನ, ಕೀಟಗಳು, ಹಾರು ವಂತವುಗಳು, ಹರಿದಾಡುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಕತೆಗಳು/ ಕವನಗಳು (ಎನ್ ಬಿ ಟಿ)	ಅವಲೋಕನ. ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಚರ್ಚೆ, ಅವು ಎಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ, ಏನನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ, ಕೀಟ ಕಡಿತ (ಕಣಜ) ಇತ್ಯಾದಿ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವುಗಳ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವುದು.
ಪಕ್ಷಿಗಳು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನುನೀವು ನೋಡುತ್ತೀರಾ? ಅವು ಕೆಲವು ಮರಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇತರ ಮರಗಳನ್ನು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತವೆಯೆ?ಅವು ಏನನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ? ಅವುಗಳ ರೆಕ್ಕೆ ಪುಕ್ಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನೀವು ಅವುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲಿರಾ? ಅವು ಮಾಡುವ ವಿವಿಧ ಶಬ್ದಗಳಾವುವು? ಅವು ಪರಸ್ಪರ ಏನಾದರೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆಯೆ? ಬೇರೆ ಕಡೆಯಿಂದ ಬರುವ ಕೆಲವು ಪಕ್ಷಿಗಳು ಇವೆಯೆ? ನೀವು ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವನ್ನು ನೀಡುತ್ತೀರಾ ಅಥವಾ ಅವುಗಳಿಗೆ ನೀರನ್ನು	ಪಕ್ಷಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಗಿರುವ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು – ಅವುಗಳ ವಾಸಸ್ಥಳಗಳು, ಆಹಾರಕ್ರಮಗಳು, ಅವು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಶಬ್ದಗಳು, ರೆಕ್ಕೆ ಪುಕ್ಕಗಳಂತಹ ಸಾಮಾನ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿವುದು. ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರ ನೀಡುವುದು.	ಮಗುವಿನ ದಿನನಿತ್ಯ ಬದುಕಿನ ಅನುಭವ, ಅವಲೋಕನ, ಪಕ್ಷಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಕತೆಗಳು/ ಕವನಗಳು (ಎನ್ ಬಿ ಟಿ) 	ಪಕ್ಷಿಗಳ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವುದು; ಪಕ್ಷಿಗಳ ಕತ್ತಿನ ಚಲನೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವುದು, ಪುಕ್ಕಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು.

ಇಡುತ್ತೀರಾ?			ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ, ತಾಯಿ ಮತ್ತು ನಿಮಗಾಗಿ ದಿನದ ವೇಳಾಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ, ಚರ್ಚೆ.
1.4ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಆಟ ***ನನ್ನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ*** ನನ್ನ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ನಡೆಯುವ ವಿವಿಧ ಕೆಲಸಗಳಾವುವು? ನನ್ನ ತಾಯಿ/ತಂದೆ/ಸಹೋದರ /ಸಹೋದರಿ ಮೊದಲಾದವರು ಯಾವ ತರಹದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ? ನಾನೇನು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ? ಇತರರು ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ? ನಾನು ಕೆಲಸ ಮಾಡದೆ ಇರುವಾಗ ನಾನೇನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ?ನನ್ನ ತಂದೆ/ತಾಯಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡದೆ ಇರುವಾಗ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ?	ವಿವಿಧ ಉದ್ಯೋಗಗಳು, ಕೆಲಸದ ವೇಳೆ ಮತ್ತು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ವೇಳೆಯ ಕಲ್ಪನೆ; ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಮತ್ತು ಹೊರಗಿನ ಕೆಲಸ – ಲಿಂಗ, ವಯಸ್ಸು, ಜಾತಿ, ಆರ್ಥಿಕ ಇತ್ಯಾದಿ ಅಂಶಗಳು.	ಕವನ: ಶ್ಯಾಮ್ ಬಹದ್ದೂರ್ ನಮ್ರಾ ಅವರ 'ಹೋಮ್ ವರ್ಕ್'. *ಉದಾಹರಣಾ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ (CaseStudy):* ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಮಗುವಿನ ದಿನಿಚರಿಯ ವೇಳಾಪಟ್ಟಿ.	
ದುಡಿಯುವ ಮಕ್ಕಳು ನಿಮ್ಮ ಅಜ್ಜ ಅಜ್ಜಿಯರು ಚಿಕ್ಕವರಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಯಾವ ತರಹದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು? ಅದು ಈಗ ಬದಲಾಗಿದೆಯೆ? ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ/ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಲಾಗದಿರುವಂತಹ ಮಕ್ಕಳು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೆ?	ಕುಟುಂಬದ ಅವಗಣನೆಯ ಕಾರಣದಿಂದಲ್ಲ ಆದರೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹೊರಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಇತರ ಮಕ್ಕಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು	ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಡಿಕೆನ್ಸ್ ನ ಕತೆಯ ಆಯ್ದಭಾಗ. ಮತ್ತೊಂದು ದೇಶದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಬಡ ಮಗುವಿನ /ಬಾಲ ಕಾರ್ಮಿಕಳ/ನ	ಕತೆಗಳು/ಆಯ್ದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಓದುವುದು ಮತ್ತು ಕೇಳುವುದು. ಶಿವಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಪಟಾಕಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ, ಮತ್ತು ಡಾಬಾಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆಟೊ ಗರಾಜಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮಕ್ಕಳ ಕುರಿತು ಚರ್ಚೆ ಮತ್ತು ಕಥನಗಳು.

ನಾವು ಆಡುವ ಆಟಗಳು ನಾನು ಯಾವ ಆಟವನ್ನು ಆಡುತ್ತೇನೆ? ನನ್ನ ಅಜ್ಜ ಅಜ್ಜಿಯರು ಇದೇ ಆಟವನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ? ಇವು ಒಳಾಂಗಣ ಆಟಗಳೆ ಅಥವಾ ಹೊರಾಂಗಣ ಆಟಗಳೆ? **2. ಆಹಾರ** ***ಸಸ್ಯಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ಆಹಾರ*** ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಆಹಾರ – ಕೆಂಪಿರುವೆಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳ ಗೂಡುಗಳು, ಹಾವುಗಳು, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಆಡಿನ ಹಾಲು, ಇತ್ಯಾದಿ.? ನೀವು ಯಾವ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು, ಸಸ್ಯದ ಯಾವ ಭಾಗಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತೀರಿ? ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ನಾವು ಯಾವ ಆಹಾರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೀವಿ?	ಸೂಕ್ಷ್ಮಶೀಲರನ್ನಾಗಿಸಿ. ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವುದು ಮುಖ್ಯ. ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳು ಸಮಾನವಾದ ಒಳ್ಳೆಯ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಮೊದಲು ಇತರ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಲಕಾರ್ಮಿಕ ಪದ್ಧತಿ ಹೇಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ಅರಿವು. ವಿರಾಮಕಾಲ; ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹೊರಗೆ ಆಟಗಳು, ಆಟಗಳು - ಹಿಂದೆ ಮತ್ತು ಇಂದು; ಕೆಲವರಿಗೆ ಕೆಲಸವೇ ಆಟ. ಆಹಾರದಲ್ಲಿರುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು; ವಿವಿಧ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಆಹಾರವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಕುರಿತು ಮೂಲ ಕಲ್ಪನೆಗಳು;	ಅನುಭವವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಕಥನ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಆಟಗಳು; ಜನಪದ ಆಟಿಕೆಗಳು. ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿರುವ 'ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿರದ ' ಆಹಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಥನಗಳು ಮತ್ತು ಕತೆಗಳು.	ಒಳಾಂಗಣ ಮತ್ತು ಹೊರಾಂಗಣ ಆಟಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ವರ್ಗೀಕರಿಸುವುದು. ನಾವು ತಿನ್ನುವ ಅಥವಾ ತಿನ್ನದಿರುವ ಆಹಾರಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಚರ್ಚಿಸುವುದು; ವಿಭಿನ್ನ ಪ್ರಾಣಿ ಮತ್ತು ಸಸ್ಯಗಳಿಂದ ನಾವು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಆಹಾರದ ಕೋಷ್ಟಕವನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು. ನಾವು ತಿನ್ನುವ ಸಸ್ಯಗಳ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು. ಕಚ್ಚಾ ಮತ್ತು ಬೇಯಿಸಿದ ಆಹಾರವನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡುವುದು;

ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವುದು ಬೇಯಿಸದೆ ಇರುವ ಯಾವುದನ್ನು ನೀವು ತಿನ್ನುತ್ತೀರಾ? ಬೇಯಿಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ತಿನ್ನುವಂಥಾದ್ದು ಯಾವುದು? ನೀವು ಆಹಾರವನ್ನು ಹೇಗೆ ಬೇಯಿಸುತ್ತೀರಿ? ಯಾವುದರ ಮೇಲೆ ಬೇಯಿಸುತ್ತೀರಿ? ಅಡುಗೆ ಮಾಡಲು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ವಿವಿಧ ಪಾತ್ರೆಗಳಾವುವು? ಅವುಗಳನ್ನು ಯಾವುದರಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ? ಎಲ್ಲ ತರಹದ ಅಡುಗೆಗಳಲ್ಲೂ ನೀರನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆಯೆ? ಯಾವ ಆಹಾರವನ್ನು ನೀರು ಉಪಯೋಗಿಸದೆ ಬೇಯಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ? ಹೇಗೆ? ***ತಿನ್ನುವುದು ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ*** ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಆಹಾರವನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆಯೆ? ಯಾರು ಜಾಸ್ತಿ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ? ಯಾರು ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ	ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ಆಹಾರ. ಆಹಾರವನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ತಿನ್ನಬಹುದು ಇಲ್ಲವೇ ಬೇಯಿಸಿ - ಹಬೆಯಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಿ, ಕುದಿಸಿ, ಕಾವಿನಿಂದ ಸುಟ್ಟು, ಹುರಿದು ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಸಿದ್ದಪಡಿಸಿ ತಿನ್ನಬಹುದು; ವಿವಿಧ ಇಂಧನಗಳು, ಒಲೆಗಳ ವಿಧಗಳು; ಅಡುಗೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಪಾತ್ರೆಗಳ ವಿಧಗಳು, ವಿವಿಧ ಆಕಾರಗಳು (ಪ್ರಾದೇಶಿಕ/ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ), ಬಳಸುವ ವಿಭಿನ್ನ ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ.	ಆಹಾರ ಅಥವಾ ಅದರ ಕೊರತೆಯ ಕುರಿತ ಹಾಡುಗಳು/ ಕವನಗಳು; ಯಾವುದುತಿನ್ನಲು ಅರ್ಹವಾದುದು ಎನ್ನುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಜ್ಞಾನ; ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು.	ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವ ವಿಧಾನಗಳು/ ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ; ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುವ ಪಾತ್ರೆಗಳ ಮತ್ತು ಉರುವಲುಗಳ ವಿಧಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ; ಹಲವಾರು ಪಾತ್ರೆಗಳ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು; ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವ ಬದಲಾವಣೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆ ಯಾವಾಗ ಎನ್ನುವುದರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾಲಾನುಕ್ರಮ. ಅವಲೋಕನ ಮತ್ತು ಹಿರಿಯರನ್ನು ಕೇಳುವುದು, ಚರ್ಚೆ ಮಾಡುವುದು. ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಿಂದ ತರುವ ಮತ್ತು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಪಟ್ಟಿಮಾಡುವುದು.

ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ? ಯಾರು ಮನೆಗೆ ಆಹಾರವನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಏನನ್ನು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಿಂದ ಕೊಂಡು ಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ? ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವವರು ಯಾರು? ಶಿಶುಗಳು ಯಾವುದನ್ನು ಆಹಾರವಾಗಿ ತೆಗದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ? ಶಿಶುಗಳು ಯಾವಾಗ ತಿನ್ನಲು ಶುರುಮಾಡುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಹಾಲನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಅವು ಏನನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ? ***ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಏನನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ*** ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತವೆಯೆ? ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಏನನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ? ನಿಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಇರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರ ನೀಡುತ್ತೀರಾ – ಏನು ನೀಡುತ್ತೀರಾ? ನೀವು ಆಹಾರ ನೀಡದಿದ್ದರೂ ಅವು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಿಂದ ಏನನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತವೆ?	ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ತಿನ್ನುವ ವೈವಿಧ್ಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು. ಲಿಂಗ, ವಯಸ್ಸು , ದೈಹಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಆಹಾರ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸ. ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗ ಸಂಬಂಧಿಯ/ ಜಾತಿಯ ಪಾತ್ರಗಳು. ಶಿಶುವಿಗೆ ಆಹಾರ, ಹಾಲಿನ ಮಹತ್ವ. ಸಾಕು ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಕಾಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಆಹಾರಗಳು; ಸಾಕು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಆರೈಕೆ.	ಪ್ರತಿನಿತ್ಯದ ಅನುಭವ, ಸ್ಥಳೀಯ ಜ್ಞಾನ; ಲಿಂಗಾಧಾರಿತ ಸಿದ್ಧಮಾದರಿಗಳ ಕವನಗಳು/ಸಚಿತ್ರ ವಿವರಣೆಗಳು. ಕತೆಗಳು, ವ್ಯಂಗ್ಯಚಿತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಸಿನಿಮಾಗಳು.	ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುವುದು; ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವ ಆಹಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸುವುದು; ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರ ನೀಡುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು, ಆಹಾರವನ್ನು ಹೊರಗಡೆ ಇಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಬಂದು ತಿನ್ನುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು. ಚರ್ಚೆ; ಅವಲೋಕನ; ಚಿತ್ರ

3. ವಸತಿ ***ಮನೆಗಳು ಮತ್ತು ಮನೆಗಳು*** ಮೆಟ್ಟುಗಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿರುವ ಮನೆ, ಡೇರೆ, ಹತ್ತನೆ ಮಹಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮನೆ, ಗಾಲಿಯಿರುವ ಮನೆಗಳು ಅಥವಾ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮನೆಗಳನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ? ಅಂತಹ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಯಾರಾದರೂ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೆ? ಅಂತಹ ಮನೆಗಳನ್ನು ಜನರು ಏಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ***ನಮ್ಮ ವಸತಿಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವುದು*** ನಿಮ್ಮ ವಸತಿಯನ್ನು ನೀವು ಹೇಗೆ ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತೀರಿ? ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಗೊಡೆಗಳ/ನೆಲದ ಮೇಲೆ ವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತೀರಾ ಅಥವಾ ಎಲೆಗಳು/ಹೂವುಗಳು/ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತೀರಾ? ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯನ್ನು ನೀವು ಹೇಗೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿಡುತ್ತೀರಿ? ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಲು ನೀವೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತೀರಾ? ಗುಡಿಸಿ ಒರೆಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಯಾರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ? ನಿಮ್ಮ ಕಸವನ್ನು ಎಲ್ಲಿ	ಕೆಲವು ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಮನೆಗಳು, ಅಂತಹ ಮನೆಗಳನ್ನು ಏಕೆ ಕಟ್ಟಲಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ಕುರಿತು ಒಂದು ಕಥನ ಮತ್ತು ಚರ್ಚೆ. ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಮನೆಗಳು. ಆಶ್ರಯದ ಅಗತ್ಯ, ಒಟ್ಟಾಗಿ ಬದುಕುವುದರ ಅಗತ್ಯ. ನಮ್ಮ ಮನೆ, ವಿವಿಧ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಗಳನ್ನು/ ಆಶ್ರಯಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಲಂಕರಿಸ ಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಕೆ,	ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಮನೆಗಳ ಚಿತ್ರಗಳು; ಮನೆಯ ಮಾದರಿಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಲು ಸುಲಭವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ವಸ್ತುಗಳು. ಮನೆಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುವುದ ಕ್ಕಾಗಿ	ಬಿಡಿಸುವುದು, ಮಾದರಿ ತಯಾರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಕಲಾಕೃತಿಗಳು. ಕಲ್ಪಿತ ಅನುಭವಗಳ ಸೃಜನಶೀಲ ಬರವಣಿಗೆ. ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ. ಮನೆಗಳ ಗೋಡೆಗಳು/ ನೆಲಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿ ಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಳಸಲಾಗುವ ವಿವಿಧ ವಿನ್ಯಾಸ ಗಳು, ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ.

ಎಸೆಯುತ್ತೀರಿ? ಮಳೆಗಾಲ, ಬೇಸಿಗೆ ಕಾಲ ಅಥವಾ ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಲು ನಿಮಗೇನಾದರೂ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗುತ್ತದೆಯೆ? ಇಳಿಜಾರಿರುವ ಛಾವಣಿಯ ಮನೆಗಳನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ? ಅವನ್ನು ಏಕೆ ಇಳಿಜಾರಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ? ***ನನ್ನ ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳು*** ನಿಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಯಾರೆಲ್ಲ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ? ನಿಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತಿವೆ – ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಮತ್ತು ಅತಿ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಾಣಿ ಯಾವುದು? ಅವು ಆಹಾರವನ್ನು ಎಲ್ಲಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ? ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಎಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ? ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವವು ರಾತ್ರಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ? ***ನನ್ನ ನೆರೆಹೊರೆಯ ನಕಾಶೆ ತಯಾರಿಸುವುದು*** ನಿಮ್ಮ ಶಾಲೆ ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಿದೆ? ಅದು ಯಾವ ತರಹದ ಕಟ್ಟಡ? ನಿಮ್ಮ ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮ ತರಗತಿಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೀವು	ಚಳಿ ಮತ್ತು ಮಳೆಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಎದುರಾಗುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಿಸಲು ಮನೆಯ ಅಗತ್ಯ ಮನೆಗೆಲಸವನ್ನು ಹಂಚಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಅಗತ್ಯ. ಕಸ ವಿಸರ್ಜನೆ. ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರು; ಮುದ್ದಿನ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಕೀಟಗಳು, ದಂಶಕಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ. ಮುದ್ದಿನ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರ. ಕೆಲವು ರಾತ್ರಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.	ಬಳಸಲಾಗುವ ವಿನ್ಯಾಸಗಳು, ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುರುತುಗಳ ಸಚಿತ್ರ ವಿವರಣೆಗಳು. ದಿನನಿತ್ಯದ ಬದುಕಿನ ಅನುಭವಗಳು. ವ್ಯಂಗ್ಯ ಚಿತ್ರಗಳು.	ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಹಂಚಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು. ಕೀಟಗಳು, ದಂಶಕಗಳು; ಮುದ್ದಿನ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಾಕುಪ್ರಾಣಿಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು. ದೂರವನ್ನು ಅಂದಾಜು ಮಾಡುವುದು, ಸ್ಥಳಗಳ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಗುರುತು ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಮೇಲಿನಿಂದ, ಮುಂದಿನಿಂದ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿವಿಧ ದೃಷ್ಟಿ ಕೋನಗಳಿಂದ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವುದು/ ನಕಾಶೆಯನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು. ನಮ್ಮ ಮನೆಯಿಂದ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯ ನಕಾಶೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು. ನೀರಿನ

ಬಿಡಿಸಬಹುದೆ?ನಿಮಗೆ ನಿಮ್ಮ ನೆರೆಹೊರೆಯ ಪರಿಚಯವಿದೆಯೆ? ನಮ್ಮ ಮನೆಯಿಂದ ಅಂಚೆ ಕಚೇರಿಗೆ ಅಥವಾ ಬಸ್ ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಹೋಗುವುದು ಎಂದು ನಾವು ಯಾರಿಗಾದರೂ ವಿವರಿಸಬಹುದೆ?	ದ್ವಿ-ಆಯಾಮದಲ್ಲಿ ನೆರೆಹೊರೆಯ ನಕಾಶೆಯನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಿಸುವುದು. ದಿಶಾಪ್ರಜ್ಞೆ	ಶಾಲೆಯ ವಿವಿಧ ಬಾಗಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ, ನೆರೆಹೊರೆಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ.	ಮೂಲಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುವುದು. ಹಿರಿಯರು ಮತ್ತು ಇತರ ಜನರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವ ಮೂಲಕ ಪರಿ ಶೋಧಿಸುವುದು. ಚರ್ಚೆ ಮಾಡುವುದು.
4. ನೀರು ***ನನ್ನ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ನೀರು*** ನೀವಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿರುವ ನೀರಿನ ಮೂಲಗಳಾವುವು? ಯಾರು ನೀರನ್ನು ತರುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಎಷ್ಟು ದೂರದಿಂದ? ನಿಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಮೂಲದಿಂದ ನೀರನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆಯೆ? ನೀವು ನೀರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವು ಸ್ಥಳದಿಂದ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಕೆಲವರಿಗೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೆ? ನೀವು ಎಲ್ಲಿಂದ ನೀರನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತೀರಿ? ಅದು ಕುಡಿಯಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿದೆಯೆ? ***ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ ನೀರಿನ ಅಗತ್ಯವಿದೆಯೆ?***	ನೀರಿನ ಸ್ಥಳೀಯ ಮೂಲಗಳು; ನೀರಿನ ಉಪಯುಕ್ತತೆ; ಲಿಂಗಾಧಾರಿತ ಪಾತ್ರಗಳು; ದೂರದ ಅಂದಾಜುಗಳು; ಸಾಮಾಜಿಕ ಭೇದಭಾವ; ಕುಡಿಯಲು ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ನೀರು.	ಮಗುವಿನ ದಿನನಿತ್ಯ ಬದುಕಿನ ಅನುಭವ, ಸ್ಥಳೀಯ ಜ್ಞಾನ.	ಓದುವುದು, ಚರ್ಚೆ ಮಾಡುವುದು; ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೀರುಣಿಸಿದ ಮತ್ತು ಸೊರಗುತ್ತಿರುವ ಸಸ್ಯದ ಹೋಲಿಕೆ. ನೀರಿನ ಉಳಿತಾಯದ ಸಂದೇಶವಿರುವ ಭಿತ್ತಿಚಿತ್ರ ತಯಾರಿಸುವ/

ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ನೀರು ಸಿಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಏನಾಗುತ್ತದೆ – ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ ನೀರಡಿಕೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ನಿಮಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ? ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳು/ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಂದೇ ಪ್ರಮಾಣದ ನೀರು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಯೆ? ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು/ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಕಡಮೆ ನೀರಿನ ಅಗತ್ಯವಿದೆ?	ಸಸ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ನೀರು.		ಬರೆಯುವ ಚಟುವಟಿಕೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡುವುದು.
ನೀರಿನ ಕೊರತೆ ಯಾವಾಗ ನೀರನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ? ನೀವಿರುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೀರಿಗಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಪರದಾಡುತ್ತಿರುವ ಜನರಿದ್ದಾರೆಯೆ? ನಮಗೆ ನೀರೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಏನಾಗಬಹುದು? ನೀರನ್ನು ಪೋಲು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದುನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ – ಹೇಗೆ? ಅದನ್ನು ನಾವು ಹೇಗೆ ತಪ್ಪಿಸಬಹುದು? ನೀವು ನೀರನ್ನು ಪುನರ್ಬಳಕೆ ಮಾಡುತ್ತೀರಾ?	ನೀರಿನ ಕೊರತೆ, ಪೋಲು ಮಾಡುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಪುನರ್ಬಳಕೆ, ನೀರು ಸಂಗ್ರಹಣೆ.	ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲ – ಚಿತ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ಒಂಟೆ, ಕಾಕ್ಟಸ್ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಮಾಹಿತಿ.	ನೀರನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ವಿವಿಧ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಭಿನಯಿ ಸುವುದು/ ಮಳೆಗಾಲದ ಒಂದು ದಿನ, ನೀರನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುವುದು, ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಮಳೆ/ನದಿ/ನೀರಿನ ಹಾಡಗಳನ್ನು ಹಾಡುವುದು / ಕವನಗಳನ್ನು ಓದುವುದು .
ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ನಿಮ್ಮ ಯಾವ ದೈನಂದಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಬಳಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ? ಮನೆಯೊಳಗೆ ಬರುವ ಮುನ್ನ ನೀವು ಮತ್ತು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವ		ನೀರಿನ ಕೊರತೆಯ/ನೀರು ಪೋಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ವೃತ್ತ ಪತ್ರಿಕೆಯ ತುಣುಕುಗಳು.	ವಿವಿಧ ಪಾತ್ರೆಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು. ಅಳತೆ ಮಾಡುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು; ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗಲೆಂದು ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ. ವಿವಿಧ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವುದು

ಇತರರು ಕೈ ಕಾಲು ತೊಳೆಯುತ್ತೀರಾ? ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಕಾರ ಇದನ್ನು ಏಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ? ಮಳೆಗಾಲದ ಒಂದು ದಿನವನ್ನು ವಿವರಿಸಬಲ್ಲಿರಾ. ಪಕ್ಷಿ, ಪ್ರಾಣಿ, ಸಸ್ಯ ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಗಳೊಂದಿಗೆ.	ವಿಭಿನ್ನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಬಳಕೆ; ನೀರು, ಮಳೆ ನದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳು; ಮಳೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣಿ, ಸಸ್ಯಗಳ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಬಗ್ಗೆ ಅವಲೋಕನಗಳು.	ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು, ದೈನಂದಿನ ಬದುಕಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವಲೋಕನಗಳು. ನೀರು/ ನದಿ/ ಮಳೆ, ಬಗ್ಗೆ ಹಾಡುಗಳು?	ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಬಲಸಲಾದ ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುವಿನ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ. .
ನೀರಿನ ಶೇಖರಣೆ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಹೇಗೆ ಶೇಖರಿಸುತ್ತೀರಿ? ನೀವು ಮಳೆನೀರನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತೀರಾ – ಹೇಗೆ? ಪ್ರತಿದಿನ ನೀವು ಎಷ್ಟು ನೀರನ್ನು ಶೇಖರಿಸುತ್ತೀರಾ? ಕುಡಿಯಲು ಮತ್ತು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಲು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದ ನೀರನ್ನು ಬಳಕೆ ಮಾಡುತ್ತೀರಾ? ಕುಡಿಯಲು/ ತೊಳೆಯಲು/ಅಥವಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ನೀರನ್ನು ಶೇಖರಿಸಿಡಲು ಯಾವ ರೀತಿಯ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತೀರಾ? ಅವು ಯಾವುದರಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ? ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಮಟ್ಟ ಒಂದೇ ಇದ್ದರೆ ಅವುಗಳ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಸಮನಾಗಿದೆ ಎಂದು ಅರ್ಥವೆ?	ಬಕೆಟ್, ಮಡಕೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಂತಹ ಪ್ರಾಮಾಣಿತ ವಲ್ಲದ ಘಟಕ ಅಳತೆಗಳ ಮೂಲಕ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಅಳೆಯುವುದು. ವಿವಿಧ ಮನೆಬಳಕೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣದ ಅಂದಾಜು; ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನೀರನ್ನು ಬಳಸುವುದು. ವಿವಿಧ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ	ಮಗುವಿನ ದಿನನಿತ್ಯ ಬದುಕಿನ ಅನುಭವ, ವಿವಿಧ ಆಕಾರ/ಗಾತ್ರ/ ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳ ಬಾಟಲಿಗಳು; *ಪಂಚತಂತ್ರ* ಕತೆ.	ಓದುವುದು ಮತ್ತು ಚರ್ಚೆ, ಒಂದು ಹಳ್ಳಿ / ಸಮುದ್ರ/ಕಾಡು/ ಪರ್ವತ ದೃಶ್ಯದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು.

5. ಪ್ರಯಾಣ ***ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದು*** ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬವು ಬೇರೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದೆಯೆ? ಎಲ್ಲಿಗೆ ಮತ್ತು ಯಾತಕ್ಕಾಗಿ? ನೀವು ಹೇಗೆ ಹೋದಿರಿ? ಅದು ಎಷ್ಟು ಸಮಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು? ನಿಮ್ಮ ಅಜ್ಜಅಜ್ಜಿಯರು (ಅಥವಾ ಇತರ ಹಿರಿಯರು) ಚಿಕ್ಕವರಿದ್ದಾಗ ಎಷ್ಟು ದೂರ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದ್ದರು? ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರು ಹೇಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು? ಈಗ ಜನರು ಮರುಭೂಮಿ. ಗುಡ್ಡಗಾಡು, ಸಮುದ್ರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸುತ್ತಾರೆ? ***ಪ್ರಯಾಣದ ವಿಧಗಳು*** ನಾವು ಶಾಲೆಗೆ ಹೇಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ? ನಾವು ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ? ನಾವು ಎಷ್ಟು ವಿಭಿನ್ನ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ? ನಮಗೆ	ನೀರನ್ನು ಶೇಖರಿಸಲು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ವಿಭಿನ್ನ ಆಕಾರದ ಮತ್ತು ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ತಾಯಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾತ್ರೆಗಳು; ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಪರಿಕಲ್ಪನಾತ್ಮಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ. ಪ್ರಯಾಣದ ಅಗತ್ಯ, ಇರುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪ್ರದೇಶದಾಚೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವುದು; ಕಾಡು, ಹಳ್ಳಿ, ನಗರ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿವಿಧ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಪ್ರವಾಸ ಹೋಗುವುದು; ವಲಸೆ ಹೋಗಲು, ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ನೋಡಲು, ಕುಟುಂಬದ ಸಮಾರಂಭಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರಣಗಳಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವುದು.	ನದಿ, ಪರ್ವತ ಇತ್ಯಾದಿಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಪಯಣಿಸಿದ ಒಂದು ಕಥೆ	ಸಾರಿಗೆಯ ವಿವಿಧ ವಿಧಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ; ಅವುಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ಸಾರಿಗೆ ವಿಧಗಳಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿ; ರೈಲು ಪಯಾಣ/ರೈಲ್ವೆ ನಿಲ್ದಾಣವನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸಿ. ಸಾಮಾನು ತುಂಬುವುದು, ತೂಕ ಮಾಡುವುದು, ರೈಲುಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುವುದು, ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು, ಟೀ ಮಾರುವುದು, ಹಳಿಯನ್ನು ದಾಟುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು. ಮೂಕರಾಗಿ ನಟಿಸುವ ಮೂಲಕ ಪದಬಂಧ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಆಟ, ಮಾತನಾಡದೆ ಇರುವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸುವುದು, ಸಂಕೇತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು,

ಪ್ರಯಾಣದ ಎಷ್ಟು ವಿಧಗಳು ಗೊತ್ತಿವೆ? ನೀವು ರೈಲ್ವೇ ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೀರಾ? ನೀವು ಅಲ್ಲಿ ಏನೆಲ್ಲಾ ನೋಡುತ್ತೀರಾ? ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರೆಲ್ಲರು ಯಾರು? ಜನರು ಹಿಂದೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು?	ಸಾರಿಗೆಯ ವಿವಿಧ ವಿಧಾನಗಳು; ಹತ್ತಿರದ, ದೂರದ, ಪ್ರಯಾಣದ ಹೊಸ ವಿಧಾನಗಳು. ರೈಲ್ವೆಯಲ್ಲಿ/ ನಿಲ್ದಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ವಿವಿಧ ವಿಧದ ಕೆಲಸಗಾರರು.	ಸಾರಿಗೆ ವಿಧಾನಗಳ ಚಿತ್ರಗಳು;	ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದು. ಸ್ಥಳೀಯ ಅಂಚೆ ಕಚೇರಿಗೆ ಹೋಗುವುದು, ವಿಂಗಡಣೆ, ಸ್ಟಾಂಪ್ ಮಾಡುವುದು , ತೂಕ ಮಾಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವೀಕ್ಷಣೆ.
ನುಡಿಯದೆ ಮಾತನಾಡುವುದು ನಾನು ಮಾತನಾಡದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಏನು ಹೇಳಬೇಕೊ ಅದನ್ನು ಜನರಿಗೆ ಹೇಳುವುದು ಹೇಗೆ?	ಮಾತನಾಡದೆ ಮಾಡುವ ಸಂವಾದ, ಸಂಕೇತ ಭಾಷೆ, ನೃತ್ಯ ಮುದ್ರೆಗಳ ಬಳಕೆ.	ಸಂಕೇತ ಭಾಷೆ, ನೃತ್ಯದ ಮುದ್ರೆಗಳು.	ಆವೆಮಣ್ಣಿನ ಮಡಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು; ದುಂಡು ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಕೂಡ; ವಿವಿಧ ವಿಧಗಳ ಆವೆಮಣ್ಣಿನೊಂದಿಗೆ; ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸುವುದು; ಇವನ್ನು ಹೇಗೆ ಸುಡುತ್ತಾರೆ/ ಕುಲುಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಬೇಯಿಸುತ್ತಾರೆ
ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಅಂಚೆಗೆ ಹಾಕುವುದು ನಾನು ಪತ್ರವನ್ನು ಅಂಚೆಗೆ ಹಾಕಿದಾಗ ಏನಾಗುತ್ತದೆ? ಅದು ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಲುಪುತ್ತದೆ? ಅದನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸಲು ಸಹಾಯ			

ಮಾಡುವವರು ಯಾರು? ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗಗಳಿವೆಯೆ? ಹಿಂದೆ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು?	ಸಂವಹನದ ಒಂದು ಸಾಧನವಾಗಿ ಪತ್ರ, ಅಂಚೆ ಕಚೇರಿಯ ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಜನರು; ಸಂವಹನದ ವಿವಿಧ ವಿಧಾನಗಳು, ಕಾಲದೊಂದಿಗೆ ಬದಲಾವಣೆ.	ಸ್ಥಳೀಯ ಅಂಚೆ ಕಚೇರಿ, ಅಂತರ್ದೇಶೀಯ, ಅಂಚೆ ಕಾರ್ಡು, ಶುಭಾಶಯ ಕಾರ್ಡುಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ ವಿವಿಧ ಮಾದರಿಯ ಪತ್ರಗಳು. ಅಂಚೆ ಕಚೇರಿಯ ಕೆಲಸಗಾರ ರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚೆ.	ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಕುಂಬಾರರು ಅಥವಾ ಇಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡುವವರ ಹತ್ತಿರ ಮಾತನಾಡುವುದು. ಆವೆಮಣ್ಣಿನಿಂದ ವಿವಿಧ ಒಡವೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು.
6.ನಾವು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಮತ್ತು ಮಾಡುವ ಸಂಗತಿಗಳು ***ಕುಂಬಾರಿಕೆ*** ನಾವು ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಯಾವತರಹದ ಮಣ್ಣಿನ ಮಡಕೆಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ? ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಶೇಖರಿಸಿಡಲು ಯಾವ ತರಹದ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ? ಬಹಳ ಹಿಂದೆ ಕುಂಬಾರರು ಬಳಸುವ ಚಕ್ರವಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಜನರು ಯಾವ ತರಹದ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಆವೆಮಣ್ಣಿನ ದುಂಡುಪಟ್ಟಿಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು? ಅಂತಹ ಮಡಕೆಗಳನ್ನು ನೀವು ಮಾಡಿ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಲು ಆಗುತ್ತದೆಯೆ – ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಕಾರ ಅವು ಎಷ್ಟು ಕಾಲ ಬಾಳಬಹುದು? ಕುಂಬಾರನು ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಬೇಯಿಸುತ್ತಾನೆ?	ಮೂಲಭೂತ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಮನುಷ್ಯರು ಹಲವು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಅದಕ್ಕೆ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು, ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ; ನಾವು ಬದುಕುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಅವು ಬದಲಿಸಿವೆ. ಕುಂಬಾರನ ಚಕ್ರವಿಲ್ಲದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹಿಂದೆ ಶೇಖರಣೆ ಮಾಡಲು ಎಂತಹ ಮಡಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರಬಹುದು	ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆವೆಮಣ್ಣಿನ ದುಂಡುಪಟ್ಟಿಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ಮಡಕೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಪಾತ್ರೆಗಳ ಕಥನ ಮತ್ತು ಸಚಿತ್ರ ವಿವರಣೆಗಳು (ಉದಾ:ಏಕಲವ್ಯ ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಪುಸ್ತಕ).	ವಿಭಿನ್ನ ಜನರು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನುಅನು ಕರಿಸಲು ಮತ್ತು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಹೊಸ ವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ವಿವಿಧ ಶೈಲಿಗಳಲ್ಲಿ ದುಪ್ಪಟ್ಟಾ ಅಥವಾ ಉದ್ದನೆಯ ಬಟ್ಟೆಯೊಂದನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ / ಉಡುವ ಚಟುವಟಿಕೆ. ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಬೆರೆಸುವುದು ಮತ್ತು ಬಣ್ಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಆಟ ಆಡುವುದು; ಬಟ್ಟೆಗಳಿಗೆ ಬಣ್ಣ ಹಾಕಲು ಬಣ್ಣವನ್ನು ಬಳಸುವುದು; ಆಲೂಗೆಡ್ಡೆ ಅಥವಾ ಬೆಂಡೆಕಾಯಿಗಳ

ಜವಳಿಗಳು ಹೊಲಿಯದೆ ಎಷ್ಟು ವಿವಿಧ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉದ್ದನೆಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಧರಿಸಬಹುದು? ದೇಶದ ವಿಭಿನ್ನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೀವು ನೋಡಿರುವಂತೆ ಜನರು ಧರಿಸುವ ಸೀರೆ ಮತ್ತು ಲುಂಗಿಯ ವಿಧಗಳೆಷ್ಟು? ನಮಗೆ ಎಷ್ಟು ತರಹದ ಬಣ್ಣಗಳು ಗೊತ್ತಿವೆ – ಎಷ್ಟು ಹೊಸ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ನಾವು ಸೃಷ್ಟಿಸಬಹುದು? ಮಾಸದ ಬಣ್ಣಗಳಾವುವು ಮತ್ತು ಬಣ್ಣಗಳು ಹೋದಾಗ ನಾವು ಎದುರಿಸುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೇನು? ನಮ್ಮದೇ ಆದ ತರಕಾರಿ ಪಡಿಅಚ್ಚು ಮುದ್ರಣಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ ಮತ್ತು ಟೈ-ಡೈ (ಬಣ್ಣ ಹಾಕುವುದು ಮತ್ತು/ ಬಣ್ಣ ತಾಕದಂತೆ ಕಟ್ಟುವುದು) ವಿಧಾನವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತೇವೆ. 1. **ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹಿತರು** **1.1 ಸಂಬಂಧಗಳು** ***ಒಂದು ಮಗುವಾಗಿ***	ಎನ್ನುವುದರ ಕಲ್ಪನೆ. ಆವೆಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಅಂತಹ ಮಡಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ, ಅನುಭವ; ಒಣಗಿಸುವ, ಮತ್ತು ಅವನ್ನು ಸದೃಢಗೊಳಿಸಲು ಬೇಯಿಸಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯ. ಹೊಲಿಯದ ಬಟ್ಟೆಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ನಾವು ಧರಿಸುವ ಬಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ವೈವಿಧ್ಯತೆ;. ಜವಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣ ಮತ್ತು ವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ; ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಅವಕಾಶ; ತರಕಾರಿಜನ್ಯ ಬಣ್ಣಗಳು.	ಉಡುಗೆಗೆಳ ವಿವಿಧ ಶೈಲಿಗಳ ಕಲ್ಪನೆ; ಹೊಲಿಯದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಉಡುಗೆಗಳು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಉಡುವ ವಿವಿಧ ಶೈಲಿಗಳು. ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಬೆರೆಸಿ ಹೊಸ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಕಲ್ಪನೆ; ಮಾಸದ ಬಣ್ಣಗಳು ಮತ್ತು ಬಣ್ಣ ಹೋಗುವುದು; ಟೈ- ಡೈ ವಿಧಾನ; ಪಡಿಅಚ್ಚು ಮುದ್ರಣ ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ನಮ್ಮದೆ ಪಡಿಅಚ್ಚುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು. ಪಡಿಅಚ್ಚುಗಳ ಮತ್ತು ಬಣ್ಣಗಳ ನಮೂನೆಗಳು.	ಅಚ್ಚನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ಮುದ್ರಿಸುವುದು. ತಾಯಿಯನ್ನು ಅವರ ಬಾಲ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದು. ಕತೆ ಹೇಳುವುದು ಮತ್ತು ಚರ್ಚೆ. ಕುಟುಂಬದ ಮೌಲ್ಯಗಳು, ಕುಟುಂಬದೊಳಗಿನ ಅಭ್ಯಾಸಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ ;

ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿ ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿಯು ನಿಮ್ಮ ವಯಸ್ಸಿನವರಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವರು ಯಾವ ಸಂಬಂಧಿಕರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು? ***ಶಿಶುಗಳು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತವೆ?*** ನೀವು ಒಂದು ನವಜಾತ ಶಿಶುವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ –ಅದು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿತು? ನಾಯಿಮರಿ/ ಬೆಕ್ಕಿನ ಮರಿ/ಕರು/ ಕೋಳಿಮರಿ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತವೆ? ಒಂದು ಮಗುವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ/ ದತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಜನರು ಯಾರಾದರೂ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೆ? ***ನನ್ನ ವಿಸ್ತೃತ ಕುಟುಂಬ*** ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಕಲಿಯಲಿರುವ ಸಂಗತಿಗಳಿವೆಯೆ? ಏನು? ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದವರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ನೀವೇನಾದರೂ ಮಾಡುತ್ತೀರಾ? ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಮ್ಮ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆಯೆ? ನಿಮ್ಮ ಜೊತೆ ವಾಸಿಸದೆ ಇರುವ ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ನೀವು ಯಾವಾಗ ಭೇಟಿಯಾಗುತ್ತೀರಿ?	**ತರಗತಿ IV ಪರಿಸರ** ಜನರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ವಾಸಿಸುವಲ್ಲಿ ಕಾಲಾನಂತರ ಆಗಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳು. ಇಂದಿನ ವಂಶವೃಕ್ಷ. ತಾಯಿಯ ದೇಹದಿಂದ; ತಾಯಿ-ಮಗುವಿನ ಸಂಬಂಧ; ಸಾಕುತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಮತ್ತು ದತ್ತು ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವುದು. ಒಂದು ಅಣುರೂಪವಾಗಿ ಕುಟುಂಬ; (ಕುಟುಂಬದ ಮೌಲ್ಯಗಳು – ಲಿಂಗತ್ವ, ಗಳಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವುದು,	**ಅಧ್ಯಯನಗಳು** ತಾಯಿ, ಅಜ್ಜ ಅಜ್ಜಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಂಬಂಧಿಕರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚೆ. *ಕ್ಯಾ ತುಮ್ ಮೆರಿ ಅಮ್ಮಾ ಹೊ?* (ಎನ್ ಬಿ ಟಿ ಕತೆ) ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರುಗಳು, ಕುಟುಂಬದ ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು.	ಕುಟುಂಬದ ಸಮಾರಂಭಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ. ಊಹಿಸುವ ಆಟ: ಮಕ್ಕಳು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ವಿವಿಧ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ಗುಂಪು ಚಟುವಟಿಕೆ.

ಯಾವ ಹಬ್ಬವನ್ನು ನೀವು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಆಚರಿಸುತ್ತೀರಿ? ***ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವುದು*** ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ಮತ್ತು ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ನಿಮ್ಮ ಜೊತೆ ವಾಸಿಸುವ ಜನರನ್ನು/ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ /ವಾಸನೆಯಿಂದ ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲಿರಾ? ಯಾವದನ್ನಾದರೂ ಅದು ತಂಪು/ ಬಿಸಿ, ಒದ್ದೆ/ ಒಣ, ನಯ /ಒರಟು, ಅಂಟು/ಜಾರು, ಮೆದು/ಗಟ್ಟಿ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಹೇಳಬಲ್ಲಿರಾ? ನೀವು ಮುಟ್ಟಬಾರದಂತಹುದು ಯಾವುದಾದರೂ ಇದೆಯೆ? ಕೆಲವರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ನಿಮಗೆ ಕಿರಿಕಿರಿಯಾಗುತ್ತದೆಯೆ? **1.2 ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಆಟ** ***ಆಟದಲ್ಲಿ ಖುಷಿ ಮತ್ತು ಜಗಳಗಳು*** ನೀವು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಡುವ ಆಟವನ್ನೇ ಶಾಲೆಯಲ್ಲೂ	ಜಾತಿ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ.); ಕುಟುಂಬದ ಮೌಲ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು – ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಹಾದಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆ; ಹಬ್ಬಗಳು ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬದ ಒಟ್ಟುಗೂಡುವಿಕೆ ಗಳು. ವಿಕಲಚೇತನರ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಗ್ರಾಹಿಯಾಗಿರುವುದು; ವಾಸನೆ ಮತ್ತು ಸ್ಪರ್ಶದ ಗ್ರಹಿಕೆ; ನೇವರಿಸುವಿಕೆ/ ಹೊಡೆತ ಗಳಿಗೆ ಸಂವೇಗಾತ್ಮಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ; ‘ಒಳ್ಳೆ’ಯ ಮತ್ತು ‘ಕೆಟ್ಟ’ ಸ್ಪರ್ಶ.	 ಮಗುವಿನ ದಿನನಿತ್ಯ ಬದುಕಿನ ಅನುಭವ, ಅವಲೋಕನ; ವಾಸನೆ ಮತ್ತು ಸ್ಪರ್ಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಥನಗಳು; ಆಟಗಳು ಮತ್ತು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು.	ಸ್ಥಳೀಯ ಆಟಗಳು ಮತ್ತು ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಆಟವಾಡಲು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿ ಯೋಜಿಸುವುದು; ಅವುಗಳನ್ನು ಬರೆದಿಡುವುದು. ಜನರು ಮತ್ತು ಅವರ ವೃತ್ತಿಯ ಸಾಧನಗಳ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು;

ಆಡುತ್ತೀರಾ? ನೀವು ಆಟವಾಡಲು ಯಾವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತೀರಾ? ಶಾಲೆಯು ಇದನ್ನು ನಿಮಗೆ ಕೊಡುತ್ತದೆಯೆ? ನೀವು ಆಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಜಗಳವಾಡುತ್ತೀರಾ? ಆಟದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತೀರಿ? ನೀವು ಆಡದಂತೆ ಯಾರಾದರೂ ತಡೆಯುತ್ತಾರೆಯೆ? ಯಾರು ಮತ್ತು ಏಕೆ? ನೀವು ನಿಮ್ಮ ನೆರೆಹೊರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿ ಮಗುವಿನೊಂದಿಗೂ (ಹುಡುಗರು ಮತ್ತು ಹುಡುಗಿಯರು) ಆಡುತ್ತೀರಾ? ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ನೀವು ಆಡಬಾರದೆಂದು ತಡೆಯಲಾಗುತ್ತದೆಯೆ?	ಮನೆ ಮತ್ತು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ಆಟಗಳು. ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಧಾನ ನಡೆಸುವ ವಿಧಾನವಾಗಿ ಆಟ; ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಟದ ನಿಯಮಗಳು; ಜಗಳಗಳು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಅಗತ್ಯ-ನ್ಯಾಯ ಯುತವಾದ ಆಟದ ಕಲ್ಪನೆಗಳು. ಆಟದ ಮೇಲಿನ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು; ವಿಭಿನ್ನ ಲಿಂಗ ಅಥವಾ ವರ್ಗ/ಜಾತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಸಹ ಆಟಗಾರರು.	ಟಾಮ್ ಸಾಯೆರ್‌ರ ಕತೆ – 'ವೈಟ್ ವಾಷಿಂಗ್ ದಿ ಫೆನ್ಸ್' ಅಥವಾ 'ಕೆಲಸ' ಮತ್ತು 'ಆಟ'ದ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತಾವುದಾದರೂ ಕತೆ	ಕೆಲವು ಜನರೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಲಿತರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದು.
ಅವರು ಅವರ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಲಿತರು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಜನರ ಪರಿಚಯವಿದೆಯೇ: ಮಡಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರು/ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹೊಲಿಯುವವರು/ ಚಪ್ಪಲಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರು/ಕಾಯಿಲೆ ಗುಣಪಡಿಸುವವರು/ಸೇತುವೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವವರು/ಕಸೂತಿ ಹಾಕುವವರು/ ವಿಮಾನ ಹಾರಿಸುವವರು/ ಸೈಕಲ್ ದುರಸ್ತು ಮಾಡುವವರು /	ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರದೇಶ/ ದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ವಿಭಿನ್ನ ವೃತ್ತಿಗಳು. ಯಾರು ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಲಿಂಗತ್ವ ಮತ್ತು ಕೆಲಸ.	ಸ್ಥಳೀಯ ಕರಕುಶಲ ಕೆಲಸಗಾರರು ಮತ್ತು ಇತರೆ ವೃತ್ತಿಪರರು.	ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಗಾಳಿಪಟವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಹಾರಿಸುವುದು, ಬುಗುರಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಜಾತ್ರೆ/ಸರ್ಕಸ್ ನಲ್ಲಿನ ಅನುಭವದ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಪ್ಯಾರಾವನ್ನು ಬರೆಯುವುದು.

ಬಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಓಡಿಸುವವರು ಇತ್ಯಾದಿ? ಅವರನ್ನು ನೀವೆಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲಿರಿ – ಅವರ ಹೆಸರು, ಕುಟುಂಬ ಇತ್ಯಾದಿ? ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ?ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅವರು ಎಲ್ಲಿ ಕಲಿತರು? ***ಜಾತ್ರೆ/ಸರ್ಕಸ್ ಗಳಲ್ಲಿ ಮಜಾಮಾಡುವುದು*** ನೀವು ಜಾತ್ರೆ ಅಥವಾ ಸರ್ಕಸ್ ಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೀರಾ?ನಿಮಗೆ ತುಂಬಾ ಇಷ್ಟವಾದ ಸಂಗತಿ ಯಾವುದು – ಸವಾರಿ ಮಾಡಿದ್ದು, ಪಂದ್ಯವನ್ನಾಡಿದ್ದು, ನೀವು ಏನನ್ನಾದರೂ ನೋಡಿದ್ದು/ತಿಂದದ್ದು/ ಕೊಂಡುಕೊಂಡದ್ದು. ನೀವು ಯಾವಾಗ ಗಾಳಿಪಟವನ್ನು ಹಾರಿಸುತ್ತೀರಿ? ಅವು ಹಾರುವಂತೆ ಹೇಗೆ ಮಾಡುತ್ತೀರಿ?	ಮನರಂಜನೆಯ ವಿಧಗಳು.	ಸರ್ಕಸ್/ಜಾತ್ರೆ, *ಮೇಳದ* ಮೇಲೊಂದು ಕವನ.	ಹೂವುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಬಳಿಬರುವ ಕೀಟಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುವುದು, ಹೂವುಗಳ, ಕೀಟಗಳ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವುದು; ಬಣ್ಣ, ಸುಗಂಧದ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ.
1.3 ಪ್ರಾಣಿಗಳು **ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸ್ನೇಹಿತರು** ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಚಲಿಸಲು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತವೆ? ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸಂಕೋಚ ಇದೆ ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ? ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಜೊತೆ ಆಡುವ ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ಸವಾರಿ ಮಾಡುವ	ಮಂದೆಗಳು; ಗುಂಪಿನ ವರ್ತನೆ; ಮಾನವ-	ಅವಲೋಕನ, ಮಗುವಿನ ದಿನನಿತ್ಯ ಬದುಕಿನ	ಕಿವಿಗಳಿರುವ ಇಲ್ಲದಿರುವ; ಕೂದಲಿರುವ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ವರ್ಗೀಕರಿಸುವುದು; ಅವುಗಳ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವುದು; ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ

ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ? ***ಹೂವುಗಳಿಗೆ ಯಾರು ಆಕರ್ಷಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ?*** ಜೇನ್ನೊಣಗಳು/ಚಿಟ್ಟೆಗಳು ಏಕೆ ಹೂವುಗಳ ಬಳಿ ಬರುತ್ತವೆ? ಜನರು ಹೇಗೆ ಜೇನುಗೂಡಿನಿಂದ ಜೇನನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ? ***ಉದ್ದವಾದ ಅಥವಾ ಚಿಕ್ಕದಾದ ಕಿವಿಗಳು*** ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಕಿವಿಗಳಿವೆ? ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೈಮೇಲೆ ಕೂದಲುಗಳಿವೆ? **1.4ಸಸ್ಯಗಳು** ***ಸಸ್ಯಗಳ ಬೇರುಗಳು*** ಎಲ್ಲ ಸಸ್ಯಗಳಿಗೂ ಬೆಳೆಯಲು ನೀರಿನ ಅಗತ್ಯವಿದೆಯೆ? ಸಸ್ಯದ ಯಾವ ಭಾಗವು	ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಂತರಕ್ರಿಯೆ. ಹೂವುಗಳಿಂದ ಜೇನು; ಜೇನುಗೂಡು ಮತ್ತು ಜೇನನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಮೂಲ ಕಲ್ಪನೆ. ಕೆಲವು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಬಾಹ್ಯ ಕಿವಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಕೂದಲೂ ಸಹ ಇರುತ್ತದೆ	ಅನುಭವ, ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಚಲಿಸುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕತೆ, ದೃಶ್ಯಚಿತ್ರಗಳು. ಸಿನೆಮಾ; ವಿವರಣೆಗಳುಳ್ಳ ಸಚಿತ್ರ ಕಥನಗಳು/ ಜೇನನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಜೇನು ಸಂಗ್ರಹಕಾರರೊಡನೆ ಚರ್ಚೆ. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಗುವಿನ ಅವಲೋಕನ, ಮಾಹಿತಿ/ವಿವರಣೆ ಮತ್ತು ಸಚಿತ್ರ ವಿವರಣೆಗಳು.	ನೋಡುವುದು. ಅವಲೋಕನ, ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಬೇರುಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು. ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣ/ ನೆಲಗಟ್ಟು/ ಗಾರೆ ಕೆಲಸದಿಂದ ಬೇರುಗಳಿಗೆ ಹೊಡೆತ ಬಿದ್ದಿರುವ ಸಸ್ಯಗಳು/ ಮರಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿವುದು. ಅವಲೋಕನ ಮತ್ತು *ಬೋಧಿ ವೃಕ್ಷ/ ಆಲದ* ಮರಗಳ ನೆಲದ ಮೇಲಿರುವ (ನೇತಾಡುವ) ಬೇರುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಜೋಕಾಲೆ ಆಡುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ. ಬಟ್ಟೆ, ಪ್ರಾಣಿ, ಕುಂಡ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಮೇಲೆ ಹೂವಿನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು;

ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ನೀರನ್ನು ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ? ನೀವು ಹುಲ್ಲನ್ನು ಎಳೆದರೆ ಅದು ಏಕೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ?			ಹೂವುಗಳ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವುದು;
ಸಸ್ಯಗಳಾಗಲಿ ಮರಗಳಾಗಲಿ ಏಕೆ ಜೋರಾಗಿ ಗಾಳಿಬೀಸಿದಾಗ ಬುಡಸಮೇತ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ? ಏನೂ ಬೆಳೆಯದಿರುವ ಬರಗಾಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜನರು ಯಾವ ಬೇರನ್ನು ತಿಂದು ಬದುಕುತ್ತಾರೆ?	ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ ನೀರು ಬೇಕು; ಬೇರುಗಳು ನೀರನ್ನು ಹೀರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಕ್ಯಾರೆಟ್, ಮೂಲಂಗಿ, ಸಿಹಿ ಗೆಣಸು ಜನರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮತ್ತು ಬರಗಾಲದಲ್ಲಿ ತಿನ್ನುವ ಬೇರುಗಳು. ಕೆಲವು ಸಸ್ಯಗಳ ವೈಮಾನಿಕ ಬೇರುಗಳು (ನೆಲದ ಮೇಲೆ ನೇತಾಡುವ ಬೇರುಗಳು) .	ಮಗುವಿನ ಅವಲೋಕನ, ಜನರು ತಿನ್ನುವ ಬೇರುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ; ಬೇರುಗಳ ನಮೂನೆಗಳು ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಗಳು.	ಹೂವುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮೊಗ್ಗುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು, ಅವುಗಳ ನಡುವೆ ಹೋಲಿಕೆ ಮತ್ತು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಗುರುತು ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು; ವಿವಿಧ ಹೂವುಗಳನ್ನು ಅವ ಲೋಕಿಸುವುದು/ ಮೂಸಿ ನೋಡುವುದು ಮತ್ತು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ ನೋಡುವುದು.
ಹೂವುಗಳು ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಇರುವ ಯಾವ ಸಸ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೂವುಗಳಿವೆ? ಅವು ವರ್ಷದ ಕೆಲವು ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹೂ ಬಿಡುತ್ತವೆಯೆ? ಮೊಗ್ಗು ಹೇಗೆ ಹೂವಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ? ಆಕಾರ, ಬಣ್ಣ, ದಳಗಳು , ಸುವಾಸನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಾವು ನೋಡಿರುವ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಹೂವುಗಳಾವುವು? ನಾವು ಹೂವುಗಳನ್ನು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಬಳಸುತ್ತೇವೆ? ನೀವು ಯಾವುದಾದರೂ ಹೂವನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತೀರಾ? ಬಟ್ಟೆಗಳ,ಗೋಡೆಗಳ, ನೆಲಗಳ, ಕುಂಡಗಳ, ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿಡಿಸಿರುವ ಹೂವುಗಳ	ಹೂ ಬಿಡುವ ಗಿಡಗಳು; ಋತುಮಾನಗಳು; ಮೊಗ್ಗುಗಳು ಹೂವಾಗಿ ಅರಳುವುದನ್ನು ಅವಲೋಕಿ ಸುವುದು; ಹೂವುಗಳ ವಿವಿಧ ಆಕಾರಗಳು,	ಮಗುವಿನ ಅವಲೋಕನ, ಹೂಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕತೆಗಳು / ಪದ್ಯಗಳು, ಹತ್ತಿರದ ಹೂದೋಟಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ಕೊಡುವುದು.	

ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ? ನಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಹೂವನ್ನು ಮಾರುತ್ತಾರೆ? ಅವು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತವೆ? ಹೂವುಗಳನ್ನುಹೇಗೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ? ಎಷ್ಟು ಬೆಲೆಗೆ?	ಬಣ್ಣಗಳು, ದಳಗಳು ಮತ್ತು ಸುಗಂಧ ಇತ್ಯಾದಿ. ದಿನನಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಹಬ್ಬ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಹೂವುಗಳು. ಬಟ್ಟೆ, ಪ್ರಾಣಿ, ಕುಂಡ, ಗೋಡೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿಡಿಸುವ ಹೂವುಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುರುತುಗಳು ಮತ್ತು ವಿನ್ಯಾಸ ಗಳು.	ಹೂ ಮಾರುವವರು ಮತ್ತು ಹೂದೋಟದ ಮಾಲಿಗಳ ಜೊತೆ ಮಾತ ನಾಡುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ.	ನೆರೆಹೊರೆ ಯಲ್ಲಿರುವ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಮರಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುವುದು; ಮರಗಳ ಒಡೆತನದ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ; ನಾವು ತಿನ್ನದೆ ಇರುವ ಹಣ್ಣುಗಳು.
ಮರಗಳು ಯಾರಿಗೆ ಸೇರುತ್ತವೆ? ನಿಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಇರುವ ಯಾವ ಸಸ್ಯ/ಮರಗಳನ್ನು ಜನರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ - ಅವರು ಯಾರು? ಯಾವುದನ್ನು ಯಾರೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ? ಅವು ಯಾರಿಗೆ ಸೇರಿವೆ? ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಮರಗಳ ಹಣ್ಣನ್ನು ಯಾರು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ?	ಸ್ಥಳೀಯ ಹೂ ಮಾರುವವರ ಪರಿಚಯ ವಿರುವುದು; ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಹೂಗಳನ್ನು ಅಳೆಯುವ ಘಟಕದ ಬಗ್ಗೆ (ಮೊಳ, ಮಾಲೆ, ಒಂದು ದಂಟು ಇತ್ಯಾದಿ) ಮತ್ತು ಬೆಲೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಕಲ್ಪನೆ.		ಆಹಾರವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ ಎಂದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಿಳಿದಿರುವ ಸಸ್ಯಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುವುದು; ನಮೂನೆಗಳನ್ನು ತರುವುದು; ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಳಸುವ ಸಂಬಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ನಮೂನೆಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿ ಸುವುದು ಮತ್ತು ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವುದು, ವಾಸನೆ ಮತ್ತು ರುಚಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು.
2. **ಆಹಾರ** ***ನಾವು ಹೇಗೆ ನಮ್ಮ ಆಹಾರವನ್ನು***	ನೆರೆಹೊರೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿನ ಸಸ್ಯಗಳು; ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದವು ಮತ್ತು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಿದವುಗಳು; ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ	ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಸಿದ ಮತ್ತು ಕಾಡಿನ ಸಸ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಸ್ಥಳೀಯ ಜ್ಞಾನ, ಮಾಹಿತಿ	ಸಮುದಾಯ ಭೋಜನವಿರುವ ಸಮಾರಂಭಗಳ ಕುರಿತು ಚರ್ಚೆ; ವಿಭಿನ್ನ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ

ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ? ಆಹಾರ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತದೆ? ಅದನ್ನು ಯಾರು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ? ತರಕಾರಿ ಮತ್ತು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನುಬೆಳೆಯುವದನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ? ನೀವು ಭತ್ತ/ಗೋಧಿ/ಬೇಳೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ? ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವ ಸಂಬಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳಾವುವು? ಯಾವ ಸಂಬಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನಾವು ವಾಸನೆ ಅಥವಾ ರುಚಿಯ ಮೂಲಕ ಗುರುತಿಸಬಹುದು? ***ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭಗಳು*** ಬಹಳಷ್ಟು ಜನರು ಯಾವಾಗ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕುಳಿತು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ? ಯಾವ ಆಹಾರವನ್ನು ತಿನ್ನಲಾಗುತ್ತದೆ? ಯಾರು ಅಡುಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ? ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ? ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಬಿಸಿಯೂಟ ಸಿಗುತ್ತದೆಯೆ? – ಯಾವುದೆಲ್ಲಾ ತಿನಿಸುಗಳು ಇರುತ್ತದೆ? ಬಿಸಿಯೂಟವನ್ನುಯಾರು ಒದಗಿಸುತ್ತಾರೆ?	ಜನರು ತಿನ್ನುವ ಹಣ್ಣುಗಳು. ಮರಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುವುದು. ಹೊಲದಿಂದ *ಮಂಡಿ*ಯವರೆಗೆ – ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಿಂದ ಮನೆಯವರೆಗೆ; ರೈತರು ಬೆಳೆದದ್ದು; ಹಣ್ಣು ಮರಗಳು, ತರಕಾರಿಗಳು, ದವಸಗಳು, ಧಾನ್ಯಗಳು, ಎಣ್ಣೆ ಬೀಜಗಳು; ಸಂಬಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು. ಸಮುದಾಯ ಭೋಜನ; ಬಿಸಿಯೂಟ (ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಕಡೆ). ಹಬ್ಬಗಳು/ ಕುಟುಂಬದ ಉತ್ಸವ ಆಚರಣೆಗಳು /	(ಎನ್ ಬಿ ಟಿ ಪುಸ್ತಕಗಳು). ತರಕಾರಿ ಮಾರುವವರ/ ಮಂಡಿಯಲ್ಲಿನ ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿ/ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ಲಾರಿ ಚಾಲಕ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚೆ. ಗುರುದ್ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಡಿಸಲಾಗುವ ಲಂಗರ್ (ಮುಕ್ತ ಭೋಜನ ಕೂಟ) ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಕೂಟಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ, ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವವರೊಂದಿಗೆ	ತಿನ್ನಲಾಗುವ ವಿವಿಧ ಆಹಾರಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುವುದು; ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗುವ ದೊಡ್ಡ ಪಾತ್ರೆಗಳ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ವಿವರಣೆ ಕೊಡುವುದು. ಒಬ್ಬರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು, ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಬಾಯಿಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುವುದು; ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಎಣಿಸುವುದು; ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವುದು; ವಿವಿಧ ಪದಾರ್ಥಗಳ ರುಚಿ ನೋಡುವ ಪ್ರಯೋಗಗಳು. ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಣಿ/ಪಕ್ಷಿಗಳ ಕೊಕ್ಕು/ಪಂಜ/ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವುದು.

ನಾಲಿಗೆ ಮತ್ತು ಹಲ್ಲುಗಳು ವಿವಿಧ ಆಹಾರಗಳನ್ನು ನಾವು ಹೇಗೆ ಸ್ವಾದಿಸುತ್ತೇವೆ? ನಾವು ತಿನ್ನಲು ಹಲ್ಲುಗಳು ಹೇಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ – ಎಲ್ಲ ಹಲ್ಲುಗಳೂ ಒಂದೇ ರೀತಿ ಇವೆಯೆ? ಬಿದ್ದು ಹೋಗಿರುವ ನನ್ನ ಹಲ್ಲುಗಳಾವುವು ಮತ್ತು ಹೊಸ ಹಲ್ಲುಗಳು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ? ***ಹಲ್ಲುಗಳು, ಕೊಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಪಂಜಗಳು*** ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಲ್ಲುಗಳು ನಮ್ಮ ಹಲ್ಲುಗಳ ಹಾಗೆಯೆ ಇವೆಯೆ? ಪಕ್ಷಿಗಳ ಕೊಕ್ಕುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅವು ಏನನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ ಎಂದು ನಾವು ಹೇಳಬಹುದೆ? ಹಕ್ಕಿಗಳ ಪಂಜಗಳೂ ಕೂಡ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿವೆಯೆ? ಅವುಗಳ ಆಕಾರವು ಅವು ಸೇವಿಸುವ ಆಹಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿವೆಯೆ? 3. **ವಸತಿ** ***ಮನೆಗಳು ಆಗ ಮತ್ತು ಈಗ*** ನಿಮ್ಮ ಅಜ್ಜಅಜ್ಜಿಯರು ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತಹ ಅದೇ ರೀತಿ	ಸಮಾರಂಭಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆಹಾರದಲ್ಲಿರುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆ. ಬೋರ್ಡಿಂಗ್ ಸ್ಕೂಲು. ರುಚಿ, ನಾಲಿಗೆ; ಹಲ್ಲುಗಳು – ವಿಧಗಳು, ಹಾಲು ಹಲ್ಲು, ಶಾಶ್ವತ ಹಲ್ಲುಗಳು. ನಾಲಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾತು. ಕೆಲವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹಲ್ಲುಗಳು; ಪಕ್ಷಿಗಳ ಕೊಕ್ಕು ಮತ್ತು ಪಂಜಗಳು – ಅವು ತಿನ್ನುವ ಆಹಾರಕ್ಕಿರುವ ಸಂಬಂಧ .	ಮಾತುಕತೆ. ಹಾಸ್ಟೆಲ್/ರೈಲ್ವೆ ಪ್ಯಾಂಟ್ರಿ ಆಹಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಕಥನಗಳು. ವಿವಿಧ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳ ನಮೂನೆಗಳು; ಸಮವಯಸ್ಕರ ಅವಲೋಕನಗಳು; ಹಲ್ಲುಗಳ ಚಿತ್ರಗಳು ಅಥವಾ ಮಾದರಿಗಳು. ಕೆಲವು ಪ್ರಾಣಿ ಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಲು ಹೋಗುವುದು; ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅನುಭವಗಳು; ದೃಶ್ಯಚಿತ್ರಗಳು; (ಪಕ್ಷಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಎನ್ ಬಿ ಟಿ ಪುಸ್ತಕಗಳು).	ಮನೆಗಳ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು; ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನುಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು. ಹಳೆ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಕಟ್ಟಡಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು. ಕಸ, ತ್ಯಾಜ್ಯವೆಂದು ಎಸೆಯಲಾದ ವಸ್ತುಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು. ತ್ಯಾಜ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಡಮೆ ಮಾಡುವುದುರ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ. ಚರ್ಚೆ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಆವಾಸಸ್ಥಾನ

ಮನೆಗಳಲ್ಲಿನೀವು ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀರಾ? ಆಗ ಮನೆಕಟ್ಟಲು ಉಪಗೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತಹ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೇ ಈಗಲೂ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆಯೆ? ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳೇನು?	ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ; ಗ್ರಾಮೀಣ ಮತ್ತು ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು, ನಗರದಲ್ಲಿ ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶಗಳೊಟ್ಟಿಗೆ ಇರುವ ಬಹುಮಹಡಿ ಕಟ್ಟಡಗಳು. ಉಪಯೋಗಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳು ಬದಲಾಗಿವೆ.	ಕುಟುಂಬದ ಹಿರಿಯರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚೆ. ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಹಳೆಯ ಕಟ್ಟಡವೊಂದಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ; ಕಾಲ ಕಳೆದಂತೆ ಮನೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು; ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನಗರಗಳಲ್ಲಿನ ಮನೆಗಳು.	ಮತ್ತು ಆಶ್ರಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವುಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುವುದು; ಹರುಕು ಮುರುಕುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಗೂಡನ್ನು ಮಾಡುವುದು; ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ಮರಳಿನ ಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಗುಹೆ, ಇಲಿ ಬಿಲ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು.
ಕಸ? ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿನ ತ್ಯಾಜ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಏನು ಮಾಡುತ್ತೀರಿ? ಅದನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಎಸೆಯುತ್ತೀರಿ? ತ್ಯಾಜ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನೀವು ಮರುಬಳಕೆ ಮಾಡುತ್ತೀರಾ? ಕಸವನ್ನು ಯಾರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ?	ತ್ಯಾಜ್ಯ ವಸ್ತುಗಳು, ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ತ್ಯಾಜ್ಯ ವಸ್ತುಗಳು, ನಗರ/ಗ್ರಾಮೀಣದ ತ್ಯಾಜ್ಯ ವಸ್ತುಗಳು. ಕಸವನ್ನು ಕಡಮೆ ಮಾಡಿ.	ತ್ಯಾಜ್ಯ ವಸ್ತು/ಕಸದ ಮೇಲೆ ಸುದ್ದಿಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಲೇಖನಗಳು, ಜಾಹೀರಾತುಗಳು.	ಪಕ್ಷಿಗಳ ಗೂಡಿನ ಅವಲೋಕನ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು. ಹಾಡುಗಳು ಮತ್ತು ಕವನಗಳು; ಹಕ್ಕಿಗಳ ಹಾರುವಿಕೆಯನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವ ನೃತ್ಯ ಮತ್ತು ಚಲನೆಗಳು.
ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಎಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ? ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮರೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆಯೆ? ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ನೀರಿನಲ್ಲಿ/ನೆಲದಲ್ಲಿ/ ಭೂಗತವಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ? ನಮಗೆ ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತು ಮಾತ್ರ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿವೆಯೆ? ಅವು ಹಗಲು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ? ತಮ್ಮದೇ ವಾಸಸ್ಥಳವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಯಾವುದಾದರೂ	ಪ್ರಾಣಿಗಳು ವಾಸಿಸುವ ಆವಾಸಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿನ ವೈವಿಧ್ಯತೆ.	ಪ್ರಾಣಿಗಳು ವಾಸಿಸುವ ಅಥವಾ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ	ಚರ್ಚೆ, ಸ್ನೇಹಿತರು ಮತ್ತು ನೆರೆಹೊರೆಯವರಿಂದ

ಪ್ರಾಣಿಗಳು ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿವೆಯೆ? ***ಪಕ್ಷಿಗಳು ಯಾವಾಗ ಗೂಡುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ?*** ಯಾವಾಗ ಮತ್ತು ಏಕೆ ಪಕ್ಷಿಗಳು ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಯಗಳನ್ನುನಿರ್ಮಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ? ಎಲ್ಲ ಪಕ್ಷಿಗಳೂ ಗೂಡನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತವೆಯೆ? ವಿವಿಧ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಎಲ್ಲಿ ಗೂಡನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತವೆ – ಯಾವಾಗ ಅವು ಗೂಡನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಾರಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ? ಯಾವ ವಿಭಿನ್ನ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಗೂಡನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತವೆ? ***ನಮ್ಮ ನೆರೆಹೊರೆಯ ನಕಾಶೆ ರಚಿಸುವುದು*** ನನ್ನ ನೆರೆಹೊರೆಯವರಾರು? ನನ್ನ ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರ ಈ ಕೆಳಗಿನವುಗಳು ಯಾವುದಾದರೂ ಇದೆಯೆ – ಒಂದು ಶಾಲೆ, ದಿನಸಿ ಅಂಗಡಿ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ, ಬಾವಿ, ಹೊಳೆ ಅಥವಾ ಕೊಳ? ನಿನ್ನ ಮನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವು ಎಲ್ಲಿವೆ?	ಬಲೆಯಂತಹ ಕೆಲವು ರಚನೆಗಳು ಇತರ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಪಕ್ಷಿಗಳು ಮೊಟ್ಟೆ ಇಡಲು ಗೂಡಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತವೆ. ವಿಭಿನ್ನ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಗೂಡು ಕಟ್ಟುವ ವಿಧಾನವು ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಗೂಡುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ವಿವಿಧ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವುದಾರೂ ಹೆಗ್ಗುರುತಿನೊಂದಿಗೆ ದಿಕ್ಕನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದು; ಅಲ್ಲದೆ ನಕಾಶೆಯನ್ನು	ಆವಾಸಸ್ಥಾನಗಳು ಮತ್ತು ಆಶ್ರಯಗಳ ಕತೆಗಳು/ಚಿತ್ರಗಳು. ಮಗುವಿನ ಅವಲೋಕನ; ದೃಶ್ಯಚಿತ್ರಗಳು; ಯಾವುದಾದರೂ ಪಕ್ಷಿಯ ಗೂಡು. ಮಗುವಿನ ಅನುಭವಗಳು, ಶೋಧನೆ, ಅವಲೋಕನ ಮತ್ತು ಹಾದಿಗಳ ಹಿಂದಿನ ಜ್ಞಾನ.	ವಿಚಾರಣೆ; ಮೂಲ ನಕಾಶೆಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಲು ಹೆಜ್ಜೆಗಳ ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕವುದು ಮತ್ತು ದೂರವನ್ನು ಅಂದಾಜು ಮಾಡುವುದು. ನೈಸರ್ಗಿಕ ಮೂಲದಿಂದ ಬರುವ ನೀರಿನ ಮಾಲಿನ್ಯ ಮತ್ತು ಅದರ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಹಿರಿಯರು/ ಆರೋಗ್ಯ ಇಲಾಖೆಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚೆ. ನೀರಿನ ಶುದ್ಧೀಕರಣದ ಸರಳ ವಿಧಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ / ಗುಂಪು ಚಟುವಟಿಕೆ; ಉಪ್ಪಿನ ನೀರಿನಿಂದ ಉಪ್ಪನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸುವುದು. ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ

4. ನೀರು *ಕುಡಿಯಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ನೀರು* ನೀವಿರುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಪ್ರಮುಖವಾದ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಮೂಲಗಳಾವುವು? ನೀರು ಕುಡಿಯಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆಯೇ – ನೀವು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಶುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತೀರಾ? ಕೊಳಕು ನೀರು ನಿಮಗೆ ಹೇಗೆ ಕಾಯಿಲೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದಿದೆಯೆ? ನಾವೇಕೆ ಸಮುದ್ರದ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ? ಸಮುದ್ರದ ನೀರಿನಿಂದ ಉಪ್ಪನ್ನು ಹೇಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ? ***ನೀರಿನ ಮೂಲಗಳು*** ನಿಮ್ಮ ನೆರೆಹೊರೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರಿ ಪ್ರಮಾಣದ ನೀರನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತೀರಿ?ಅದು ಕೆರೆಯೆ/ ಕೊಳವೇ/ ಕಾಲುವೆಯೆ/ನದಿಯೆ/ಅಣೆ ಕಟ್ಟೆ? ಅಲ್ಲಿನ ನೀರನ್ನು ಗಂಡಸರು/ಹೆಂಗಸರು/ ಮಕ್ಕಳು/ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ?ಅದನ್ನು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಲು/ಬಟ್ಟೆ ತೊಳೆಯಲು ಉಪಯೋಗಿಸ ಲಾಗುತ್ತದೆಯೆ? ಅಲ್ಲಿ ಯಾರು ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಬಟ್ಟೆ	ಮಾಡುವ ಒಂದು ಮೂಲ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ, ಸಂಕೇತಗಳು ಮತ್ತು ಅಳತೆಗೋಲು ಬಳಸುವುದರಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಉಪಯೋಗಗಳು. ನೈಸರ್ಗಿಕ ಮೂಲಗಳು; ಒಳನಾಡಿನ ನೀರು ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರದ ನೀರು; ಕುಡಿಯಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ನೀರು; ಭೇದಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನೀರಿನಿಂದ ಬರುವ ಇತರ ಕಾಯಿಲೆಗಳು, ನೀರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಬಳಸುವುದು, ನೀರನ್ನು ಶುದ್ಧೀ ಕರಿಸುವುದು. ಜಲಾಶಯಗಳು, ಕಾಲುವೆಗಳು ಅಣೆಕಟ್ಟುಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ.;ನೀರಿನ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಸಾರ್ವಜನಿಕ	ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಅದರ ನೆರೆಹೊರೆಯ ಸ್ಥಳೀಯ ನಕಾಶೆ/ಚಾರ್ಟ್. ಸ್ಥಳೀಯ ಆರೋಗ್ಯ ಇಲಾಖೆ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳು, ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ಸಂಪನ್ಮೂಲ. ಅಣೆಕಟ್ಟು/ ಕಾಲುವೆ/ ಕಲ್ಯಾಣಿ/	ನೀರಿನ ಮೂಲಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟು ನೀರನ್ನು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅವ ಲೋಕಿಸುವುದು. ಚರ್ಚೆ, ಮತ್ತು ನೀರನ್ನು ದುರುಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರು ವುದುನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುವ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದು/ ಭಿತ್ತಿ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು. ನೆರೆಹೊರೆ ಯಲ್ಲಿರುವ ನೀರಿನ ಮೂಲದ ಮತ್ತು ನದಿ/ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಚಿತ್ರಬಿಡಿಸುವುದು/ ಬಣ್ಣ ಹಚ್ಚುವುದು/

ತೊಳೆಯುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾರು ಅದನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ? ನೀರನ್ನು ಕೊಳಕಾಗದಿರುವಂತೆ ನಾವು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೇಗೆ? ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು/ಜನರು ಕಸ ಅಥವಾ ಅಪಾಯಕಾರಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನದಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಎಸೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನೀವು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದೀರಾ? ನಾವು ನದಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರಗಳಿಗೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆಯೋ ಅದರ ಕಾರಣದಿಂದ ಕೆಲವು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಸಮಸ್ಯೆ ಯುಂಟಾಗುತ್ತಿದೆಯೆ?	ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು; ನೀರಿನ ಮೂಲಗಳ ರಕ್ಷಣೆ. ನೀರು ಒಂದು ಕೊರತೆಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೆಣಗಾಡುವುದು (ಅತ್ಯಂತ ಆಳವಾದ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡಿ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳೆ ಹೊಡೆಯ ಬಲ್ಲವರು).	ಕೊಳ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಸಿನೆಮಾಗಳು, ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು, ಸ್ಥಳೀಯ ಜ್ಞಾನ. ಕೋಕ್ ನ ವಿರುದ್ಧ ಕೇರಳದ ಪ್ಲಾಚಿ ಮಾಡಾದಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಪಂಚಾಯತ್ ನಡೆಸಿದ ಹೋರಾಟದ ಕಥನ.	ಮಾದರಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು (ಬಳಸಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕೊಂಡು). ಒದ್ದೆ ಬಟ್ಟೆ ಅಥವಾ ನೀರಿನ ಪಾತ್ರೆಯ ನೀರು ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕು ಮತ್ತು ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗುವುದರ ಕುರಿತು ಚಟುವಟಿಕೆ.
ನಮ್ಮ ನದಿ/ಸಮುದ್ರ ನಾವಿರುವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ನದಿ ಯಾವುದು? ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಋತುಮಾನದಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಹರಿವನಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ಯಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೇವೆಯೆ? ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವ ದೊಡ್ಡ ನದಿಗಳಾವುವು? ನೀವು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ? ನದಿ/ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಾವುವು?	ನದಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರಗಳು; ನೀರಿನ ಹರಿವಿನಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಋತುಮಾನದ ಬದಲಾವಣೆ; ನದಿ/ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು.	ಸ್ಥಳೀಯ ಜ್ಞಾನ, ಎಸ್.ಸಿ.ಇ.ಆರ್.ಟಿ., ದೆಹಲಿ, ಆರನೇ ತರಗತಿಯ ಪೌರ	ಸಾಗಾಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗುವ ಪ್ರಾಣಿ ಮತ್ತು ಜನರು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಸವಾರಿ ಮಾಡುವ ಉದಾಹರಣೆ ಗಳನ್ನು ನಟಿಸಿ ತೋರಿಸುವುದು.
ನೀರನ್ನು ಕಾಯಿಸಿದಾಗ	ನೀರಿನ ಮಾಲಿನ್ಯ	ನೀತಿಯಲ್ಲಿರು	

ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತದೆಯೆ? ಕೊಚ್ಚೆಗುಂಡಿಗಳು ಏಕೆ ಒಣಗುತ್ತವೆ? ಯಾವ ಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಒದ್ದೆ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಬೇಗ ಒಣಗುತ್ತವೆ? ಯಾವಾಗ ಅವು ಒಣಗುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ? ತಣ್ಣಗಿನ ನೀರಿರುವ ಲೋಟದ ಹೊರಗೆ ನೀರಿನ ಹನಿಗಳು ಹೇಗೆ ಬಂದವೆಂದು ನೋಡಿ ನೀವು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟಿದ್ದೀರಾ? **5. *ಪ್ರಯಾಣ ಸಾರಿಗೆಗೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳು*** ನೀವು ಟಾಂಗಾ/ಕುದುರೆ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಿಸಿದ್ದೀರಾ? ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅದು ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ? ಆ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದೆಯೆ? ನೀವು ಕುದುರೆಲಾಳವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ? ಅದನ್ನು ಏಕೆ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ? ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಯಾವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸುವುದನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ? ನೀವು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ಸವಾರಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬರುವ ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭಗಳಿವೆಯೆ? ***ಪ್ರಯಾಣಿಸಲು ಮಾಡುವ ಖರ್ಚು***	ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲಾಗುವ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮ ಗಳು. . ಆವಿಯಾಗುವ ಮತ್ತು ಹನೀಕರಣ ವಾಗುವ ಮೂಲಭೂತ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು. ಸಾಗಾಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಬಳಕೆ; ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗ್ರಾಹಿ ಗಳಾಗಿರುವುದು.	ವಂತಹ ಕತೆಗಳು – ಯಮುನ ಎನ್ನುವ ಪಾಠ. ಮಗುವಿನ ದಿನನಿತ್ಯ ಅವಲೋಕನಗಳು ಮತ್ತು ತರಗತಿಯೊಳಗಿನ ಚರ್ಚೆಗಳು. ಪ್ರಯಾಣದ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅನುಭವ; ಟಾಂಗಾದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಿಸು ವಾಗಿನ ಹಾಡುಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ.	ಬಸ್ಸಿನ ಪ್ರಯಾಣದೊಂದು ಅಭಿನಯ. ಚಲಾವಣೆ ಯಲ್ಲಿರುವ ನೋಟುಗಳು ಮತ್ತು ನಾಣ್ಯಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಹೋಲಿಕೆ; ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ನಾಣ್ಯಗಳ ಪ್ರತಿ ಮಾಡುವುದು. ಶಾಲಾ ಲಾಂಛನ/ ಲೋಗೋ ಅನ್ನು ವಿನ್ಯಾಸ ಗೊಳಿಸುವುದು.

ರೈಲು/ಬಸ್ಸು/ದೋಣಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಪ್ರಯಾಣಿಸುವಾಗ ನಾವು ಹೇಗೆ ಪಾವತಿಸುತ್ತೇವೆ? ಯಾರು ಬಸ್ಸು/ ರೈಲು ಟಿಕೆಟ್ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ? ತಪಾಸಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ? ಚಲಾವಣೆ ಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವ ನೋಟುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿದ್ದೀರಿ? ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ನೋಟಿನ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನಾವು ನೋಡಬಹುದು? ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಾಣ್ಯದ ಮೇಲೂ ಯಾವ ಚಿಹ್ನೆ ಇದೆ? ಒಂದು ನೋಟಿನ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ಭಾಷೆಯ ಲಿಪಿಗಳನ್ನು ನೀವು ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲಿರಿ? ಚಲಾವಣೆ ಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನೋಟಿನ ಮೇಲೂ ಕಾಣುವ ಮುಖದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಯಾರು? ನಮ್ಮ ಅಜ್ಜ ಅಜ್ಜಿಯರು ಚಿಕ್ಕವರಿದ್ದಾಗ ಯಾವ ನೋಟುಗಳನ್ನು/ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದರು? ***ಮತ್ತೊಂದು ಜಾಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸುವುದು*** ನಿಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿ/ ನಗರದಿಂದ ಬಹಳ ದೂರಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸಿರುವ ಯಾರಾದರೂ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವರೆ? ಅವರು	ಚಲಾವಣೆ ಯಲ್ಲಿರುವ ನೋಟುಗಳು ಮತ್ತು ನಾಣ್ಯಗಳು, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚಿಹ್ನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪರಿಚಿತತೆ, ಕೆಲವು ಭಾಷೆಯ ಲಿಪಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು; ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧಿಯವರ ಚಿತ್ರವಿರುವ ಹಳೆಯ ನಾಣ್ಯಗಳ ಪರಿಚಯ.	ಚಲಾವಣೆ ಯಲ್ಲಿರುವ ನೋಟುಗಳು ಮತ್ತು ನಾಣ್ಯಗಳು; ರೈಲು ಮತ್ತು ಬಸ್ಸು ಟಿಕೇಟುಗಳು. ಹಳೆಯ ನಾಣ್ಯಗಳು/ ಹಳೆಯ ನಾಣ್ಯಗಳ ಚಿತ್ರಗಳು; ಒಂದು ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ. 	ಓದುವುದು ಮತ್ತು ಕೇಳುವುದು, ಚರ್ಚೆ, ತಾವೊಬ್ಬರೇ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಿಕರ ಭೇಟಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸಿದ ಅನುಭವಗಳು. ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು; ವಿವಿಧ ಸಾಧನ ಸಲಕರಣೆಗಳ ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವುದು. ವಿವಿಧ ಸೇತುವೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಜನರು ಹೇಗೆ ಹಗ್ಗ, ದಿಮ್ಮಿಗಳು ಮತ್ತು ಬಿದಿರುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ತಮ್ಮದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಸೇತುವೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುವುದು, ಅವುಗಳ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ವಿವರಿಸುವುದು.

ಅಷ್ಟು ದೂರ ಏಕೆ ಹೋದರು? ಅವರು ಅಲ್ಲೇನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ? ಅವರು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರುವಾಗ ಹೇಗೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸುತ್ತಾರೆ? 6. **ನಾವು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಮತ್ತು ಮಾಡುವ ಸಂಗತಿಗಳು** ***ಕಟ್ಟಡ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಧನಗಳು*** ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ? ಒಂದು ಗೋಡೆ ಅಥವಾ ಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವಾಗ ಯಾವ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿದ್ದೀರಿ? ನೀವು ಶಾಲೆಗೆ ಬರುವಾಗ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಬರಬೇಕೆ? ನಾವು ಯಾವ ತರದ ಸೇತುವೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೀವಿ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಿ? ನಾವು ಎಷ್ಟು ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೇತುವೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಬಹುದು? 1. **ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹಿತರು**	ಭೂಮಿಯ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳು, ಭಾಷೆಗಳು, ಬಟ್ಟೆ, ಆಹಾರಾ ಭ್ಯಾಸಗಳು, ಮತ್ತೊಂದು ದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಕಲ್ಪನೆ (ಕತೆ/ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಕಥನದ ಮೂಲಕ ಮಾತ್ರವೇ) ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳು, ಸಾಧನಗಳು, ಶ್ರಮ, ಶಕ್ತಿ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬದಲಾವಣೆ ಗಳಾಗುತ್ತವೆ . ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಬಳಸಲಾಗುವ ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಧನ ಸಲಕರಣೆಗಳು; ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಜನರಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಿವಿಧ ಕೌಶಲಗಳು.	ಅವರು ಬಂದ ಪ್ರದೇಶದ ವಿವರಣೆಗಳಿರುವ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನ; ರೈಲು/ಹಡಗು/ ವಿಮಾನ ಯಾನಗಳ ವಿವರಣೆ. ‘ಗೋಯಿಂಗ್ ಟು ಸ್ಕೂಲ್ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ’ (ಲೀಸಾ ಹೈಡ್ಲಾಫ್, ಪೆಂಗ್ವಿನ್) ಎನ್ನುವ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿರು ವಂತಹ ಮಕ್ಕಳು ದಾಟುವ ವಿವಿಧ ಸೇತುವೆಗಳು; ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ, ಬಳಸಲಾಗುವ ಸಾಧನ ಸಲಕರಣೆಗಳ ವಿವರಣೆ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಗಳು. ವಿವಿಧ ಸೇತುವಗಳ ಅವಲೋಕನ; ಸೇತುವೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು.	ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಟಿಕೆಯ ಸೇತುವೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು. ಚಟುವಟಿಕೆ – ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಅವರ ವಯಸ್ಸಿನೊಂದಿಗೆ ಬರೆಯಿರಿ. ಎಷ್ಟು ಪೀಳಿಗೆಯವರ ವಿವರಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ನಿಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ?

1.1ಸಂಬಂಧಗಳು ವಂಶವೃಕ್ಷ ನಿಮಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಾಧ್ಯವೋ ಅಷ್ಟು ನಿಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಿಕರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ನೀವು ನಿಮ್ಮ ವಂಶವೃಕ್ಷವನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೆ? ನೀವು ನೋಡಿಯೇ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಸಂಬಂಧಿಕರುಗಳು ಯಾರು? ಅವರು ಎಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ? *ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ*	**ತರಗತಿ V** **ಪರಿಸರ** ಮಾರ್ಪಾಡಾಗುತ್ತಿರುವ ಕುಟುಂಬ – ವಿಶಾಲವಾದ ಸಮಾಜೋ-ಆರ್ಥಿಕ ಶಕ್ತಿಗಳು ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿನ ಜೀವನದ ಗುಣಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಅದರ ರಚನೆಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಿವೆ; ಹಲವು ಪೀಳಿಗೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಲ್ಪನೆ; ಹೇಗೆ ಕೆಲವು ಜನರು ಹೊರ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಒಟ್ಟಾಗಿರುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಕುಟುಂಬಗಳು ಹಲವಾರು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ /ಮರುರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಹೇಗೆ ಒಂದು ಕುಟುಂಬದೊಳಗೆ ಪಾತ್ರಗಳ, ಸಂಬಂಧಗಳ,	**ಅಧ್ಯಯನಗಳು** ಕುಟುಂಬದ ಹಳೆಯ ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ವಂಶವೃಕ್ಷದ ಸುತ್ತಲೂ ಹೆಣೆದಿರುವ ಒಂದು ಕತೆ.	ಚರ್ಚೆ ಅಥವಾ ಪತ್ರ ಬರೆಯುವುದು; ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವುದು. ಕುಟುಂಬದ ಜನರನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವುದು – ನಗು ಮತ್ತು ಧ್ವನಿಗಳು; ಕುಟುಂಬದ ಜನರ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವುದು. ಅವರು ಗಮನಿಸಿದ ಶಿಶುವಿನ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುವ ಚಟುವಟಿಕೆ ಪಾಠಗಳು.

ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸುವುದು ನೀವು ಈಗ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಜಾಗದಲ್ಲೇ ಯಾವಾಗಲೂ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದೀರಾ? ಇಲ್ಲವಾದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬವು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿದೆ? ***ಯಾರು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಗುತ್ತಾರೆ*** ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಅತ್ಯಂತ ಉದ್ದ/ಗಿಡ್ಡ?ಯಾರಿಗೆ ಉದ್ದದ ಕೂದಲಿದೆ? ಎಷ್ಟು ಉದ್ದ? ಯಾರಿಗೆ ತುಂಬಾ ದೊಡ್ಡ ಧ್ವನಿ/ನಗು ಇದೆ? ಎಷ್ಟು ದೂರದಿಂದ ಅದು ನಿಮಗೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತದೆ? ಅತ್ಯಂತ ಮೃದುವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವವರು ಯಾರು? ಮಗು ಯಾವಾಗ ಅತ್ಯಂತ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳುತ್ತದೆ? ಅದಕ್ಕೆ ಹಸಿವಾದಾಗಲೋ ಅಥವಾ ಸಿಟ್ಟುಬಂದಾಗಲೋ? ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಒಳ್ಳೆಯ ಅಡುಗೆ ಯಾರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ? ***ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟಗಳು*** ನಿಮ್ಮ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ಬಣ್ಣ ಯಾವುದು? ನಿಮ್ಮ ಸ್ನೇತರ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ಬಣ್ಣ ಯಾವುದು? ನಿಮಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಆಹಾರ	ಮೌಲ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ, ಆಶಯಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತಿವೆ ? ವಾಸಸ್ಥಳದ ಸ್ಥಳಾಂತರ – ವಲಸೆ/ವರ್ಗಾವಣೆ / ಮನೆ ಕೆಡವಿ ರುವುದರಿಂದ ಆದ ಸ್ಥಳಾಂತರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಷ್ಟಗಳು. ಎತ್ತರದ ಮಾಪನದ ಮೂಲ ಕಲ್ಪನೆಗಳು; ಸಂಬಂಧಿಗಳ ಗುಣಗಳು ಮತ್ತು ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿ ಸುವುದು ಮತ್ತು ಮೆಚ್ಚುವುದು; ಶಿಶುಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿ ಸುವುದು.	ಅಣೆಕಟ್ಟಿನ ನಿರ್ಮಾಣ ಅಥವಾ ನಗರದ ಕೊಳಚೆಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕೆಡವಿದ್ದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸ್ಥಳಾಂತರಗೊಂಡ ಕುಟುಂಬ ಅಥವಾ ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಕುಟುಂಬದೊಂದು ಕಥೆ. ವ್ಯಂಗ್ಯಚಿತ್ರಗಳು; ಕಥನಗಳು.	ಅವಲೋಕನ, ಚರ್ಚೆ, ಸ್ನೇಹಿತರ ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಬರೆಯುವುದು; ಮಕ್ಕಳ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ಆಹಾರ/ಬಣ್ಣ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತರಗತಿಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ. ಬ್ರೈಲ್ ಹಾಳೆಯೊಂದಿಗೆ (ಅಥವಾ ಬ್ರೈಲ್ ಹಾಳೆಯ ಮಾದರಿಯ ಅನುಕರಣೆ ಯೊಂದಿಗೆ) ಚಟುವಟಿಕೆ.

ಯಾವುದು? ನಿಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರ ಇಷ್ಟವಾದ ಆಹಾರ ಯಾವುದು? ನಿಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರ ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟಗಳು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆಯೆ? ನಿಮಗೆ ಆಗದಿರುವ ಯಾವುದಾದರೂ ವಾಸನೆಗಳಿವೆಯೆ (ಮೀನು, ಸಾಸಿವೆ ಎಣ್ಣೆ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಮೊಟ್ಟೆ ಇತ್ಯಾದಿ)? ನೀವು ಮೀನನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತೀರಾ? ***ಸ್ಪರ್ಶನ ಮೂಲಕ ಓದುವುದು*** ಜನರು ತಮ್ಮ ಕೈಗಳ ಮೂಲಕ ಹೇಗೆ ಓದುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆಯೆ? ನೋಡಲು/ ಮಾತನಾಡಲು/ ನಡೆಯಲು ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವ ಯಾರಾದರೂ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತೆ? ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಕಾರ ಅವರು ಅಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಯಿಂದ ಹೊರಬರುವುದನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ? **1.2 ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಆಟ** ***ತಂಡದ ಆಟಗಳು – ನಿಮ್ಮ ಹೀರೋಗಳು*** ನೀವು ಯಾವುದಾದರೂ	ನಮ್ಮ ದೇಹಗಳು, ನಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಗಳು/ ಇಷ್ಟವಾಗ ದಿರುವುದು ಒಬ್ಬರಿಂದೊ ಬ್ಬರಿಗೆ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ – ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕೆಟ್ಟ / ಸುಗಂಧ ವಾಸನೆ ಮತ್ತು *ರುಚಿ, ವಾಸನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರಭಾವಗಳು (ಸಿದ್ಧ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸದೆ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡುವುದು).* ವಿಕಲ ಚೇತನರ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಗ್ರಾಹಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಸುವುದು.	ವಿಭಿನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಗಳಲ್ಲಿರುವ ರುಚಿ, ವಾಸನೆ, ಬಣ್ಣಗಳ ಆದ್ಯತೆಗಳ ಕುರಿತ ಕಥನಗಳು. ಹೆಲೆನ್ ಕೆಲ್ಲರ್ ಅವರ ಆತ್ಮಚರಿತ್ರೆ; ಅವರು ಹೇಗೆ ಕಲಿತರು ಎನ್ನುವ ಕುರಿತು ಅವರ ಶಿಕ್ಷಕಿಯ ವಿವರಣೆಯ ಉದ್ಧೃತ ಭಾಗ; ಬ್ರೈಲ್ ಹಾಳೆ.	ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಚಿತ್ರಗಳ ಆಲ್ಬಮ್ಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು; ಕ್ರೀಡಾಪಟು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಭಿತ್ತಿಚಿತ್ರಗಳು. ಸ್ಥಳೀಯ /ಸಮರ ಕಲೆ ಆಟಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಓದುವುದು, ಚರ್ಚಿಸುವುದು, ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಬರೆಯುವುದು.

ತಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡುತ್ತೀರಾ? ನೀವು ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ತಂಡದ ನಾಯಕರಾಗಿದ್ದೀರಾ? ಹುಡುಗರು ಮತ್ತು ಹುಡುಗಿಯರು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆಡುತ್ತಾರೆಯೆ? ಯಾವುದೇ ಭಾರತೀಯ ತಂಡವು ಮತ್ತೊಂದು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಡಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೀರಾ? ನಿಮಗೆ ತುಂಬಾ ಇಷ್ಟವಾದ ತಂಡದ ಕ್ರೀಡಾಪಟು ಯಾವುದು? ಯಾವುದೇ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದ ಆಟಗಾರ/ ಗಾರ್ತಿ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೆ? ***ಸ್ಥಳೀಯ ಆಟಗಳು/ಸಮರ ಕಲೆಗಳು*** ನೀವಿರುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಳೀಯ ಆಟ /ಸಮರ ಕಲೆಗಳಾವುವು? ಅದರಲ್ಲಿ ಪರಿಣಿತರಾಗಿರುವ ಯಾರಾದರು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೆ? ಡೊಂಬರಾಟ ಅಥವಾ ಕುಸ್ತಿಪಟುವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಯುವಕ/ತಿಯನ್ನುನೀವು ನೋಡಿರುವಿರಾ? ಅವರಿಗೆ ಯಾರು ಕಲಿಸಿದರು? ಎಷ್ಟು ಕಾಲದವರೆಗೆ ಅವರು ಆ ಕಲೆ/ ಆಟವನ್ನು ಕಲಿತರು? ನಿಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ಹಿಂದೆ ಆಡಿರದ ಹೊಸ ಆಟಗಳಾವುವು? ಸಂಜೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಾಮಕಾಲವನ್ನು	ಆಟಗಳ/ ಕ್ರೀಡೆಗಳ ವಿಧಗಳು, ಕ್ರೀಡೆಗಳಲ್ಲಿ ತಂಡಕ್ಕಾಗಿ ಆಡುವ ಧೋರಣೆಯ ಮಹತ್ವ, ಲಿಂಗಾಧಾರಿತ ಸಿದ್ಧಮಾದರಿಗಳು. ಇತರ ದೇಶಗಳ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ತಂಡಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಕಲ್ಪನೆ. ಆಟದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗ, ವರ್ಗಾಧಾರಿತ ಸಿದ್ಧ ಮಾದರಿಗಳು. ಸ್ಥಳೀಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಮರ ಕಲೆಗಳ ವಿಧಗಳು/ ಆಟಗಳು; ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದಿನನಿತ್ಯ ಮಾಡುವ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು; ಶಿಕ್ಷಕರು/ ಗುರುಗಳು; ಸ್ಥಳೀಯ ಆಟಗಳ ಸ್ವರೂಪದ ಲ್ಲಾಗುತ್ತಿರುವ	ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು - ಭಾರತೀಯ ಕ್ರಿಕೆಟ್ ತಂಡ; ಕೆಲವು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಟಗಾರರನ್ನು ಕುರಿತ ಕಥನ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಮರ ಕಲೆಗಳ, ‘ನಾಟ್’, ಡೊಂಬರಾಟ, ದೋಣಿಯ ಓಟದ ಸ್ಪರ್ಧೆ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿವರಣೆ ಅಥವಾ ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು.	ಅವಲೋಕನ, ಉಸಿರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಬಿಡುವುದು ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು (ಕನ್ನಡಿ/ಗಾಜಿನ ಲೋಟ/ಅಂಗೈ ಮೇಲೆ); ಎದೆಯನ್ನು ಅಳೆಯುವುದು; ಉಸಿರಾಟದ ವೇಗ ಮತ್ತು ಹೃದಯದ ಬಡಿತವನ್ನು ಎಣಿಸುವುದು, ಸ್ಟೆಥೋ ಸ್ಕೋಪನ್ನು ಮಾಡುವುದು

ಆನಂದಿಸಲು ನೀವು ಏನು ಮಾಡುತ್ತೀರಿ? ಟಿ.ವಿ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಏನಾಗುವುದು? ಯಾವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕು ಎಂದು ಯಾರು ತೀರ್ಮಾನಿಸುತ್ತಾರೆ? ***ಬಿಸಿ ಮತ್ತು ತಣ್ಣಗಿನ ಶ್ವಾಸ (ಬ್ಲೊ ಹಾಟ್ ಬ್ಲೊ ಕೋಲ್ಡ್)*** ಒಂದು ನಿಮಿಷಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಬಾರಿ ನೀವು ಉಸಿರಾಡುತ್ತೀರಿ – ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಾಗ, ಒಡಿದ ತಕ್ಷಣ? ಉಸಿರನ್ನು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಎದೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಹಿಗ್ಗಿಸಬಲ್ಲಿರಿ? ನೀವು ಗಾಜಿನ ಮೇಲೆ ಉಸುರಿ ಅದನ್ನು ಮಬ್ಬು ಮಾಡಬಲ್ಲಿರಾ? ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ತಣ್ಣಗಾಗಿಸಲು ನೀವು ಹೇಗೆ ಉಸಿರು ಬಿಡುತ್ತೀರಿ? ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಉರಿಸಲು ಸಹ ನೀವು ಗಾಳಿಯನ್ನು ಊದುತ್ತೀರಾ? ***ಸ್ವಚ್ಛ ಕೆಲಸ – ಕೊಳಕು ಕೆಲಸ*** ಜನರು ನಿಮಗೋಸ್ಕರ ಮಾಡುವ ಹತ್ತು ವಿಭಿನ್ನ ವಿಧದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನೀವು ಪಟ್ಟಿ	ಬದಲಾವಣೆಗಳು. ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಸ್ವರೂಪ. ನಮ್ಮ ಉಸಿರಾಟ- ವಿಭಿನ್ನ ಪ್ರಮಾಣದ ಅಂದಾಜುಗಳು; ಮಗುವಿನ ಉಚ್ಛ್ವಾಸ ಮತ್ತು ನಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಅದರ ಎದೆಯ ಹಿಗ್ಗುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಕುಗ್ಗುವಿಕೆ; ನನ್ನ ಉಸಿರು – ಬಿಸಿ ಮತ್ತು ತೇವಾಂಶದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು; ಗಾಳಿ ಊದುವುದರಿಂದ ತಣ್ಣಗಾಗಬಹುದು ಮತ್ತು ಬೆಂಕಿ ಉರಿಯಲು ನೆರವಾಗುವುದು ಎಂಬ ಸೂಚಿತ ತಿಳುವಳಿಕೆ.	ಜಾಕಿರ್ ಹುಸೇನ್ ಅವರ ಕತೆ – **“ಉಸೀ ಸೆ ಥಂಡಾ ಉಸೀ ಸೆ ಗರಮ್”** – ಜುಬಾನ್ ಬುಕ್ಸ್.	ಮತ್ತು ಬಳಸುವುದು. ಸೂಚಿಸಿದ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಓದುವುದು ಮತ್ತು ಚರ್ಚಿಸುವುದು. ಶಬ್ದ, ಆಹಾರ, ಬೆಳಕು ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರಚೋದನೆಗಳಿಗೆ ಅವು ಹೇಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು

ಮಾಡಬಲ್ಲಿರಾ? ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೊಳಕು ಕೆಲಸವೆಂದು ನೋಡಲಾಗುತ್ತದೆ? ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು/ ನಮ್ಮ ಮನೆಯನ್ನು/ ಕಸವನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡಲು ಯಾರೂ ಇರದಿದ್ದರೆ ಏನಾಗಬಹುದು? **1.3 ಪ್ರಾಣಿಗಳು** ***ಪ್ರಾಣಿಗಳು ತಮ್ಮ ಆಹಾರವನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ?*** ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯ ಹೊರಗಡೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಹಾರವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಬಂದರೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಬಂದು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತವೆಯೆ? ಅವು ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಪತ್ತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ? ಈ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಸಹ ಕೇಳುವುದು/ ಮಾತನಾಡುವುದು/ ನೋಡುವುದು/ ವಾಸನೆ ನೋಡುವುದು/ ತಿನ್ನುವುದು/ಮಲಗುವುದು ಮಾಡುತ್ತವೆಯೆ? ***ನಾವು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ಏನನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ?*** ನಮ್ಮ ಬಟ್ಟೆ ವಸತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗಾಗಿ ನಾವು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಯಾವ ಯಾವ	ಶ್ರಮದ ಘನತೆ. ಅಂತಹ ಮೂಲಭೂತ ಸೇವೆಗಳ ಮೇಲೆ ಸಮಾಜದ ಅವಲಂಬನೆ. ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಲ್ಯವಾಗಿ ಕೆಲಸದ ಆಯ್ಕೆ. ಕೆಲವು ಅಂಗಾಂಗಗಳು; ಮಾನವರೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಕೆ – ತಿನ್ನುವ ಮಲಗುವ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಂತಹ ಕೆಲವು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು.	ಗಾಂಧಿಯವರ ಆತ್ಮಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ಒಂದು ಉದ್ಧೃತ ಭಾಗ; ಇನ್ನೊಂದು ದೇಶದಿಂದ ಒಂದು ಕಥನ – ಕಸ ಗುಡಿಸುವವರನ್ನು ಗೌರವದಿಂದ ನೋಡುವುದು; ತಂದೆ ತಾಯಂದಿರ ವೃತ್ತಿಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಹುಡುಗನೊಬ್ಬನ ಕತೆ. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಇಂದ್ರಿಯ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ. ಇರುವೆ, ಜೇನ್ನೊಣ, ನಾಯಿ, ಪಕ್ಷಿ, ಹಾವು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಕಥನಗಳು .	ಅವಲೋಕಿಸುವುದು. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಂದ ಮಾಡಲಾದ ವಸ್ತುಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವುದು. ಚರ್ಚೆ, ಓದುವುದು, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಎನ್ನುವ ಸಂದೇಶದೊಂದಿಗೆ ಭಿತ್ತಿಚಿತ್ರವನ್ನು ಮಾಡುವ ಚಟುವಟಿಕೆ. . ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿರುವ ಜನರ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ; ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವುದು;

ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತೇವೆ? ***ಹುಲಿಯು ಏಕೆ ಅಪಾಯದಲ್ಲಿದೆ?*** ಜನರು ಏಕೆ ಕಾಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾರೆ? ಕದ್ದು ಶಿಕಾರಿ ಮಾಡುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಾವುವು? ***ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವ ಜನರು*** ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ/ ಬೋನಿಗೆ ಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡುವ/ ಬೇಟೆಯಾಡುವ/ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಮನರಂಜನೆ ನೀಡುವ ಜನರ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆಯೆ? ಹಾವಾಡಿಗರು/ಗುಜ್ಜಾರರು ಹೇಗೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿರುವಿರಾ? ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಕ್ರೌರ್ಯ ಎಂದರೆ ನೀವು ಏನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಿರಿ? ಹಾವಾಡಿಗನು ಹಾವಿಗೆ ಕ್ರೂರವಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ನಿಮಗನಿಸುತ್ತದೆಯೆ? ಬಂಡೆಯ ಮೇಲಿನ ಚಿತ್ರಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಚೀನ ಮುದ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ	ನಾವು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು. ಕಾಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆ: ಪ್ರಾಣಿಗಳ ದೇಹದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದು. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತ ವಾಗಿರುವ ಸಮುದಾಯಗಳು; ಅತ್ಯಂತ ಸಣ್ಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಬೇಟೆಗಾರರು; ಕಾಡು ಮತ್ತು ಸಾಕು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮಾದರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ಗಳಾಗುತ್ತಿವೆ. ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಕ್ರೌರ್ಯ ತೋರುವುದುರ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶಿಲ	ಮಗುವಿನ ದಿನನಿತ್ಯ ಬದುಕಿನ ಅನುಭವ, ನಾವು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿ. ಕಾರ್ಬೆಟ್ ರ 'ಮ್ಯಾನ್ ಈಟರ್ಸ್ ಆಫ್ ಕುಮೌನ್' ನ ಉದ್ದೃತ ಭಾಗ. ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು; ಇತಿಹಾಸ ಪೂರ್ವ ಬೇಟೆಗಳ ದೃಶ್ಯಗಳ ಸಚಿತ್ರ ವಿವರಣೆಗಳು (ಭಿಂಬೆಟ್ಕ). ಪ್ರಾಣಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಗುಜ್ಜಾರರು ಅಥವಾ ಹಾವಾಡಿಗರ ಸಂಬಂಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ	ಪ್ರಾಣಿಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಕೀಟಲೆ ಮಾಡುವ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುವ ಜನರ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ. ಕೆಲವು ಬೀಜಗಳು ಮೊಳಕೆಯೊಡೆ ಯುವುದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು, ಮೊಳಕೆ ಯೊಡೆಯಲು ಸೂಕ್ತ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು (ಗಾಳಿ ಮತ್ತು ನೀರು)

ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ? **1.4ಸಸ್ಯಗಳು** ***ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು*** ***ಬೆಳೆಸುವುದು*** ಬೀಜದಿಂದ ಸಸ್ಯವು ಹೇಗೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ?ಬೀಜಗ ಳಿಲ್ಲದೆ ಸಸ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವೆ? ಮಾವು ಮತ್ತು ಆಲೂಗೆಡ್ಡೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತೀರಿ? ಬೀಜವು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ? ಹಾರುವ/ನಿಮ್ಮ ಬಟ್ಟೆಗೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವ/ನೀರಿ ನಲ್ಲೆ ತೇಲಿ ಹೋಗುವ ಬೀಜಗಳನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ? ***ಅರಣ್ಯಗಳು ಮತ್ತು*** ***ಅರಣ್ಯ ನಿವಾಸಿಗಳು*** ಅರಣ್ಯವನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ ಅಥವಾ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೀರಾ?	ರಾಗಿರುವುದು; ತಮ್ಮ ಜೀವ ನೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿ ರುವ ಜನರು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಅವರು ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಕ್ರೂರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ನಾವು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇತಿಹಾಸ ಪೂರ್ವ ಬೇಟೆಗಾರರ ಮತ್ತು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಡು ಪ್ರಣಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಮೂಲ ಕಲ್ಪನೆ. ಬೀಜ ಮೊಳಕೆಯೊಡೆ ಯುವುದು, ಬೇರು ಮತ್ತು ಚಿಗುರಿನ ಮಧ್ಯದ ಸ್ತಂಭಾಕೃತಿಯ ಅಂಗ, ಸಸಿ, ಬೀಜದಲ್ಲಿ ಶೇಖರಿತವಾಗಿರುವ ಆಹಾರ; ಬೀಜಗಳ ಹರಡುವಿಕೆ.	ಕಥನ. ಮಗುವಿನ ಅವಲೋಕನ; ಪ್ರಾಣಿ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುವವರ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಕತೆ/ಕಥನ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಮಾವುತ/ ಟಾಂಗಾವಾಲ. ಸಿನೆಮಾಗಳು/ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಗುಂಡಿಕ್ಕಿ ಕೊಲ್ಲುವ ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು, ಪ್ರಾಣಿಗಳ (ಹುಲಿ) ಚರ್ಮಗಳು. ಬೀಜಗಳು; ಮೊಳಕೆಯೊಡೆದ ಬೀಜಗಳು.	ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡುವುದು. ಪೋಷಕರ ಮೂಲಕ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವು ದು, ಒದುವುದು, ಮತ್ತು ಚರ್ಚೆ; ಮರದ ಕಾಂಡಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು. ಚಿಪ್ಕೊ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು

ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಜನರು ಹೇಗೆ ಜೀವಿಸುತ್ತಾರೆ? ಕಾಡನ್ನು ಕಡಿಯುವುದರಿಂದ ಅವರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಅಪಾಯವನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡುತ್ತದೆ? ಅವರು ಅಲ್ಲಿನ ಸಸ್ಯಗಳಿಂದ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಆಹಾರವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ? ತಿನ್ನಲು ಯಾವ ಎಲೆಗಳನ್ನು ತಟ್ಟೆಗಳಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ? ನಿಮ್ಮ ಪೋಷಕರಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಮರಗಳು/ಕಾಡುಗಳು ಇದ್ದ ಆದರೆ ಈಗ ಅಲ್ಲಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲದ ಆ ಜಾಗಗಳ ನೆನಪಿದೆಯೆ? ಮರಗಳನ್ನು ಏಕೆ ಕಡಿಯಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಈಗ ಏನಿದೆ? **ರಕ್ಷಿತ ಮರಗಳು** ನೀವು ಉದ್ಯಾನವನ /ಅಭಯಾರಣ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೀರಾ? ಅದನ್ನು ಯಾರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ? ಅದಕ್ಕೆ ಯಾರಾದರೂ ಮಾಲೀಕರಿದ್ದಾರೆಯೆ? ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರು ಮರಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಅಥವಾ ರಕ್ಷಿಸುವ ಜಾಗವನ್ನೇನಾದರೂ ನೀವು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ? ***ಬಹಳ ದೂರದಿಂದ***	ಬುಡಕಟ್ಟು ಜೀವನ; ಅರಣ್ಯನಾಶದ ಪರಿಣಾಮಗಳು; ಕಾಡಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಬದುಕು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮುದಾಯಗಳು ಉದಾ: *ಊಟದ ಎಲೆ ತಟ್ಟೆಗಳು (pattals),* ಬಿದಿರಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ. ಮರಗಳ/ ಕಾಡುಗಳ ಸಾರ್ವಜನಿಕ/ ಖಾಸಗಿ ಮಾಲೀಕತ್ವ. ಪವಿತ್ರ	ಬುಡಕಟ್ಟು ಜೀವನವನ್ನು ಕುರಿತ ಮಾಹಿತಿ, ಕಾಡಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವ ಸಮುದಾಯಗಳು, ಅರಣ್ಯನಾಶದ ಪರಿಣಾಮಗಳು. ಚಿಪ್ಕೊ ಚಳುವಳಿಯ ಕತೆ ಮತ್ತು ಮರಗಳ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ	ನಟಿಸುವುದು; ಭಿತ್ತಿಚಿತ್ರ – ‘ಮರಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿ’ ; ನಿಮ್ಮ ನೆರೆಯಲ್ಲಿರಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ‘ಹಸಿರುಪಟ್ಟಿ’ ಯನ್ನು ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿ ಗುರುತಿಸಿ. ಸ್ಥಳೀಯ ಜ್ಞಾನ, ಓದುವುದು ಮತ್ತು ಚರ್ಚೆ, ಕವನವನ್ನು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ವಾಚಿಸುವುದು; ಚಹಾವನ್ನು ಮಾಡುವುದು. ಸ್ವಲ್ಪ ಬ್ರೆಡ್ ಮತ್ತು ಇತರ ಆಹಾರವನ್ನು ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಇಟ್ಟು ಅದು ಹೇಗೆ ಹಾಳಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಗಮನಿಸುವುದು.

ಬಂದಿರುವ ಸಸ್ಯಗಳು ಚಹಾ ಸಸ್ಯದಿಂದ ಬರುತ್ತದೆಯೆ? ಜನರು ಮೊದಲು ಚಹಾ ಸೊಪ್ಪನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದರು ಮತ್ತು ಆ ಸಸ್ಯವು ನೋಡಲು ಹೇಗಿದೆ? ಅದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ/ಹವಾಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆಯೆ? ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಚಹಾ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವಾಗ ಜನರು ಏನನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು? **2. ಆಹಾರ** ***ಆಹಾರ ಹಳಸಿದಾಗ*** ಆಹಾರವು ಹೇಗೆ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತದೆ? ಆಹಾರವು ಕೆಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ನಮಗೆ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ? ಯಾವ ಆಹಾರವು ಬೇರೆಯದಕ್ಕಿಂತ ಬೇಗ ಹಾಳಾಗುತ್ತದೆ? ಆಹಾರವು ಹಾಳಾಗದಂತೆ ನಾವು ಏನು ಮಾಡಬಹುದು? ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿ ಅದು ತಾಜಾ ಆಗಿರುವಂತೆ ನಾವೇನು ಮಾಡುತ್ತೇವೆ? ನಾವು ಆಹಾರ ಕಾಪಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಅಗತ್ಯವೇನು? ನೀವು ನಿಮ್ಮ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಆಹಾರವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೀರಾ? ***ನಾವು ತಿನ್ನುವ ಆಹಾರವನ್ನು ಯಾರು ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ?*** ನಿಮಗೆ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ರೈತರು ಗೊತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೆ?	ತೋಪುಗಳು; ತಮ್ಮ ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಜನರ ಚಳುವಳಿಗಳು. ವಿವಿಧ ದೇಶಗಳಿಂದ ಬಂದ ಸಸ್ಯಗಳು. ಆಹಾರ ಹಾಳಾಗುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಪೋಲು ಮಾಡುವುದು. ಆಹಾರವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು, ಒಣಗಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಉಪ್ಪು ಹಾಕಿ ಇಡುವುದು.	ಪಾತ್ರ. ಚಕ್ಮಕ್ ನಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಹಾಡು/ಕವನ: *"ಆಲೂ ಮಿರ್ಚಿ ಚಾಯಿಜಿ, ಕೌನ್ ಕಹಾನ್ಸೆ ಆಯೆ ಜಿ"* ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಚಿನಾರ್ ಮರದ ಕತೆ. ಕುಟುಂಬದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಂಚಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು. ಆಹಾರವನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಮತ್ತು ಕಾಪಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬರೊಂದಿಗೆ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸುವುದು.	ಬೀಜಗಳು ಮೊಳಕೆಯೊಡೆಯುವುದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು. ಮೊಳಕೆಯೊಡೆಯಲು ಸೂಕ್ತ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡುವುದು. ಯಾವುದೇ ಕೃಷಿ ತೋಟದ ಅವಲೋಕನಗಳು. ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳು/ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಆಹಾರದ ನಮೂನೆಗಳು ಅಥವಾ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು.

ಎಲ್ಲ ರೈತರು ಭೂಮಿಯ ಮಾಲೀಕರಾಗಿರುತ್ತಾರೆಯೆ? ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಬಿತ್ತನೆ ಮಾಡುವ ಬೀಜಗಳನ್ನು ರೈತರು ಎಲ್ಲಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ? ಒಂದು ಬೆಳೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಯಲು ಬೀಜವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಮತ್ತೇನು ಬೇಕು?	ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ರೈತರನ್ನು ಕುರಿತು. ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ವಲಸೆ ಹೋಗುವುದನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಜೀವನಾಧಾರ ಕೃಷಿಯ ಕಷ್ಟಗಳು. ನೀರಾವರಿ ಮತ್ತು ಗೊಬ್ಬರಗಳ ಅಗತ್ಯ.	ರೈತರ ಕಥನಗಳು – ಪಂಜಾಬಿನಿಂದ ಒಂದು ಮತ್ತು ಆಂಧ್ರದಿಂದ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಋತುವಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕುಟುಂಬವು ವಲಸೆ ಹೋಗಬೇಕಾದ ಕಾರಣದಿಂದ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಲಾಗದ ಮಗುವಿನೊಂದರ ಕತೆ. ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರು. ಒಂದು ಕೃಷಿ ತೋಟಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡುವುದು.	ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿಪತ್ತುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಚಿತ್ರಗಳ ಸಂಗ್ರಹ; ಪರಿಣಾಮಗಳ ಕುರಿತು ಚರ್ಚೆ.
ಮೊದಲು ಜನರು ಏನನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು? ನಿಮ್ಮ ಅಜ್ಜಅಜ್ಜಿಯರು ಅಥವಾ ಯಾರೇ ಹಿರಿಯರು ಈಗ ನೀವು ತಿನ್ನುತ್ತಿರುವ ಆಹಾರವನ್ನೇ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರೆ? ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ಆಹಾರವನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತೇವೆಯೇ? ನಾವು ಏಕೆ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಆಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತೇವೆ? ***ಜನರಿಗೆ ಆಹಾರ ಸಿಗದೆ ಇದ್ದಾಗ*** ಅನೇಕ ಜನರಿಗೆ ತಿನ್ನಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಆಹಾರವಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದ ಕಾಲ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆಯೆ?	ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಆಹಾರಾಭ್ಯಾಸಗಳು, ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಬೆಳೆಗಳು ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ/ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಿವಿಧ ಆಹಾರಾಭ್ಯಾಸಗಳು.	ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಆಹಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ.	ರುಚಿ ನೋಡುವ ಚಟುವಟಿಕೆ, ಅನ್ನ/ಚಪಾತಿಯ ಮೇಲೆ ಜೊಲ್ಲಿನ ಪ್ರಭಾವ.

ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ದಾಸ್ತಾನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ? ನಿಮಗೆ ಹಸಿವಾಗಿದೆ ಎಂದು ನಿಮಗೆ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ? ತಿನ್ನಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಆಹಾರ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಕೆಲವರು ಕಾಯಿಲೆ ಬೀಳುವುದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತೆ? ***ನಮ್ಮ ಬಾಯಿ – ರುಚಿ ನೋಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಜೀರ್ಣಗೊಳಿಸುತ್ತೆ ಕೂಡ!*** ನಾವು ಆಹಾರದ ರುಚಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ? ನಾವು ತಿನ್ನುವ ಆಹಾರಕ್ಕೆ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಏನಾಗುತ್ತದೆ? ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ನಾವು ಏಕೆ ಗ್ಲುಕೋಸ್ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ? ಗ್ಲೂಕೋಸ್ ಎಂದರೇನು? ***ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ ಆಹಾರ ವೇನು?*** ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ ಆಹಾರಕ್ಕೆಂದು ಏನು ಬೇಕು? ಕೀಟಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಯಾವುದಾದರೂ ಸಸ್ಯಗಳು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆಯೆ? ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಏನನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ? ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಆಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತವೆಯೆ?	ಹಸಿವು, ಬರಗಾಲ (ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಮಾನವ ಕೃತವಾಗಿ ಎರಡೂ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ); ಧಾನ್ಯಗಳು ದಾಸ್ತಾನಿನಲ್ಲೇ ಹಾಳಾಗುವುದು; ಪೌಷ್ಟಿಕಾಂಶ ಕೊರತೆಯ ಕಾಯಿಲೆಗಳು. ಆಹಾರದ ರುಚಿ ನೋಡುವುದು; ಚಪಾತಿ/ಅನ್ನ ಅಗಿಯುತ್ತಾಹೋದಂತೆ ಸಿಹಿಯಾಗುತ್ತದೆ; ಜೀರ್ಣವಾಗುವಿಕೆಯು ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ; ಗ್ಲೂಕೋಸ್ ಎನ್ನುವುದು ಸಕ್ಕರೆ. ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ ನೀರು, ಗೊಬ್ಬರ, ಗಾಳಿ;	ವಿಭಿನ್ನ ವಿಪ್ಪತ್ತುಗಳ ಕುರಿತ ಮುದ್ರಿತ ಮಾಹಿತಿಗಳು; ಮಾನವ ಕೃತ ವಿಪತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಬಂಗಾಳದ ಕ್ಷಾಮದ ಕಥನ; ದೂರದರ್ಶನದ ಸುದ್ದಿ ತುಣುಕುಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ. ಮಗುವಿನ ಅನುಭವ; ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಕೆಲವು ನಮೂನೆಗಳು; ರಕ್ತನಾಳಕ್ಕೆ ಗ್ಲೂಕೋಸ್ ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಒಬ್ಬರ ಕತೆ. ಕೀಟಗಳನ್ನು	ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವನ್ನು ಕುರಿತು ಅವಲೋಕನಗಳು ಮತ್ತು ಚರ್ಚೆ; ಆಹಾರ ಸರಪಳಿಯ/ ಜಾಲದ ಒಂದು ಮಾದರಿಯನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು. ಮನೆಗಳ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು; ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು. ನೀವು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಿರಿ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಿಸಿ, ಎಲ್ಲರಿಗೋಸ್ಕರ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಜನರ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ.

ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತವೆಯೆ? **3. ವಸತಿ** ***ಮನೆಗಳು ವಿಭಿನ್ನವೇಕೆ?*** ವಿಭಿನ್ನ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಗಳು ಏಕೆ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತವೆ? ಒಂದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಮನೆಗಳು ಏಕೆ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತವೆ? ***ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ವಸತಿ ಇದೆಯೆ?*** ಎಲ್ಲರಿಗೂ ವಾಸಿಸಲು ಮನೆ ಇದೆಯೆ? ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ, ಕುಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ, ಕೇರಿಗಳಲ್ಲಿ, ನೆರೆಹೊರೆಯಲ್ಲಿ ಜನರು ಏಕೆ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಾರೆ? ***ಇರುವೆಗಳು ನೆರವಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆಯೆ?*** ಜೇನ್ನೊಣಗಳು / ಇರುವೆಗಳು ಹೇಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ	ಕೀಟಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸುವ ಸಸ್ಯಗಳು ಉದಾ: ಹೂಜಿ ಎಲೆ ಸಸ್ಯ (pitcher plant), ವೀನಸ್ ಫ್ಲೈ ಟ್ರಾಪ್ ಸಸ್ಯ; ಆಹಾರ ಸರಪಳಿಯ/ ಜಾಲದ ಒಂದು ಮೂಲ ಕಲ್ಪನೆ. ವಸತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು: ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸ, ಹವಾಮಾನ ಮತ್ತು ಲಭ್ಯವಿರುವ ಪರಿಕರಗಳು, ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು. ಇತರರಿಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿ ಜೀವಿಸುವ ಅಗತ್ಯ, ನೆರೆಹೊರೆಗಳ ಕಲ್ಪನೆ. ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಜಾಗವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯ, ಸ್ಥಳಾವಕಾಶಗಳ	ಭಕ್ಷಿಸುವ ಸಸ್ಯಗಳ ಚಿತ್ರಗಳು/ ದೃಶ್ಯಚಿತ್ರಗಳು. ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಹವಾಮಾನ ಮತ್ತು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ಮನೆಗಳು. ಹಳ್ಳಿಗಳು, ಕೇರಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಚಿತ್ರಗಳು.	ಇರುವೆಗಳ ನೆರವಿಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವುದು, ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಇರುವೆಗಳು. ಚರ್ಚ್, ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ಪೋಲೀಸ್ ಠಾಣೆ, ಅಗ್ನಿಶಾಮಕ ಕೇಂದ್ರ ಇತ್ಯಾದಿ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಅಜ್ಜಅಜ್ಜಿಯರು ಮತ್ತು ಇತರ

ಕಾಲೊನಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತೆ?	ವಿಭಜನೆ.		ಹಿರಿಯರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವುದು; ಮೆಟ್ಟಿಲು ಬಾವಿಗಳ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವುದು, ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು.
ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಸಮಯಗಳು	ಇರುವೆ ಅಥವಾ ಜೇನ್ನೊಣಗಳ ನೆರವಿ, ಕೀಟಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ವರ್ತನೆ.	ಜೇನ್ನೊಣಗಳು/ ಇರುವೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘಟನೆಯ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ.	
ಪ್ರವಾಹ/ಭೂಕಂಪ/ ಚಂಡಮಾರುತ/ಬೆಂಕಿ/ ಸುಂಟರಗಾಳಿ /ಸಿಡಿಲು ಇವುಗಳಿಂದ ಮನೆಗಳು ನಾಶವಾಗಿರುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ಕೇಳಿದ್ದೀರಾ? ಅದು ಹೇಗನ್ನಿಸಿರಬಹುದು? ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರುವ ಜನರಾರು? ವೈದ್ಯರು ಬರುವ ಮೊದಲು ನೀವು ಅವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬಹುದು? ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಎತ್ತ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಬಹುದು? ಅಂತಹ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಯಾರು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ?	ನೈಸರ್ಗಿಕ ದುರ್ಘಟನೆ ಮತ್ತು ಮನೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಭಾವಾಘಾತ; ಸಮುದಾಯದ ಸಹಾಯ; ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು, ಪೋಲೀಸ್ ಠಾಣೆಗಳು, ತುರ್ತು ವಾಹನಗಳು, ಆಶ್ರಯಗಳು, ಅಗ್ನಿಶಾಮಕ ಕೇಂದ್ರ, ಪ್ರಥಮ ಚಿಕಿತ್ಸೆ.	ಸುದ್ದಿ ಪತ್ರಿಕೆಯ ತುಣುಕುಗಳು.	ರೈತನ ಜೊತೆ ಮಾತುಕತೆ, ಹೊಲ ವೊಂದಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ, ಜಲಚಕ್ರವನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಜಲಚಕ್ರದೊಂದಿಗೆ ಚಟುವಟಿಕೆ.
4. ನೀರು ***ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಎಲ್ಲಿಂದ ತರಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು?*** ನಿಮ್ಮ ಅಜ್ಜಅಜ್ಜಿಯಂದಿರು ಎಲ್ಲಿಂದ ಮತ್ತು ಎಷ್ಟು ದೂರದಿಂದ ನೀರನ್ನು ತರುತ್ತಿದ್ದರು? ನೀವು ನೀರಿಗಾಗಿ ಎಷ್ಟು ದೂರ ಹೋಗಬೇಕು? ನೆಲದಡಿಯ ಬಾವಿಗಳು/ ಮೆಟ್ಟಿಲು ಬಾವಿ (‘baolis(ಬಾವೊಲಿ)’)ಗಳೆಂದರೇನು? ಅವುಗಳನ್ನು	ದೂರದ ಅಳತೆಯ ಅಂದಾಜುಗಳು; ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ	ಸಚಿತ್ರ ವಿವರಣೆಗಳು,	ನೀರಿನ

ಈಗಲೂ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ನೀವು ನೋಡುವಿರಾ? ನೀವು *'ಪಿಯಾವೊ (piaao)'* ನೋಡಿದ್ದೀರಾ? ***ನೀರಿನ ಹರಿವು*** ರೈತರು ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಲು ಬೇಕಿರುವ ನೀರನ್ನು ಎಲ್ಲಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ? ಎಲ್ಲ ಬೆಳೆಗಳಿಗೂ ಒಂದೇ ಪ್ರಮಾಣದ ನೀರು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಯೇ? ನೀರು ಮೇಲೆ ಹರಿಯುವುದನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ? ನೀರನ್ನು ಎತ್ತಲು ನೀವು ನೋಡಿರುವ ವಿವಿಧ ರೀತಿಗಳಾವುವು ? ಕಾಳನ್ನು ರುಬ್ಬಲು ಹೇಗೆ ಹರಿಯುವ ನೀರನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ? ***ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಸ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳು*** ಯಾವ ಬಗೆಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳು/ಸಸ್ಯಗಳು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ? ನಿಮ್ಮ ನದಿ /ಕೆರೆ/ ಕೊಳವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವ ಕಳೆಗಳಿವೆಯೆ? ನಿಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಇರುವ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ವರ್ಗೀಕರಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುವು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಯಾವುವು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ನೀವು ತೋರಿಸಬಹುದೆ?	ನೀರಿನ ಮೂಲಗಳು ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಲಭ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳು; ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೂರ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಸಮುದಾಯ ಸೇವೆ . ನೀರಾವರಿಯ ಮೂಲಗಳು; ವಿವಿಧ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ವಿವಿಧ ಪ್ರಮಾಣದ ನೀರು; ನೀರನ್ನು ಎತ್ತುವ ವಿವಿಧ ವಿಧಾನಗಳು; ಜಲಚಕ್ರದ ಬಳಕೆ. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮತ್ತು ಸಸ್ಯಗಳ ಬದುಕು; ಹೋಲಿಕೆ ಮತ್ತು	'ಬಾವೊಲಿ'/ ಮೆಟ್ಟಿಲು ಬಾವಿಯ ಒಂದು ಕತೆ. ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿ/ರೈತ, ಒಂದು ಸಸ್ಯ/ಬೆಳೆ. ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಕಳೆಗಳು; ವಿಭಿನ್ನ ಆವಾಸ	ಮೂಲವನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ವರ್ಗೀಕರಿಸುವುದು; ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವುದು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕರಗುವಿಕೆ ಮತ್ತು ತೇಲುವಿಕೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಲು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆ; ಚರ್ಚೆ, ಅರ್ಥವಿವರಣೆ. .

ಯಾವುದು ತೇಲುತ್ತದೆ, ಯಾವುದು ಮುಳುಗುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಕರಗುತ್ತದೆ? ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ವಸ್ತು ತೇಲುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ? ನಿಮ್ಮ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಎಷ್ಟು ಸಾಧ್ಯವೋ ಅಷ್ಟು ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುವು ತೇಲುತ್ತವೆ, ಯಾವುವು ಮುಳುಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಯಾವುವು ಕರಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ನೀವು ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಲ್ಲಿರಾ? ಎಣ್ಣೆಯು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬೆರೆಯುತ್ತದೆಯೆ? ನೀರು, ಎಣ್ಣೆ, ಹಾಲು, ತಂಪು ಪಾನೀಯಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹೋಲಿಕೆ ಮತ್ತು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳೇನು? ಇವುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಅಳೆಯುತ್ತೀವಿ? ***ಸೊಳ್ಳೆಗಳು ಮತ್ತು ಮಲೇರಿಯಾ*** ನಿಮ್ಮ ವಾಸಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ನೀರಿದೆಯೆ? ನಿಂತ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸೊಳ್ಳೆಗಳಿರುವುದನ್ನು ನೀವು ಗಮನಿಸಿದ್ದೀರಾ? ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವ ಸೊಳ್ಳೆಗಳನ್ನು ಕಡಮೆ ಮಾಡುವ ಮಾರ್ಗವೇನಾದರೂ ಇದೆಯೆ? ಮಲೇರಿಯಾ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೀರಾ? ಹೆಚ್ಚು ಜನರು ಮಲೇರಿಯಾ ಕಾಯಿಲೆಗೆ ಯಾವ	ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ವರ್ಗೀಕರಣ. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೇಲುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಕರಗುವಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮೂಲ ಅವಲೋಕನಗಳು ಮತ್ತು ವರ್ಗೀಕರಣ; ಎಣ್ಣೆ ಮತ್ತು ನೀರು ಎರಡೂ ಪರಸ್ಪರ ಬೆರೆಯದ ದ್ರವಗಳು; ದ್ರವಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮೂಲ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು; ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಆಳೆಯುವ ಮಾಪನ ಘಟಕವಾಗಿ ಲೀಟರ್. ನಿಂತ ಮತ್ತು ಹರಿಯುವ ನೀರು; ಸೊಳ್ಳೆಗಳು ಮತ್ತು ಮಲೇರಿಯಾ.	ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಸ್ಯಗಳ ಚಿತ್ರಗಳು. ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಲು ಬಳಸಬಹುದಾದ ಸಕ್ಕರೆ, ಕಲ್ಲು, ಎಣ್ಣೆ, ಉಪ್ಪು, ಮರಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಂತಹ ವಿವಿಧ ವಸ್ತುಗಳು. ಕತ್ತೆ ಮತ್ತು ಉಪ್ಪಿನ/ಹತ್ತಿಯ ಚೀಲದ ಕತೆ. ಆರೋಗ್ಯ	ಸಮುದಾಯ ವೈದ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಮಾತುಕತೆ; ನಿಂತ/ಹರಿಯುವ ನೀರಿನ ಸ್ಥಳದ ಅವಲೋಕನ. ಚರ್ಚೆ, ಬಳಸುವ ವಿವಿಧ ಇಧನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವುದು, ಪೆಟ್ರೋಲ್ ಮತ್ತು ಡೀಸೆಲ್ ಬೆಲೆಗಳ ತುಲನೆ.

ಋತುಮಾನದಲ್ಲಿ ತುತ್ತಾಗುತ್ತಾರೆ? **5. ಪ್ರಯಾಣ** ***ಪೆಟ್ರೋಲ್ ಅಥವಾ ಡೀಸೆಲ್*** ಎಲ್ಲ ಚಲಿಸುವ ವಾಹನಗಳಿಗೆ ಪೆಟ್ರೋಲ್ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಯೇ? ವಾಹನಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಇತರ ಯಾವ ಇಂಧನಗಳು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿವೆ? ರೈಲು ಯಾವುದರಿಂದ ಓಡುತ್ತದೆ? ಹಿಂದೆ ಯಾವುದರಿಂದ ಓಡುತ್ತಿದ್ದವು? ಟ್ರ್ಯಾಕ್ಟರ್ ಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಇಂಧನವನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ? ಪೆಟ್ರೋಲ್ ಮತ್ತು ಡೀಸೆಲ್ ಅನ್ನು ಬೇರೆ ಯಾವ ಇತರ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ? ನಿಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಲೀಟರ್ ಪೆಟ್ರೋಲ್ / ಡೀಸೆಲ್ ನ ಬೆಲೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ. ಒಂದು ಲೀಟರ್ ಇಂಧನದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವಾಹನಗಳು ಒಂದೇ ದೂರವನ್ನು ಕ್ರಮಿಸುತ್ತವೆಯೆ? ***ಒರಟು ಮತ್ತು ಕಠಿಣ(ದುರ್ಗಮ)*** ನೀವು ಪರ್ವತವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ/ ಏರಿದ್ದೀರಾ? ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಕಾರ ಜನರು ಅಂತಹ	ವಾಹನಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಇಂಧನಗಳು; ಇಂಧನಗಳು ದುಬಾರಿ. ಪುನರ್ ನವೀಕರಿಸಲಾಗದ ಮೂಲಗಳು.	ಕಾರ್ಯಕರ್ತ ಅಥವಾ ವೈದ್ಯ. ಮಲೇರಿಯಾ ಇತ್ಯಾದಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಸುದ್ದಿ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಲೇಖನಗಳು. ರೈಲು/ಕಾರು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಡು ಮತ್ತು ಕವನಗಳು; ಹಿರಿಯರಿಂದ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಣೆ; ' ಪೆಟ್ರೋಲ್'ನ ಕತೆ.	ಕಠಿಣ ಪರ್ವತವೊಂದನ್ನು ಏರುವುದನ್ನು ತೋರಿಸುವ ನಟನೆ/ನೃತ್ಯ; ನಿಮ್ಮ ಶಾಲೆಗೆ ಧ್ವಜವೊಂದನ್ನು ವಿನ್ಯಾಸ ಗೊಳಿಸುವುದು; ಇತರ ಕೆಲವು ಧ್ವಜಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು. ಅದರ ವೈಮಾನಿಕ ನೋಟದ ಚಿತ್ರಬಿಡಿಸಲು ಮಹಡಿಯ ಮೇಲಿನಿಂದ ಅವಲೋಕನ. ನೀವು ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ನೌಕೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನೀವು ಅಲ್ಲಿಂದ ಏನೇನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೀರ ಎನ್ನುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯ ವರಿಗೆ ನೀವು ಸಂದರ್ಶನ ಕೊಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ನಿಮ್ಮ ನೆರೆ ಹೊರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕಟ್ಟಡ ಅಥವಾ ಸ್ಮಾರಕದ

ಕಠಿಣ ಪ್ರವಾಸಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಮತ್ತು ಏಕೆ ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ? ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಕಾರ ಅವರು ಹೇಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ?	ಪರ್ವತಗಳು, ಸಾಹಸಯಾತ್ರೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಹಸ ಮನೋವೃತ್ತಿ; ಅತಿ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಏರಲು ಬೇಕಾದ ತರಬೇತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಕಲ್ಪನೆ; ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಧ್ವಜ.	ಬಚೇಂದ್ರಿಪಾಲ್ ಅವರ ಆತ್ಮ ಚರಿತ್ರೆ ಯಿಂದ ಒಂದು ಉದ್ಧೃತ ಭಾಗ; ಮೌಂಟ್ ಎವರೆಸ್ಟ್ ಶಿಖರದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜ; ಕೆಲವು ದೇಶಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜಗಳು.	ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು ಅಥವಾ ನೆನಪು ಅಥವಾ ಕಲ್ಪನೆ.
ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ನೌಕೆಯ ಪ್ರಯಾಣ ಹಗಲು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನೀವು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಏನೆಲ್ಲಾ ನೋಡುತ್ತೀರಿ? ನೀವು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನೋಡುವ ಎಷ್ಟು ವಸ್ತುಗಳು ಮಾನವಕೃತದ್ದವು? ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ನೌಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವ ಜನರ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೀರಾ?	ಹಗಲು ಮತ್ತು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಆಕಾಶ. ಭೂಮಿಯ ವೈಮಾನಿಕ ನೋಟ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಂದ ಭಾರತ ಹೇಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದರ ಮೂಲ ಅರಿವು.	ರಾಕೇಶ್ ಶರ್ಮ/ಕಲ್ಪನಾ ಚಾವ್ಲಾ ಅವರ ಕತೆ.	ಆಹಾರವನ್ನು ಬೆಳೆಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅದರ ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುವುದು; ವಿವಿಧ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಉಪಕರಣಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು; ಒಂದೇ ಧಾನ್ಯದಿಂದ (ಉದಾ: ಗೋಧಿ/ಅಕ್ಕಿ) ಮಾಡಿದ ವಿವಿಧ ಅಡುಗೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವುದು. ಒಂದು ಸರಳವಾದ ಜಲಚಕ್ರ,
ಪುರಾತನ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಜನರು ವೀಕ್ಷಿಸಲೆಂದು ಬರುವ ಯಾವುದಾದರೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸ್ಮಾರಕವಾಗಲಿ/ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಥಳವಾಗಲಿ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದೆಯೆ? ನಿಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶದ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಇರುವ ಪುರಾತನ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಯಾವುವು? ಯಾವುದಾದರೂ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಮಾರಕಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ನೀವು ದೂರ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದ್ದೀರಾ? ಈ ಸ್ಮಾರಕಗಳಲ್ಲಿ	ನಮ್ಮ ಗತಕಾಲದ ಬಗೆಗಿನ ಜ್ಞಾನದ ಮೂಲವಾಗಿ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕಟ್ಟಡಗಳು; ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಟ್ಟಲಾಯಿತು	ಜನರಿಂದ ಮೌಖಿಕ ಕಥನಗಳು; ಚಿತ್ರಗಳು.	

ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದವರ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ಕೇಳಿದ್ದೀರಾ? 6. **ನಾವು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಮತ್ತು ಮಾಡುವ ಸಂಗತಿಗಳು** ***ಆಹಾರವನ್ನು ಬೆಳೆಯುವುದು*** ನಾವು ಆಹಾರವನ್ನು ಹೇಗೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತೇವೆ? ಹೊಲಗಳನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡಲು, ಕಡಿಯಲು ಮತ್ತು ಕಟಾವು ಮಾಡಲು; ವಿವಿಧ ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಲು ಮತ್ತು ಅಡುಗೆ ಮಾಡಲು ನಾವು ಬಳಸುವ ಸಾಧನಗಳೇನು? ನಾವು ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ನೀರು ಹಾಕುತ್ತೇವೆ? ನಾವು ಪಂಪಿನಿಂದ ಅಥವಾ ಜಲಚಕ್ರದಿಂದ ನೀರನ್ನು ಹೇಗೆ ಎತ್ತುತ್ತೇವೆ? ನಾವು ಜಲಚಕ್ರ , ತುಂತುರು ಹನಿ ಯಂತ್ರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವೆ?	ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರಬೇಕು ; ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಬಂದ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿರುವುದು, ಕರಕುಶಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಕೌಶಲಗಳು; ಕೆಲವು ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳು. ನಮ್ಮ ಮೂಲಭೂತ ಅಗತ್ಯಗಳ ಪೂರೈಕೆಯ ನಂತರ ಮಾನವನ ಮಿತಿಗಳನ್ನು ಮೀರಲು ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಪರಿಶೋಧನೆ; ಸೃಜನಶೀಲತೆಯ ಮಹತ್ತರವಾದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ; ಅಗತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಡಿವಾಣ ಹಾಕಬೇಕು. ಹೊಲಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ತಟ್ಟೆಗೆ ಬರುವ ಧಾನ್ಯದ ಕತೆಯ ಬಗ್ಗೆ	ಕಥನಗಳು; ಹಿರಿಯರೊಂದಿಗೆ, ರೈತರೊಂದಿಗೆ, ಆಹಾರವನ್ನು ಬೆಳೆಯುವವರೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಡುಗೆಮಾಡುವವರೊಂದಿಗೆ ಮಾತುಕತೆ. ಅರವಿಂದ ಗುಪ್ತಾ ಅವರ *"ಡಂಪ್ ಸೆ ಪಂಪ್"*	ತುಂತುರು ಹನಿ ಯಂತ್ರ , ಪಂಪ್ ಅನ್ನು ಮಾಡುವುದು.

	ಒಂದು ಕಲ್ಪನೆ – ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಬಳಸಲಾಗುವ ಉಪಕರಣಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ. ಒಂದೇ ಧಾನ್ಯದಿಂದ ಮಾಡಿದ ವಿವಿಧ ತಿನಿಸುಗಳು, ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಗೋಧಿ/ಅಕ್ಕಿ. ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಎತ್ತುವ ವಿಧಾನದ ಸರಳ ಅವಲೋಕನಗಳು; ಜಲಚಕ್ರ, ತುಂತುರು ಹನಿ ಯಂತ್ರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು.		